



รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ฉบับสมบูรณ์

โครงการ การจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วม
เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชนคลองท่าปูน
ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดย

นายชำนาญ คุ้มรักษ์ และคณะ

ธันวาคม 2553

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์
โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชน
คลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คณะผู้วิจัย

- | | |
|-------------------|-------------|
| 1. นายชำนาญ | คุ้มรักษ์ |
| 2. น.ส. กรรณิการ์ | เชื้อเอี่ยม |
| 3. นายฤทธิชัย | ทองสาดี |
| 4. นายโสภาส | คงแ่ง |
| 5. นายสุรพล | บุญยัง |
| 6. นายเจริญชัย | เชื้อเอี่ยม |
| 7. นายวิจิตร | อยู่คุ้ม |
| 8. นายทวี | เพชรนวล |
| 9. นายนกเล็ก | คงแ่ง |
| 10. นายไมตรี | เพชรฐ |
| 11. นางอนงค์ | หนูเที่ยง |
| 12. นายสมบัติ | ส่องแก้ว |
| 13. นายอุเทน | กิมตัน |
| 14. นายสมพงษ์ | คงแ่ง |
| 15. นายนฤพล | ฐศิลป์ทอง |
| 16. นายอรรถ | ใจกว้าง |
| 17. นายสำเนา | คุ้มรักษ์ |
| 18. นางปรีดา | คุ้มรักษ์ |
| 19. นายณรงค์ชัย | ฐศิลป์ทอง |
| 20. นายณรงค์ | ทองแก้ว |
| 21. นายวัชรินทร์ | ชัชวาลวงศ์ |
| 22. นายสุวัฒน์ | เวชแดง |
| 23. ด.ต. ปัญญา | ชุมแดง |
| 24. นายอภิวัฒน์ | พัฒนรักษ์ |
| 25. ด.ต. ไสธร | ทองสาดี |

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 บริบทชุมชน	
สภาพพื้นที่	4
สภาพสังคมและวัฒนธรรม	10
ทรัพยากรสาธารณะของชุมชน	19
พัฒนาการและสถานการณ์ของอาชีพประมง	21
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
ขอบเขตการวิจัย	25
วิธีการดำเนินงานวิจัย	
กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงโครงการ	32
กิจกรรมที่ 2 ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน	35
กิจกรรมที่ 3 ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน	36
กิจกรรมที่ 4 การทำแนวเขตทะเลชุมชน	38
กิจกรรมที่ 5 การปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำพื้นที่ จำนวน 7 ไร่	47
กิจกรรมที่ 6 ติดตามและเฝ้าระวัง	49
กิจกรรมที่ 7 จัดเวทีเสริมความรู้และร่วมกันสร้างกฎกติกาการใช้ ประโยชน์ร่วมกัน	60
แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล	63
การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล	64

บทที่ 4	ผลการดำเนินกิจกรรม	
	ประวัติความเป็นมาของชุมชน	65
	ภูมิปัญญาของประมงพื้นบ้าน	68
	การจัดการพื้นที่ชายฝั่งและป่าชายเลน	83
บทที่ 5	สรุปผลงานวิจัย ประมวลผล และข้อเสนอแนะ	87
ภาคผนวก	ภาคผนวก ก. รายละเอียดการประชุมประจำเดือน	
	ภาคผนวก ข. ภาพประกอบการทำกิจกรรม	
	ภาคผนวก ค. ประวัติทีมวิจัย	

บทคัดย่อ

โครงการเรื่อง “การจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชนคลองท่าปูนตำบลเลม็ด อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุราษฎร์ธานี ” เพื่อตอบคำถามวิจัยว่า 1. รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร และ 2. แนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่บ่อกุ้งร้างอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) สร้างการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพทางเลือกให้กับคนในชุมชนคลองท่าปูน 2) ศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชนมีส่วนร่วม และ 3) ศึกษาแนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้างอย่างยั่งยืน โดยมีกิจกรรม ดังนี้

เริ่มด้วย**กิจกรรมประชุมชี้แจงโครงการ** ซึ่งการจัดประชุมมีขึ้นเพื่อชี้แจงกรอบงานวิจัยและประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยให้ชุมชนทราบ จากการเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ทำให้หน่วยงานราชการ ชุมชน และทีมวิจัยเอง ได้ทราบแนวทางการทำงาน และยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมประชุมในการต่อไป ตลอดระยะเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการติดตามผลการดำเนินการจึงกำหนดให้มี**กิจกรรมประชุมประจำเดือน** ซึ่งเป็นการประชุมร่วมกันเพื่อรับทราบความเคลื่อนไหว สรุปผลของการทำงาน การแบ่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่ สกว.ร่วมกัน และวางแผนการทำงานต่อไปในอนาคต พร้อมกันนี้ยังเป็นการเสริมทักษะในด้านการพูด การเขียน และการแสดงออกในเวทีร่วมกันของทีมวิจัย

จากการแลกเปลี่ยนสภาพปัญหาและได้พูดคุยเพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนนั้นได้ทำให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มจาก**กิจกรรมการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน** และการรวบรวมข้อมูลการทำประมงของชุมชนชายฝั่ง ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีเพื่อนำมาใช้ประกอบข้อมูลพื้นฐานในการทำข้อมูลการทำประมงในพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth) เช่น ผู้อาวุโสในชุมชน ชาวประมงพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาใช้กำหนดทิศทางการพัฒนา ที่สัมพันธ์กับทรัพยากรสัตว์น้ำ ความสัมพันธ์ระหว่าง สัตว์น้ำเศรษฐกิจของชุมชน ช่วงฤดูกาล และเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ซึ่งช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และสามารถนำข้อมูลมาปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการของชุมชนได้ตรงจุดมากขึ้น และต่อยอด**กิจกรรมการกำหนดพื้นที่ทะเลชุมชน** เพื่อกำหนดแนวเขตในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัยการใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เจาะลึก แบ่งเป็น 2 กิจกรรมย่อย คือ การปักแนวเขตทะเลชุมชน และการทำบ้านปลา โดยได้ดำเนินการปักแนวเขตทะเลชุมชนตั้งแต่บริเวณคลองไชยาถึงคลองท่าปูน รวมระยะทาง 1,500 ไร่ ปักแนวเขตด้วยไม้ไผ่ทาสีไม้ด้วยสีธงชาติไทย (สีแดง ขาว และน้ำเงิน) เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนทรัพย์สินส่วนรวมของสาธารณะผลของการกำหนดเขตทะเลชุมชนนั้นสามารถดึงความช่วยเหลือจากชาวบ้านได้พอสมควรแต่ในช่วงแรกๆก็ประสบปัญหาความไม่เข้าใจจึงต้องมีกิจกรรมในการประชาสัมพันธ์อยู่ตลอดการทำงาน ส่วน

การทำบ้านปลา (หรำ) ในพื้นที่ทะเลชุมชน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและหลบภัยของสัตว์น้ำวัยอ่อนในทะเล จำนวน 35 หลัง พร้อมกับได้ขอความร่วมมือจากชาวประมงในพื้นที่ให้ละเว้นการเข้าไปจับสัตว์น้ำในพื้นที่บ้านปลาแต่สามารถหาสัตว์น้ำในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงได้ หลังจากการทำบ้านปลาพบว่าในบริเวณหำจะสามารถหาสัตว์น้ำได้จำนวนมากขึ้นแสดงให้เห็นว่าหำสามารถเป็นที่อยู่อาศัยและหลบภัยของสัตว์น้ำได้ดี

เมื่อเกิดกิจกรรมเหล่านี้มีอีกสิ่งที่ต้องวางกติการ่วมกัน เพื่อให้ได้ผลอย่างดียิ่งขึ้น คือ **กิจกรรมการติดตามเฝ้าระวัง** เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการทำผิดกฎหมายเข้ามามีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ โดยการจัดทีมงานในการออกลาดตระเวนและร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานภาคีในการร่วมกันทำงาน เช่น สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ประมงอำเภอไชยา และชุมชน เมื่อพบเห็นผู้ที่กระทำความผิดก็มีการเข้าไปตักเตือนพูดคุยในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้ามาประกอบอาชีพในเขตทะเลชุมชน พร้อมทั้งติดป้ายประกาศเขตพื้นที่ทะเลชุมชนให้คนทั้งในและนอกชุมชนได้รับรู้ร่วมกัน **กิจกรรมวางกฎกติการ่วมกัน** เป็นการร่วมกันวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน พบว่า ส่วนใหญ่มาจากอุปกรณ์ในการดักจับสัตว์น้ำ เช่น อวนรุน อวนรั้ง เรือคราดหอย ลอบปูและกุ้ง ไซจีน ยาเบื่อเมา ฯลฯ และได้ร่วมกันวางกฎระเบียบ และกติกาของกลุ่มร่วมกัน เช่น ห้ามเรือที่เข้าข่ายกระทำความผิดกฎหมายทุกชนิดเข้ามาในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน ตลอดจนมีการระวางโทษของการกระทำความผิดอีกด้วย การวางกติกานี้จะต้องทำไปพร้อมๆกับการเฝ้าระวังซึ่งผลก็คือได้แต่เฝ้าระวังเท่านั้น เพราะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในพื้นที่นั้นอยู่ไกลกว่าจะมาถึงการกระทำความผิดเสร็จสิ้นไปแล้วไม่มีหลักฐานใดๆ การเฝ้าระวังจึงเป็นเพียงการแจ้งเตือนเท่านั้น

นอกจากกิจกรรมการดูแลรักษาและฟื้นฟูแล้ว ยังได้รวมกลุ่มเพื่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้าง เพื่อเป็นการหนุนเสริมรายได้ให้ชาวบ้านอีกทางหนึ่งเช่นกัน ใน**กิจกรรมการปรับปรุงพื้นที่ และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ 7 ไร่** เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทีมวิจัยได้ทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการใช้บ่อกึ่งร้างในการเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพเสริมให้กับชาวประมง โดยทีมวิจัยใช้นากุ้งร้างขนาด 7 ไร่ของนายโอภาส คงแง่ง หนึ่งในสมาชิกทีมวิจัย ซึ่งมีการปรับปรุงพื้นที่บ่อกึ่งร้างด้วยการกั้นบ่อขนาด 1 ไร่ ด้วยอวนตาถี่สำหรับเลี้ยงปู และปลากะพงลงในบ่ออนุบาล จำนวน 1,500 ตัว พบว่าหลังจากมีการปล่อยปูไปประมาณ 4-5 เดือน สามารถจับขายได้ ส่วนปลากะพงนั้นไม่มีผลที่ชัดเจนเนื่องจากว่าเกิดเหตุน้ำท่วมปลาได้ลอยหายไปกับน้ำ ทั้งบ่อเลี้ยงไม่ได้มีการเฝ้าจึงมีขโมยเข้ามาขโมยปูไปขาย

ทั้งนี้ จากการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทีมวิจัยได้อาศัยการบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมในการทำงานร่วมกัน เพื่อหนุนให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้ตามรูปแบบของงานวิจัยชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

คำนำ

เมื่อห้องทะเลอ่าวบ้านดอนที่เคยเป็นแหล่งประกอบอาชีพของชุมชนเสื่อมโทรม วิถีชีวิตของคนก็ฝืดเคืองลง แน่นอนว่าถ้าชุมชนผู้ที่เผชิญกับปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรงยังคงนิ่งเฉยกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัญหาก็จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นก่อนที่จะปัญหาจะรุนแรงมากไปกว่านี้ โครงการ “การจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชนคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ได้เกิดขึ้นจากรวมตัวของกลุ่มคนในชุมชนที่เล็งเห็นความสำคัญของปัญหา และผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคลองท่าฉาง ได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมจาก สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สำหรับเนื้อหาในรายงานฉบับนี้จะเป็นการบอกเล่าเรื่องราวการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ปฏิบัติงานตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้รับทราบ ซึ่งผู้อ่านจะเห็นรายละเอียดการทำกิจกรรม ความร่วมมือในการทำงานของชุมชน และหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา คณะทำงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านไม่มากนักน้อย หากเกิดความผิดพลาดประการใดต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นายชำนาญ คัมภีร์และคณะ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชนคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เสร็จสิ้นลงได้ด้วยดี แม้จะใช้เวลาในการดำเนินโครงการค่อนข้างยาวนาน แต่ก็ได้สร้างการเรียนรู้ให้กับคณะทำงาน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ซึ่งงานต่างๆ ไม่อาจสำเร็จได้ถ้าปราศจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องขอขอบคุณอาจารย์ประเสริฐ ทองสาลี อาจารย์ประจำสาขาไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ จากวิทยาลัยการอาชีพไชยา และคุณผดุงพล เอ็งฉ้วย อดีตนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ร่วมเป็นวิทยากรตลอดจนร่วมเสริมความรู้และประสบการณ์ ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลเลม็ด เจ้าพนักงานประมงปฏิบัติงาน สำนักงานประมงอำเภอไชยา ที่ให้ความสนับสนุนด้านอุปกรณ์วัสดุให้นำมาปล่อยเพื่อสร้างความสมบูรณ์ในแปลงทดลอง ขอขอบคุณสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ที่ให้การสนับสนุนพันธุ์ไม้ป่าชายเลนในพื้นที่

ทั้งนี้งานจะสำเร็จลงไม่ได้ถ้าขาด ความร่วมมือร่วมใจของเพื่อนๆ สมาชิกทีมวิจัยทุกคนที่ร่วมเคียงบ่า เคียงไหล่ เป็นแกนหลักในการร่วมคิดร่วมทำด้วยกันมาตลอดจนเสร็จสิ้นโครงการ ขอขอบคุณคณะครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านไทรงาม และกลุ่มเครือข่ายงานวิจัยในพื้นที่รอบอ่าวบ้านดอน รวมถึงชุมชนที่สนใจเข้าร่วมกระบวนการ และบุคคลอื่นๆ ที่ไม่อาจกล่าวนามได้หมดในที่นี้ ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนในการเติมเต็มให้โครงการดำเนินไปได้ด้วยดี และมีส่วนในการหนุนเสริมให้ทรัพยากรในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ก็ต้องขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

อนึ่งคณะทีมวิจัยต้องขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ได้ให้โอกาสดำเนินงานโดยการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขอขอบคุณศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี นำโดยคุณวิรัตน์ สาระคง ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่ทุกคน และเป็นพี่เลี้ยง คอยให้คำปรึกษา และหนุนเสริมให้การทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

นายชำนาญ คุ้มรักษ์ และคณะ

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ชุมชนคลองท่าปูน ตั้งอยู่ในพื้นที่รอยต่อของ ต.เลม็ด อ.ไชยา และ ต.เขาถ่าน อ.ท่าฉาง มีคลองท่าปูนเป็นเส้นแบ่งเขต โดยพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบจดอ่าวบ้านดอนตลอดแนวชายฝั่งทะเลเป็นทะเลตื้น มีป่าชายเลนขึ้นเป็นแนวยาวอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ มีการทับถมของตะกอนแบบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ เพราะมีแม่น้ำ 3 สาย คือ คลองไชยา คลองท่าปูนและคลองท่าฉาง ที่มาบรรจบกันและไหลลงสู่อ่าวบ้านดอน ลักษณะดินท้องทะเลริมฝั่งเป็นดินเลนปนทราย ในอดีตมีการบุกรุกจับจองพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อการเลี้ยงกุ้งกุลาดำไม่น้อยกว่า 5,000 ไร่ แต่ในปัจจุบันการขยายพื้นที่เพื่อเลี้ยงกุ้งมีน้อยลงและมีการปล่อยพื้นที่ทิ้งร้างไม่มีการใช้ประโยชน์ทำให้สภาพพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบมีการฟื้นตัวกลับมาอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ตลอดแนวชายฝั่งของตำบลเลม็ด และตำบลเขาถ่าน มีพื้นที่ป่าชายเลนรวมกันกว่า 10,000 ไร่

สภาพสังคมในปัจจุบัน มีประชากรจำนวน 134 ครอบครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือประมงชายฝั่ง ค้าขาย เกษตรกร เช่น ทำสวนยางพารา ปลูกน้ำมัน ข้าวสารและการละเล่น ตามลำดับ การประกอบอาชีพในปัจจุบันของชาวชุมชนท่าปูนทำให้พบว่า ในชุมชนเริ่มมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น สืบเนื่องจากแม่น้ำลำคลองและทะเลที่เคยเป็นอยู่ชั่วอู่น้ำที่สำคัญของคนในชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง พิจารณาได้จากในอดีตพื้นที่แห่งนี้ผู้คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลัก แต่เมื่อทรัพยากรในการหาเลี้ยงชีพเริ่มลดลงส่งผลให้คนในชุมชนหันมาประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทดแทนการเรียกตนเองว่า “คนประมงพื้นบ้าน” ด้วยกัน เหตุผลเช่นนี้คงจะหนีไม่พ้นลักษณะการอยู่ร่วมกันแบบ “พึ่งพาอาศัย” ซึ่งกันและกัน กลับกลายมาเป็นการอยู่ร่วมกันแบบ “ปัจเจกชนนิยม” (individualism) หรือการอยู่กันแบบ “ตัวใครตัวมัน” กันมากขึ้น ทั้งนี้อนุมานได้ว่าด้านหนึ่งรูปแบบความเป็นอยู่ร่วมกันมีลักษณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวกันมากขึ้น พร้อม ๆ กับที่คนรุ่นใหม่ในชุมชนเริ่มออกไปทำงานต่างถิ่นกันมากขึ้น เหตุผลที่สำคัญที่วัยรุ่นจำนวนนี้เลือกย้ายถิ่นฐานออกไป เป็นเพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจบีบคั้น เรื่องจากอาชีพประมงพื้นบ้านหรือรับจ้างในหมู่บ้าน อาจมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ

ปี พ.ศ.2520 นายทุนเริ่มบุกรุกป่าชายเลนเพื่อทำนากุ้งบริเวณอำเภอไชยา -อำเภอท่าฉาง เนื้อที่ประมาณ 4,500 ไร่ ส่งผลต่อวิถีชีวิต โดยเฉพาะการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านที่หากินในป่าชายเลนหาปลา หาปูดำ หอยขม ฯลฯ ต้องเปลี่ยนไปออกเรือหากินในพื้นที่ห่างไกลจากฝั่งมากขึ้น ส่งผลให้มีรายได้ไม่คุ้มกับรายจ่าย ผลกระทบที่ตามมาคือทำให้หลายครอบครัวต้องละทิ้งอาชีพประมงไปประกอบอาชีพอื่นแทน เช่น การทำสวนยาง รับจ้าง เป็นต้น

ปี 2525 มีการเปิดให้เช่าสัมปทานพื้นที่ชายฝั่งทะเลเพื่อการเพาะเลี้ยงหอยแครง หอยนางรม แก่ธุรกิจภาคเอกชน ตามด้วยนโยบาย Sea Food Bank ของรัฐบาล ที่ส่งเสริมให้มีการจับจองสิทธิพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นของตนเอง ส่งผลให้พื้นที่สำหรับการทำประมงชายฝั่งของชุมชนคลองท่าปูนเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีข้อจำกัดมากขึ้น ยิ่งปัจจุบันการขยายตัวของธุรกิจการเลี้ยงหอยที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้พื้นที่ทำกินหรือทะเลหน้าบ้านของชุมชนประมงคลองท่าปูนและชุมชนใกล้เคียง เหลือเพียง 1,200 ไร่

ต่อมาในปีพ.ศ. 2528 สหกรณ์วานิชยกรรมเข้ามาจัดสรรพื้นที่ให้ชาวบ้านเพื่อทำเลี้ยงกุ้งตามธรรมชาติ คนละ 30-20 ไร่ จำนวนพื้นที่ 4,200 ไร่ ในหมู่บ้าน ม-4.ม 7 ตำบลเลม็ด จำนวน 141 แปลง และยิ่งไปกว่านั้นในปีพ.ศ. 2531 เกิดพายุเกย์พัดโหมกระหน่ำ ทำให้พื้นที่นาทุ่งและเครื่องมือหากินของชาวบ้านได้รับเสียหายเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ปีพ.ศ. 2533 มีการขุดลอกร่องน้ำ ตั้งแต่คลองหัววัว ไปถึงหน้าเกาะเสร็จ ทำให้นาทุ่งเสียหายเนื่องจากน้ำมีสารพิษจากตะกอนดินเลนได้นำฟุ้งขึ้นมา

ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2534 สภาพพื้นที่ป่าชายเลนรกร้างและมีพื้นที่ป่าปกคลุมมากขึ้น หน่วยงานจัดการป่าชายเลน สภ. 1. เข้ามาฟื้นฟูป่าชายเลน โดยการยึดพื้นที่กลับจากนายทุนเพราะเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ โดยเริ่มจากการปักแนวเขต และยังมีสถานการณ์อื่นที่ส่งผลต่อข้อจำกัดแก่อาชีพประมงชายฝั่ง เช่น กรณีการใช้เครื่องมือผิดประเภทของเรือประมงขนาดใหญ่ที่บุกรุกพื้นที่ชายฝั่งทะเล มีการใช้อวนลาก อวนรุน หรือการทำประมงแบบทำลายล้างของชาวประมงที่ขาดจิตสำนึก ใช้สารเคมีเบื่อปลาและสัตว์น้ำชนิดอื่น รวมทั้งการลักลอบทำการประมงที่ผิดกฎหมายอื่นๆ ทำให้สภาพพื้นที่เสื่อมถอยลง จำนวนสัตว์น้ำที่เป็นแหล่งอาหารของชุมชนลดน้อยลง เกิดสภาวะรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ส่งผลต่อการดำรงชีวิต เกิดปัญหาหนี้สินต่อเนื่องตามมา ประกอบกับสภาวะราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ต้นทุนในการทำการประมงสูง แต่ราคาขายไม่แน่นอนและไม่ยั่งยืน และยิ่งไปกว่านั้นในปีพ.ศ. 2540 เริ่มมีการทำคอกเลี้ยงหอยแครง ในพื้นที่อำเภอไชยา-อำเภอท่าฉาง ครอบคลุมพื้นที่ ประมาณ 20,000-30,000 ไร่ โดยนายทุนจากต่างประเทศ คือ ประเทศเกาหลี และมาเลเซียรวมทั้งนายทุนภายในประเทศ ซึ่งมาจากจังหวัดเพชรบุรี กรุงเทพฯ ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านเป็นจำนวนมาก ได้แก่

1. ทำให้การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ได้รับความเสียหาย
2. ชาวประมงต้องเปลี่ยนอาชีพประมง เช่น อวนรุน อวนลาก นาทุ่ง หาดหอยพง วางลอบปู เป็นต้น ไปทำอาชีพอื่น
3. ชาวบ้านได้เริ่มใช้ลอบดักปูแทนเครื่องมือประมงชนิดเก่า

ผลกระทบที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัดในปี พ.ศ. 2544 เริ่มมีการจับสัตว์น้ำแบบผิดกฎหมาย คือ การเบิอปลา เบิอกุ้ง เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่ทำกินในทะเลเหลือน้อยลง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545องค์กรชาวบ้านเริ่มก่อตั้งกลุ่มของแต่ละพื้นที่รอบอ่าวบ้านดอนเพื่อต่อสู้กับนายทุนที่บุกรุกทะเลเพื่อทำคอกหอยให้ได้มาซึ่งที่ทำมาหากินของชาวบ้าน ทั้งนี้ได้มีกลุ่มชาวบ้าน จำนวน 4 คน คือ นายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม นายจำเนียร ทับทุ่ง นายปรีชา ศิลปัฐ และนายประเสริฐ พลอยเล็ก ได้ช่วยกันดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง

และนับว่าในปี พ.ศ.2546 เริ่มมีการขยายกลุ่ม ทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 30 คน โดยตั้งชื่อกลุ่มปูเปี้ยว และได้มีเจ้าหน้าที่ของ สกว. เข้ามาพูดคุยกับแกนนำหลัก 3-4 คน แล้วพัฒนาเป็นโครงการวิจัย ทั้งนี้ยังได้แรงหนุนช่วยจากโครงการป่า-ทะเลเพื่อชีวิต โดยได้รับสนับสนุนจาก NGOs เข้ามาสนับสนุนในด้านการดูแลเฝ้าระวัง และจัดกิจกรรมหนุนเสริมในด้านต่าง ๆ อีกด้วย

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้น ทำให้เห็นข้อจำกัดในด้านพื้นที่ทำกินของชาวประมงชายฝั่ง และพื้นที่บ่อกุ้งร้างที่ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นทีมวิจัยมองเห็นปัญหาความจำเป็นของอาชีพประมงชายฝั่ง ที่จะต้องขยายพื้นที่การจัดการไปสู่ทะเลของชุมชนจากปากคลองท่าปูนถึงปากคลองไชยา ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี รวมเนื้อที่ประมาณ 1,200 ไร่ เพื่อหาแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ในรูปแบบทะเลชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำและความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าชายเลนคืนกลับมาเหมือนเดิม และสามารถหารูปแบบการจัดการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่บ่อกุ้งร้าง นำไปสู่การพัฒนาอาชีพใหม่ที่ยั่งยืน และเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

คำถามวิจัย

1. รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร
2. แนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่บ่อกุ้งร้างอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพทางเลือกให้กับคนในชุมชนคลองท่าปูน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยฝั่งโดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้างอย่างยั่งยืน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพทางเลือกให้กับคนในชุมชนคลองท่าปูน
2. เกิดแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. ได้แนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้างอย่างยั่งยืน
4. ชาวบ้านในชุมชนคลองท่าปูนเกิดจิตสำนึกในการวางแผนและดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้ดีและยั่งยืน
5. เกิดแหล่งเรียนรู้เรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

ระยะเวลาดำเนินงาน 18 เดือน

งบประมาณ 294,500 บาท (สองแสนเก้าหมื่นสี่พันห้าร้อยบาทถ้วน)

บทที่ 2

บริบทชุมชน

การศึกษาบริบทชุมชน

ในประเด็นการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอ่าวบ้านดอนที่สำคัญจะต้องกล่าวถึงคือเรื่องของ “บริบทชุมชน” เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์อย่างยั่งยืนที่ทำงานอยู่ในชุมชนได้อย่างรอบด้าน และชัดเจนในฐานะของการเป็นแหล่งกำเนิดและดำรงรักษาทรัพยากรชายฝั่งเอาไว้ ทั้งนี้ ด้วยการที่บริบทชุมชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน จึงเป็นที่มาของการศึกษาบริบทชุมชน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่งจากอดีตถึงปัจจุบัน บริบทชุมชนมีลักษณะเป็นอย่างไร โดยที่มิวิจัยได้ทำการศึกษาศึกษาบริบทชุมชนคลองท่าปูน ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมือนกับเป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญให้กับคนในพื้นที่เมื่อครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน และจากการเข้ามาประสานการทำงานวิจัยในพื้นที่งานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งใช้กระบวนการวิจัยโดยอาศัยการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนซึ่งส่งผลให้เกิดการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนที่ดีและยั่งยืน ดังนั้น เพื่อให้เห็นการดำรงอยู่และความเปลี่ยนแปลงของชุมชนคลองท่าปูนจึงได้มีการแบ่งเกณฑ์ในการศึกษาที่สำคัญ คือ สภาพพื้นที่ (ประวัติศาสตร์ชุมชน ที่ตั้ง-อาณาเขต) สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม (ประชากร การประกอบอาชีพ การปกครอง การศึกษา กลุ่มองค์กร วัฒนธรรมและประเพณี ศาสนา ความเชื่อและการเคารพนับถือ) ทรัพยากรสาธารณะของชุมชน พัฒนาการและสถานการณ์อาชีพ ประมงคลองท่าปูน และสภาพปัญหาของชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 สภาพพื้นที่

1.1.1 ชุมชนคลองท่าปูน : ประวัติศาสตร์ชุมชน

เมื่อกล่าวถึง “ชุมชนคลองท่าปูน” ซึ่งเป็นที่ตั้งในพื้นที่รอยต่อของสมาชิกในหมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านไทรงาม ต.เลม็ด อ.ไชยา และหมู่ที่ 1 ต.เขาถ่าน อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี ได้อาศัยคลองท่าปูนเป็นเส้นแบ่งอาณาเขตแล้วนั้น ยังเป็นแหล่งทำกินของผู้คนในอำเภอดังกล่าวอีกด้วย เนื่องจากชุมชนคลองท่าปูนมีลักษณะเป็นที่ราบจรดถึง “อ่าวบ้านดอน” ซึ่งเป็นอ่าวขนาดใหญ่ที่สุดในภาคใต้ มีลักษณะคล้ายท้องกะทะ ทำให้สามารถรับปริมาณน้ำจากแม่น้ำลำคลองน้อยใหญ่ได้เป็นจำนวนมาก และตลอดแนวยาวของชายฝั่งทะเลเป็นทะเลน้ำตื้น ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ อันเกิดจากการไหลมารวมตัวกันของแม่น้ำ 3 สาย กล่าวคือ คลองไชยา คลองท่าปูน และคลองท่าฉาง ไหลมาบรรจบกันลง

สู่อ่าวบ้านดอน ทำให้ดินบริเวณท้องทะเลชายฝั่งมีลักษณะเป็นดินเลนปนทราย จึงเป็นแหล่งรวมของความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายในระบบนิเวศทางทะเล อาทิ ป่าชายเลน หญ้าทะเล ปะการัง และสัตว์น้ำนานาชนิด

จากแหล่งรวมความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนแห่งนี้ ส่งผลให้สองฝั่งคลองท่าปูนอุดมไปด้วยป่าชายเลนซึ่งมีคุณภาพการต่อสัตว์น้ำน้อยใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ หรือใช้เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ใช้เป็นแหล่งอาหาร และเป็นแหล่งรายได้ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตรงบริเวณพื้นที่รอบ ๆ ชุมชนคลองท่าปูน แม้ในด้านหนึ่งชุมชนคลองท่าปูนจะใช้ทรัพยากรร่วมกันในพื้นที่แห่งนี้ แต่ในการอยู่ร่วมกันนั้นได้อาศัยคลองท่าปูนเป็นเส้นแบ่งชุมชนออกเป็นสองฝั่งคลองระหว่างชุมชนท่าเสาธงและชุมชนบ้านไทรงาม จากการที่ลำคลองแห่งนี้มีความยาวประมาณ 4 กิโลเมตร ทำให้ทั้งสองฝั่งคลองเป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในชุมชนคลองท่าปูนเกือบทั้งหมด

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนของชาวท่าปูน ซึ่งสืบผ่านคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน และเป็นที่รับรู้ของลูกหลานชาวท่าปูนจำนวนมาก ว่าการก่อรูปชุมชนคลองท่าปูนมาจากการขนเรียกตามลำคลอง “ท่าปูน” ซึ่งเดิมทีคลองเส้นนี้ชาวบ้านเรียกว่า “คลองหนองกรูด” เป็นลำคลองที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ผู้คนจากหลายชุมชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากลำคลองเพื่อทำมาหากิน เดินทางและขนส่งสินค้าระหว่างคลองท่าปูน – บ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองกรูด ชุมชนไทรงาม ชุมชนท่าเสาธง ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ได้มีเรือบรรทุกปูนซีเมนต์จากบ้านดอนได้เดินเรือมาลุ่มในบริเวณลำคลองนี้ คนที่สัญจรผ่านไป-มา จึงเรียกชื่อลำคลองสายนี้จนติดปากว่า คลองท่าปูนมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ชุมชนจากการศึกษาในพื้นที่สองฝั่งคลองท่าปูน ซึ่งแบ่งออกเป็นชุมชนท่าเสาธง และบ้านไทรงาม พอจะสรุปความได้ ดังต่อไปนี้

1) **ชุมชนท่าเสาธง** ได้มีการเล่าขานตำนานถึงชุมชนแห่งนี้ว่า เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2486 หรือ 60 ปีที่ผ่านมาแล้วนั้น บริเวณชุมชนมีบ่อน้ำซึ่งมีเสาไม้ปักสูงเด่นคล้ายกับเสาธง เสานี้ทำด้วยไม้ใหญ่ขนาดเท่า 2 คนโอบ ซึ่งคาดกันว่าเสานี้่น่าจะเป็นสัญลักษณ์ของท่าเรือ เนื่องจากบริเวณนี้มีบ่อน้ำจืดที่ใช้สำหรับทุกคนในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง ต่อมาได้มีน้ำเค็มไหลเข้ามาปะปนทำให้ไม่สามารถนำไปบริโภคได้เช่นเดิม (น้ำกร่อย) บ่อน้ำนี้เป็นบ่อน้ำที่มีเสาไม้ 4 ต้นปักไว้เพื่อไม่ให้ดินพังลงในบ่อกว้างประมาณ 1 เมตรครึ่ง หรือเรียกว่าการทำธรณีบ่อนั่นเอง

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2500 ได้ใช้พื้นที่แห่งนี้เป็นสถานที่เทียบท่าเรือ และมีการล่องแพสำหรับขนส่งและทำการค้าขายของคนในละแวกใกล้เคียง และชาวจีนที่นำเรือเข้ามาจอด ฉะนั้นในอดีตจึงทำให้ในชุมชนท่าเสาธงเริ่มมีคร่าวเรือนเข้ามาใช้พื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยมากขึ้น จากการสืบประวัติเพิ่มเติม พบว่า ครอบครัวที่เข้ามาเป็นครั้งแรกจะมีประมาณ 9 ครอบครัว ได้แก่

1. นายเน็น คุ่มรักษ์
2. นายช้อย จันทรแก้ว

3. นายเทือง สาลี่
4. นายเหม หนูเที่ยง
5. นายเคลื่อน หนูเที่ยง
6. นายเกลื่อน นาคเวช
7. นายเคิร์จ เพชรนวล (เป็นบุคคลรุ่นแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนท่าเสาธง)
8. นายเวียน เพชรนวล
9. นายแป๊ะแสง แซ่หลี (เป็นคนจีนเข้ามาอาศัยในชุมชนท่าเสาธง) ซึ่งย้ายมาจากอำเภอไชยา

นอกจากนี้ ยังมีข้อสันนิษฐานเพิ่มเติมอีกว่า ก่อนที่จะมี 9 ครัวเรือนที่เข้ามาอาศัยในชุมชนท่าเสาธงนั้น สถานที่แห่งนี้จะมีผู้เข้ามาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งพิจารณาได้จากสิ่งของต่าง ๆ ที่ยังคงหลงเหลือทิ้งไว้ เช่น การก่อสร้างบ่อน้ำ เสาธง กงเรือโบราณ เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้ร้างไป จนเมื่อมี 9 ครัวเรือนข้างต้นเข้ามาจับจองเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ เช่น อาชีพประมง ตัดไม้ เเผาถ่าน ถางป่าทำไร่ เป็นต้น ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ของคนในชุมชนมาจากการประมงและเผาถ่าน โดยในอดีตนั้น ยังคงอาศัยการเดินทางด้วยทางเท้า และเดินทางออกไปนอกชุมชนเพื่อทำการค้ากับชุมชนข้างเคียง โดยอาศัยรถไฟในการเดินทาง เพื่อนำสิ่งของที่หามาได้นำไปขายในตลาดไชยาซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนมากนัก จนกระทั่งได้มีผู้คนทยอยเข้ามาจับจองพื้นที่แห่งนี้และได้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นในปัจจุบัน

2) บ้านไทรงาม เป็นชื่อชุมชนที่ตั้งมาจากชื่อป่าไทรงามที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปี ซึ่งเป็นป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีลำคลองท่าปูนไหลผ่านกลางต้นไทรที่ทอดกิ่งก้านสาขาและรากโยงโยอยู่ทั้ง 2 ฝั่งคลอง ตั้งอยู่ห่างจากโรงเรียนไทรงามไปทางทิศตะวันตกประมาณ 800 เมตร ภายในบ้านไทรงามประกอบด้วย บ้านท้องทุ่งและบ้านหนองกรูด มีการเล่าขานสืบต่อมาถึงคำเรียก “ท้องทุ่ง” ว่าในอดีตได้มีคนไปพบทองเป็นถึง (ภาษาพื้นเมือง เรียกว่า ถั่งหรือปั๊บ) ฝังอยู่ใต้ต้นโพธิ์ และไม่มีใครที่สามารถนำทองออกมาได้ทำให้เรียกบริเวณนี้ว่า “ทองถั่ง” และต่อได้กร่อนคำเรียกทองถั่งมาเป็น “ท้องทุ่ง” ตามลำดับ หลังจากนั้นได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นบ้านไทรงามจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

จากการสืบประวัติความเป็นมาของชื่อบ้านไทรงาม พบว่า ในอดีตบริเวณนี้มีต้นไทรขึ้นทอดยาวตลอดทั้งสองฝั่งคลอง ประมาณ 1 กิโลเมตร แต่สภาพปัจจุบันยังคงหลงเหลือต้นไทรให้ดูเพียง 2-3 ต้นเท่านั้น กระทั่งปี พ.ศ. 2496 ตรงกับวันแรม 8 ค่ำ ทานพุทธทาสภิกขุและกำนันล้ำ ศักดา ได้ล่องเรือพนมพระลงมาจากเคียงวัง บ้านนาลึก เพื่อไปแห่พระน้ำที่คลองไชยา ในระหว่างเดินทางได้เห็นป่าไทรขึ้นเต็มตลอดคลองท่าปูน จากความงุดงที่เกิดขึ้นสองฝั่งคลองและร่มเงาของต้นไทรตลอดการเดินทางในคลองท่าปูนแห่งนี้ ทำให้เกิดจิตที่อยากจะอนุรักษ์พื้นที่ป่าไทรงามไว้ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง พร้อมกันนี้ยังได้บรรจุพื้นที่แห่งนี้ไว้ในแผนการท่องเที่ยวของตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2498 ได้มีพระอาจารย์โสภณ ไชยารวิวัฒน์ วัดไชยาราม ได้มาก่อสร้างโรงเรียนบ้านไทรงามที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในชุมชน โดยได้รับบริจาคพื้นที่จากนางแหว นิลมณี นายถนอม

และนางเยี่ยน นกเขียว ได้บริจาคเนื้อที่จำนวน 2 ไร่ และได้เริ่มเปิดสอนตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีครู 2 คน คือ นายวิเชียร ฤทธิเดช และนายสมนึก จีระรางกูล จนกระทั่งปัจจุบันโรงเรียนแห่งนี้ได้กลายมาเป็น “โรงเรียนประจำชุมชน” ซึ่งเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ของชุมชนคลองท่าปูนจะได้รับการศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้ ขณะเดียวกันโรงเรียนยังได้จัดทำเป็นศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเป็ยวอย่างยั่งยืน และเป็นศูนย์อ้อมทรัพย์ของสมาชิกกลุ่มอ้อมทรัพย์ปูเป็ยวอีกด้วย

ในขณะเดียวกัน จากสภาพป่าที่ถูกรังสรรค์ขึ้นโดยธรรมชาติ ที่โอบล้อมวิถีชีวิตของชาวบ้านเอาไว้ นั้น เมื่อมาถึงปี พ.ศ. 2541 ได้มีการพัฒนาป่าไทรงามและปรับปรุงภูมิทัศน์ใหม่ โดยได้ทุนสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากโครงการมียาชาวา¹ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในมาตรการเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และได้ให้เงินอุดหนุนการพัฒนาในด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ใหม่ ให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว (เชื่อมต่อกับสวนโมกขพลาราม) และในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการปรับพื้นที่และมีหน่วยงานราชการ เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามาขุดลอกคูคลองทำให้ลำคลองตื้นเขิน แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำลดลง และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ทำให้ป่าไทรงามที่อยู่บริเวณนั้นก็ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ในปัจจุบันยังคงหลงเหลือป่าไทรงาม ที่ยังไม่ถูกทำลาย ซึ่งถูกจัดให้เป็นป่าสาธารณะเหลืออยู่ประมาณ 4-5 ไร่ และได้มีการปลูกเสริมบ้างแล้วในบางส่วน ทั้งนี้เกิดจากแรงสนับสนุนของคนในชุมชน นักเรียน เยาวชนจากพื้นที่ใกล้เคียง ร่วมกับสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13

อย่างไรก็ดี เมื่อชุมชนแห่งนี้ได้ถูกจับจองเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพจนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ จนกระทั่งก่อเกิดเป็นชุมชนย่อย ๆ ในพื้นที่ ซึ่งในอดีตพื้นที่แห่งนี้มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป บ้างก็เรียกขานกันว่า “บ้านคลองท่าปูน” หรือ “บ้านหนองกรูด” หรือจะเรียก “บ้านท้องถุ้ง” ก็ตามแต่ คนในท้องถิ่นมักจะเข้าใจชื่อเรียกต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ จากการสืบประวัติความเป็นมาของที่มาวิสัยจากชื่อเรียกที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) บ้านคลองท่าปูน เป็นชื่อเรียกขานตามลำคลอง “ท่าปูน” ซึ่งเดิมทีลำคลองเส้นนี้ชาวบ้านเรียกว่า คลองหนองกรูด เป็นลำคลองที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ผู้คนจากหลายชุมชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากลำคลองแห่งนี้ เพื่อทำมาหากิน เดินทางและขนส่งสินค้าระหว่างคลองท่าปูน – บ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี อันได้แก่ ชุมชนบ้านหนองกรูด ชุมชนไทรงาม ชุมชนท่าเสาธง

¹ **มียาชาวา** เป็นโครงการเงินกู้เพื่อมาตรการเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ (มพร.) เริ่มมีขึ้นในปี พ.ศ. 2541 ได้ทำการกู้ยืมเงินจากกองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจพื้นทะเลแห่งญี่ปุ่น (The Overseas Economic Co-operation Fund : OECF) มีวัตถุประสงค์ คือ

1. กระตุ้นเศรษฐกิจโดยเน้นการลงทุนที่ก่อให้เกิดผลผลิตและการสร้างงานในประเทศ
2. บรรเทาผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากวิกฤติเศรษฐกิจ โดยเน้นพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน และได้ผลกระทบจากเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมการสร้างฐานรากในการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

ต่อมาในปีพ.ศ. 2500 ได้มีเรือบรรทุกปูนซีเมนต์จากบ้านดอนได้เดินเรือมาล่มในบริเวณลำคลองนี้ คนที่สัญจรผ่านไป-มา จึงเรียกชื่อลำคลองสายนี้จนติดปากว่าคลองท่าปูนมาจนถึงปัจจุบัน

2.2) บ้านหนองกรด เดิมบ้านหนองกรด ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 3 ต. เลม็ด ซึ่งมีลักษณะพื้นที่เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ รอบๆ บริเวณมีต้นมะกรูดที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้มีสัตว์น้ำนานาชนิด เข้ามาอาศัย และเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ จึงทำให้ชาวบ้านเรียกพื้นที่บริเวณนั้นว่าหนองกรด แต่ในปัจจุบันหนองน้ำแห่งนี้ไม่มีให้พบเห็นแล้ว เนื่องจากการปลูกสร้างบ้าน เรือน และตัดถนนผ่าน ทำให้พื้นที่หนองน้ำหายไป ผสมกับสภาพปัจจุบันที่มีการขยายหมู่บ้านในพื้นที่บ้านหนองกรดให้อยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 7 บ้านไทรงาม

2.3) บ้านทองถุ้ง ได้มีตำนานเล่าขานถึงประวัติการเรียกชื่อหมู่บ้านว่า คำว่าทองถุ้งจริงๆ แล้วได้เพี้ยนมาจากคำว่า ทอง 1 ถุ้ง หรือ 1 ถังนั่นเอง มีเรื่องเล่าว่า มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อยู่ต้นหนึ่งได้มีพ่อตา (เทพารักษ์ผู้ชาย) อาศัยอยู่ เพื่อรักษาสมบัติ คือทอง 1 ถุ้ง และมีต้นโหรง (ต้นสำโรง) ที่มีแม่ยาย (เทพารักษ์ผู้หญิง) ดูแลรักษาอยู่ ซึ่งต้นไม้มทั้งสองต้นตั้งอยู่คนละฝั่งของทางรถไฟ วันหนึ่งมีคนเห็นงูขาวตัวใหญ่ เลื้อยไปมาหาสู่ระหว่างต้นโพธิ์ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก และต้นสำโรงซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของทางรถไฟ ในทุกๆ ขึ้น 15 ค่ำ ต่อมาในปี พ.ศ.2519 ได้มีการตัดถนนสายคลองท่าปูน – เขาน้ำร้อนผ่าน และได้ทำพิธีบวงสรวง เพื่อเอาต้นโพธิ์ออก ปัจจุบันจึงเหลือเพียงต้นสำโรงที่ยังยืนตายให้เห็นอยู่

จากคำบอกเล่าเพิ่มเติมของคนในชุมชน พบว่า พื้นที่เดิมบริเวณนี้เป็นของหมู่ที่ 3 ต.เลม็ด มีลักษณะพื้นที่ เป็นที่ลุ่มดินเปรี้ยว ไม่มีต้นไม้ใหญ่ จึงเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย อยู่บริเวณท้ายสุดของหมู่บ้าน จึงไม่มีผู้คนเข้าไปตั้งบ้านเรือน ต่อมาเมื่อมีการปรับสภาพพื้นที่ จึงทำให้มีการปลูกสร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้น และหันมาประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพเสริมเลี้ยงครอบครัว

ดังที่ได้กล่าวทำความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนคลองท่าปูนมาแล้วนั้น ทำให้พบว่า ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนได้มีการขยายหมู่บ้านเพิ่มขึ้น จึงทำให้พื้นที่บ้านไทรงาม (หรือเรียกว่าบ้านคลองท่าปูน บ้านหนองกรด และบ้านทองถุ้ง) ซึ่งแต่เดิมอยู่หมู่ 3 ตำบลเลม็ด ได้แยกออกมาเป็น หมู่ 7 ตำบลเลม็ดในปัจจุบัน

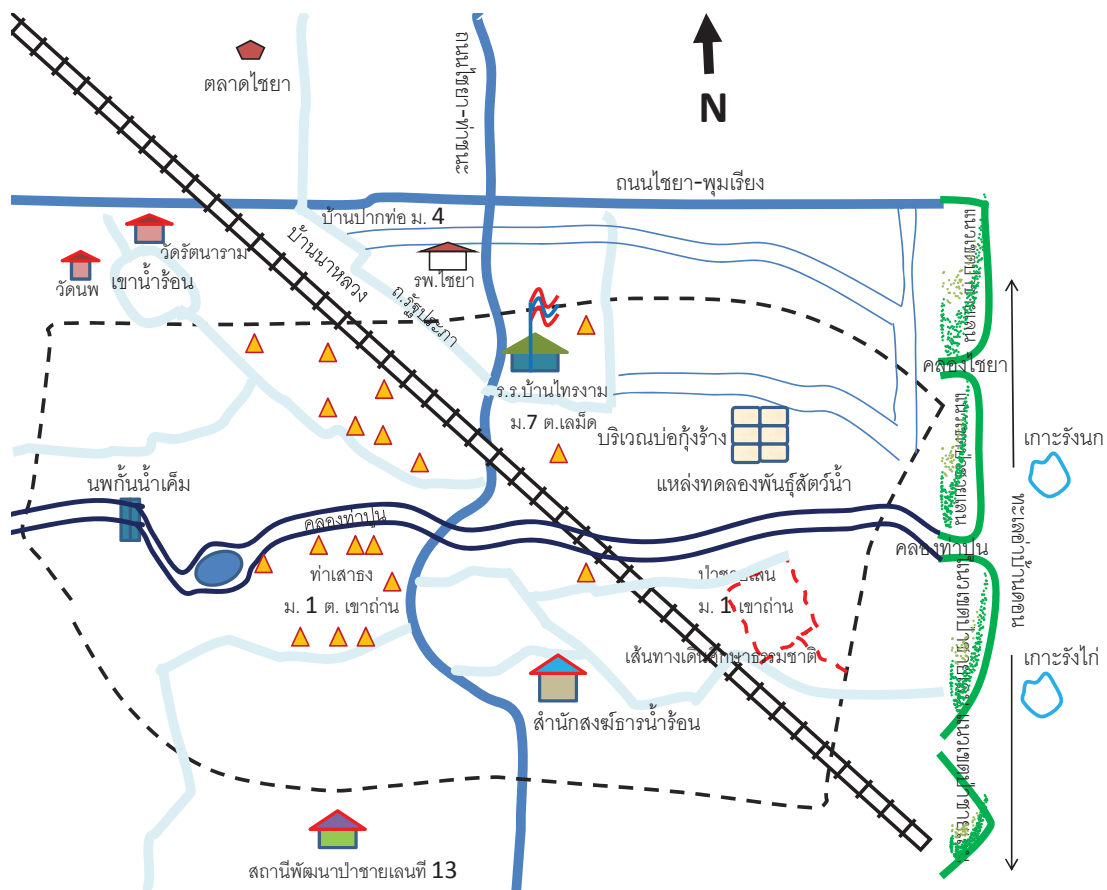
1.1.2 ที่ตั้ง-อาณาเขต ของชุมชนคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแนวติดต่อกับพื้นที่ชุมชนข้างเคียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทิศเหนือ	จด บ้านปากทอ หมู่ที่ 3 และ บ้านนาหลวง หมู่ที่ 4 ต. เลม็ด อ.ไชยา
ทิศใต้	จด บ้านธารน้ำร้อน หมู่ที่ 1 ต.เขาถ่าน อ.ท่าฉาง
ทิศตะวันออก	จด ทะเลอ่าวบ้านดอน
ทิศตะวันตก	จด บ้านปากด่าน หมู่ที่ 6 ต. เลม็ด อ. ไชยา

ทั้งนี้ จะขอกล่าวเฉพาะชุมชนคลองท่าปูน อันเป็นพื้นที่ในการศึกษานั้น ซึ่งเป็นชุมชนที่เป็นที่ตั้งในพื้นที่รอยต่อของสมาชิกในหมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านไทรงาม ต. เลม็ด อ.ไชยา และหมู่ที่ 1 ต.เขาถ่าน อ.ท่า

นาง จ.สุราษฎร์ธานี ได้อาศัยคลองท่าปูนเป็นเส้นแบ่งอาณาเขต ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ทิศใต้จะมีลักษณะเป็นเชิงเขาเล็กน้อย เหมาะแก่การเพาะปลูกและทำการเกษตร ชุมชนคลองท่าปูนจัดเป็นชุมชนขนาดกลาง และเป็นที่ตั้งของโรงเรียนบ้านไทรงาม สถานีพัฒนาปายายเลนที่ 13 และสำนักสงฆ์ธารน้ำร้อน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของผู้คนในชุมชนแห่งนี้ ในขณะเดียวกันชุมชนแห่งนี้ยังเพียบพร้อมไปด้วยสาธารณูปโภคอีกมากมาย ทั้งนี้ตัวอย่างของการจัดการสาธารณูปโภคและความเจริญในชุมชนคลองท่าปูน ได้แก่ การมีถนนลาดยางจากถนนใหญ่ มีไฟฟ้า ประปา บ่อบาดาล ร้านค้าของชำ ตู้โทรศัพท์สาธารณะ และหอกระจายข่าว เป็นต้น

แผนภาพแสดงรายละเอียดชุมชนคลองท่าปูน ซึ่งเป็นสมาชิกในหมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านไทรงาม
ต. เลม็ด อ.ไชยา และหมู่ที่ 1 ต.เขาค่าน อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี



สัญลักษณ์



ที่มา : จากการสำรวจสภาพพื้นที่ของชุมชนคลองท่าปูน (วันที่ 7 มกราคม 2551)

จากผลการสำรวจรายละเอียดของหมู่บ้าน พบว่า การสร้างบ้านเรือนในปัจจุบันจะวางตัวเรียงรายไปตามถนนพูนพิณ-ไชยา เนื่องจากสะดวกในเรื่องของการเดินทาง และอีกบางส่วนจะกระจายตัวอยู่ตามบริเวณลำคลองท่าปูน ซึ่งตลอดสองฝั่งคลองจะมีสมาชิกในหมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านไทรงาม ต. เลม็ด อ.ไชยา และหมู่ที่ 1 ต.เขาถ่าน อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี ประมาณ 130 ครัวเรือน เพื่อสะดวกในการประกอบอาชีพ ทำให้สองหมู่บ้านใช้ทรัพยากรร่วมกันแล้วยังเป็นการเชื่อมประสานคนสองฝั่งคลองเอาไว้ร้อยผ่านประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง ชักพระ เป็นต้น และที่สำคัญ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเช่นนี้ได้เป็นฐานของสายสัมพันธ์ทางสังคม (social bonds) ให้เกิดขึ้นกับชาวท่าปูนอีกเส้นทางหนึ่งด้วย บ้านเรือนที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันนั้น จะเป็นครอบครัวที่ขยายเนื่องจากการที่ลูกหลานแต่งงานออกไป และบางส่วนย้ายถิ่นมาจากนอกพื้นที่ (นคร) และมีโรงเรียนบ้านไทรงาม และหน่วยงานสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 (ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2535) ตั้งอยู่ในพื้นที่นี้ด้วย ซึ่งจะคอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ ดังนั้นในการประชุมประจำเดือนของทีมวิจัย จึงใช้โรงเรียนบ้านไทรงามเป็นสถานที่จัดประชุม และการที่บ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้เคียงกันทำให้ง่ายต่อการติดต่อ แฉ่งข่าวสาร และประสานงานต่างๆ ให้สมาชิกทีมวิจัยและชาวบ้านในชุมชนทราบ

1.2 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

1) ประชากร มีประชากรทั้งหมด 134 ครัวเรือน จำนวนสมาชิก 536 คน แยกเป็นผู้ชาย 205 คน ผู้หญิง 331 คน เด็กผู้ชาย 14 คน เด็กผู้หญิง 23 คน และผู้สูงอายุ 121 คน (ข้อมูลจากสาธารณสุขตำบลเลม็ด)

2) การประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพของคนชุมชนคลองท่าปูนในอดีตจะเน้นการทำนา และออกทะเลควบคู่กันไป แต่ปัจจุบันพบว่าอาชีพทำนาลดลงจนเกือบจะสูญหายไปจากชุมชน แต่จากการคาดการณ์ของนายชำนาญ คุ้มรักษ์ หัวหน้าโครงการวิจัยฯ ได้ตั้งข้อสังเกตในประเด็นนี้ว่า “ตนเองมองเห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนคิดว่าอีกไม่นานเมื่อราคาข้าวสูงขึ้น ชาวบ้านในพื้นที่อาจจะเริ่มหันมาประกอบอาชีพทำนามากขึ้น แต่อาจไม่ทั้งหมดของพื้นที่ที่มีอยู่ เพราะเหตุว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกปรับสภาพเป็นสวนปาล์มน้ำมัน” (ข้อมูลจากนายชำนาญ คุ้มรักษ์)

ตารางแสดงการประกอบอาชีพของชาวชุมชนคลองท่าปูน มีรายละเอียด ดังนี้

การประกอบอาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	76	40.20
ประมงพื้นบ้าน	30	22.28
ค้าขาย	11	14.72
เกษตรกรรม	10	13.4
ข้าราชการ	6	8.04
ทำนา	1	1.34
รวม	134	100

(ที่มา : สถานีอนามัยตำบลเลม็ด 2549)

จากตารางการประกอบอาชีพในปัจจุบันของชาวชุมชนท่าปูนทำให้พบว่า ในชุมชนเริ่มมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น (เช่น อาชีพประมงพื้นบ้าน ข้าราชการ เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป ทำนา และค้าขาย) ทั้งนี้ สืบเนื่องจากแม่น้ำลำคลองและทะเลที่เคยเป็นอยู่ชั่วอู่ที่สำคัญของคนในชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง พิจารณาได้จากในอดีตพื้นที่แห่งนี้ผู้คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลัก แต่เมื่อทรัพยากรในการหาเลี้ยงชีพเริ่มลดลงส่งผลให้คนในชุมชนหันมาประกอบอาชีพที่หลากหลาย พร้อม ๆ กับที่คนรุ่นใหม่ในชุมชนเริ่มออกไปทำงานต่างถิ่นกันมากขึ้น เหตุผลที่สำคัญที่วัยรุ่นจำนวนนี้เลือกย้ายถิ่นฐานออกไป เป็นเพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจบีบคั้น เนื่องจากอาชีพประมงพื้นบ้านหรือรับจ้างในหมู่บ้านอาจมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ

3)การปกครอง ลักษณะการปกครองแบ่งได้ดังนี้

ในอดีตชุมชนคลองท่าปูนตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ต. เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี จนกระทั่งเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2525 ได้แบ่งแยกหมู่บ้านออกเป็นหมู่ 7 ต. เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี และได้จัดตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ว่า “บ้านไทรงาม” โดยยึดเอาตามชื่อของโรงเรียนบ้านไทรงามที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ เป็นชื่อเรียกจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ รูปแบบการปกครองในชุมชนคลองท่าปูนได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

1)นายวาริ บุญกันภัย ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2525 และในเวลาต่อมาได้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลเลม็ด เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2526 จนกระทั่งเกษียณอายุ (วันที่ 1 พฤศจิกายน 2542) นับเป็นเวลากว่าสิบเจ็ดในการดำรงตำแหน่งกำนันตำบลเลม็ด ซึ่งในระหว่างที่เป็นกำนันอยู่นั้นได้มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยได้จัดแบ่งชุมชนเพื่อให้ช่วยต่อการปกครองและให้เป็นไปตามลักษณะการปกครองท้องที่ ซึ่งแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็น 4 เขต ดังนี้

1. ชุมชนบ้านหนองกรด มีนายลี่ นกบิน เป็นสารวัตรกำนันทำหน้าที่ดูแล
2. ชุมชนบ้านไทรงาม มีนายสมคิด เชื้อเยี่ยม เป็นสารวัตรกำนันทำหน้าที่ดูแล
3. ชุมชนคลองท่าปูน มีนายวิมล เพชรชู เป็นผู้ช่วยกำนันทำหน้าที่ดูแล
4. ชุมชนบ้านทองถุ้ง มีนายวิโรจน์ ทองสาดี เป็นฝ่ายปกครองของหมู่บ้านทำหน้าที่ดูแล

จากรูปแบบการปกครองของผู้ใหญ่บ้านวารีมีรูปแบบการบริหารจัดการโดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนของตนเอง โดยมีการจัดสรรแบ่งงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ เช่น สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยกำนัน ฝ่ายปกครองของหมู่บ้าน เป็นต้น ทำให้เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนผู้ใหญ่บ้านและกรรมการคนอื่น ๆ จะเข้าร่วมเป็นอย่างดี พร้อมทั้งยังเป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ของคนในชุมชนไว้อีกด้วย

2) นายประเสริฐ บุญกันภัย ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 ของการแยกหมู่บ้าน โดยดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2542 ถึงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2547 และได้รับการคัดเลือกอีกครั้งในวันที่ 15 ธันวาคม 2547 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมักจะมีรูปแบบการปกครองที่มีการบริหารจัดการที่แตกต่างจากผู้ใหญ่บ้านวารีและมักจะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนเท่าที่ควร

ลักษณะการปกครอง มีคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน มีคณะกรรมการ 7 ฝ่าย เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งดำรงตำแหน่งได้คราวละ 5 ปี และคณะกรรมการครั้งปัจจุบัน มีรายชื่อ ดังนี้

1. นายประเสริฐ บุญกันภัย ประธานกรรมการ
2. นายวิรัช วิริยะการ ฝ่ายปกครอง
3. นายจำรัส เวชสุวรรณ ฝ่ายวัฒนธรรม
4. นางสาวนภาพี เวชสุวรรณ ฝ่ายการคลัง
5. นายประสิทธิ์ นกบิน ฝ่ายป้องกันปราบปราม
6. นางจิราพร วินธิพันธ์ ฝ่ายสาธารณสุข
7. นายลิขิต ดิษยนาม ฝ่ายสวัสดิการพัฒนาสังคม
8. นายมงคล ชำนาญราช ฝ่ายป้องกัน

จากคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 8 คน ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น กรรมการบางท่านเป็นสมาชิกในโครงการวิจัย เช่น นายลิขิต ดิษยนาม รับผิดชอบเป็นกรรมการหมู่บ้าน ดูแลทางด้านฝ่ายสวัสดิการพัฒนาสังคม และยังหัวหน้าโครงการอนุรักษ์ข้าวพื้นเมืองและฟื้นฟูการทำนาแบบดั้งเดิมของชุมชนบ้านนาหลวง ต.เลม็ด อ.ไชยา และเป็นกรรมการในโครงการประสานงานชุดเครือข่าย “การจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนและองค์การภาคี” อีกด้วย ทั้งนี้ได้อาศัยการจัดทำเป็นหนังสือ การเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ และอาศัยการพูดคุยสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตา (face-to-face communication/oral tradition) เพื่อเป็นการบอกข่าวสาร และช่วยประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ของอ่าวบ้านดอนให้เพื่อนสมาชิกทราบอีกทางหนึ่งด้วย

4) **การศึกษา** ของประชาชนในชุมชนคลองท่าปูนจะส่งลูกเข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านไทรงาม และเริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2489 โดยอาจารย์หลวงปู่สุทนต์ เจ้าอาวาสวัดชยารามในขณะนั้น มีจำนวนนักเรียนในอดีตมากกว่า 50 คน แต่เนื่องจากช่วงปี พ.ศ. 2545 ทางโรงเรียนประกาศว่าจะยุบและปิดการเรียนการสอน ทำให้ผู้ปกครองต้องย้ายลูกหลานออกจากโรงเรียน แม้ในเวลาต่อมาโรงเรียนจะไม่ได้ยุบดังที่แจ้งไว้ แต่เด็กนักเรียนที่ย้ายออกไปเรียนที่อื่นแล้วนั้น ก็ไม่ได้ย้ายกลับมาเรียนที่โรงเรียนบ้านไทรงามเช่นเดิม ทำให้ในปัจจุบันโรงเรียนบ้านไทรงาม มีครูผู้สอนประจำ จำนวน 3 ท่าน และผู้อำนวยการโรงเรียน 1 ท่าน นักเรียนทั้งหมด 40 คน แบ่งเป็นนักเรียนตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้น ป.6 ดังนี้

ตารางแสดงระดับการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทรงาม มีรายละเอียดดังนี้

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
อนุบาล ปี 1-3	16
ชั้น ป.1	5
ชั้น ป.2	5
ชั้น ป.3	3
ชั้น ป.4	4
ชั้น ป.5	1
ชั้น ป.6	6
รวม	40

(ที่มา : สถานีอนามัยตำบลเลม็ด 2549)

จากตารางระดับการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทรงามทำให้พบว่า ในปัจจุบันเด็กนักเรียนในชุมชนได้เรียนหนังสือกันมากขึ้น และเนื่องจากโรงเรียนบ้านไทรงาม เป็น “โรงเรียนประจำชุมชน” ของชุมชนคลองท่าปูนทำให้เมื่อมีโครงการอ่าวบ้านดอน พ่อแม่ผู้ปกครองได้ตระหนักถึงการนำโครงการเข้าไปบูรณาการกับการเรียนการสอนของเด็กนักเรียน โดยให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมปลูกป่า การรู้จักถนอมอาหารเกี่ยวกับปูเปี้ยวให้เกิดการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการหวงแหนแผ่นดินซึ่งเป็นสายเลือดในการหาเลี้ยงชีพ และยังรู้จักการแปรรูปอาหารจากสัตว์น้ำที่เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชนอีกด้วย

5) กลุ่มองค์กร

1. กลุ่มออมทรัพย์ ได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2537 มีสมาชิกในปัจจุบัน 73 ราย ดำเนินการโดยคณะกรรมการกลุ่มฯ เป็นไปตามระเบียบกฎข้อบังคับของกลุ่มซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้สมาชิกได้ร่วมกันออมทรัพย์และกู้ยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์เพื่อกู้ยืมไปใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น จัดซื้อเครื่องมือประมง เป็นต้น ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 300,000 บาท

2. กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเป็ยอย่างยั่งยืน ได้ก่อตั้งเมื่อ ปี 2547 จากเดิมมีสมาชิก 18 คน กระทั่งปัจจุบันมีสมาชิกทั้งเด็กนักเรียนและประชาชนในหมู่บ้าน รวมจำนวน 180 คน ดำเนินงานโดยคณะกรรมการที่มิวิจยท้องถิ่น มีกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมบ้านปูเป็ย ศูนย์การเรียนรู้บ้านปูเป็ย และกิจกรรมเงินทุนหมุนเวียนของเครดิตยูเนียนปูเป็ย เป็นต้น ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มก็เพื่อเป็นการฟื้นฟูปูเป็ยและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติรอบ ๆ ชุมชน

3. กลุ่มผู้สูงอายุ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2550 เริ่มก่อตั้งกลุ่มโดยนายลิขิต ดิษยนาม ภายในกลุ่มได้เน้นส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกายและกิจกรรมสวนสมุนไพรไทยในชุมชน แต่พบว่าการหนุนเสริมกิจกรรมยังขาดความต่อเนื่องเท่าที่ควร

จากการรวมกลุ่มเพื่อนสมาชิกในชุมชนในรูปแบบของการจัดตั้งกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเป็ยอย่างยั่งยืน และกลุ่มผู้สูงอายุนั้น ทำให้พบว่ากลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมานั้นเกิดจากแรงผลักดันของสมาชิกที่มิวิจย เช่น กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเป็ยอย่างยั่งยืน ที่จัดตั้งขึ้นจากโครงการวิจย เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อมองอีกด้านหนึ่งแล้วก็จะทำให้พบว่า การจัดตั้งกลุ่มจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมในโครงการวิจยได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนสมาชิก เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า การเข้าร่วมประชุมสมาชิกที่มิวิจย เป็นต้น และยังเป็นการส่งเสริมในด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีมมากขึ้น เพราะการหนุนเสริมการจัดตั้งกลุ่มต้องอาศัยระยะเวลา และความอดทนในการทำงานกว่าที่จะก่อตัวให้เห็นเป็นรูปธรรมได้

6) วัฒนธรรมและประเพณี

ชุมชนท่าปูน มีรูปแบบของกิจกรรมทางสังคม/วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำ (regular) ทุกปี ซึ่งมีรายละเอียดของงานประเพณีต่าง ๆ ดังนี้

เดือนมกราคม	ทำบุญประเพณีวันขึ้นปีใหม่
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณีสงกรานต์ (จบปีจบเดือน)
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณีเข้าพรรษา
เดือนกันยายน	ทำบุญประเพณีวันสารทเดือนสิบ
เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณีชักพระทอดผ้าป่า
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณีชักพระ, ลอยกระทง

เดือนธันวาคม

ทำบุญประเพณีทำบุญตักบาตร

- **ประเพณีวันขึ้นปีใหม่** ชาวบ้านในชุมชนคลองท่าปูนนิยมจัดงานเทศกาลปีใหม่มกกันในวันที่ 1 มกราคม ของทุกปี ชาวท่าปูนมักนิยมทำบุญตักบาตรวันปีใหม่ ณ สำนักสงฆ์ธารน้ำร้อน โดยตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง สรงน้ำพระพุทธรูป ในขณะที่เดียวกันก็มีการกราบขอพรจากผู้ใหญ่ และจัดงานรื่นเริง งานเลี้ยงในหมู่เพื่อนฝูง ญาติพี่น้องหรือตามหน่วยงานต่างๆ

- **ประเพณีงานจับปีจับเดือน** (วันสงกรานต์) ชาวบ้านนิยมทำบุญในวันที่ 12-15 เมษายน ของทุกปี ซึ่งจะมีแสดงหนังตะลุงในหมู่บ้าน มีการละเล่น เช่น แข่งสะบ้า ชนไก่ ปลายัด ชักกะเย่อ การสาดน้ำสงกรานต์ รดน้ำพระ และญาติผู้ใหญ่ มากน้อยขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจในแต่ละปี ในอดีตจะมีการแข่งครก แข่งสากดำข้าว คือ การเอาน้ำใส่ในครกและจะเอาสากลงแช่ เอาด้ายแดงด้ายขาวดอกไม้ธูปเทียน ถูที่คอสาก แล้วใส่ลงในครก บ่งบอกว่าให้ว่างเว้นจากการทำงานประจำ ซึ่งต้องทิ้งไว้ไม่ต่ำกว่า 3 วัน

- **ประเพณีวันเข้าพรรษา** ชาวบ้านจะทำกันในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 และก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน มีการแห่เทียนพรรษาในพื้นที่เพื่อเรียไรเงินทำบุญก่อนจะมีการสมโภชกันต่อไป และจะสืบเนื่องไปจนถึงวันออกพรรษาเพราะจะมีประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า แห่เรือในหมู่บ้านไปประกวดแข่งขันกันที่ตัวอำเภอเป็นประจำโดยจะมีชาวบ้านร่วมกันชักเรือพระมีการรำรำกันอย่างสนุกสนาน สำหรับในปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยมอยู่

- **ประเพณีทำบุญเดือนสิบ** (วันรับ – ส่งตายาย) โดยทั่วไปชาวบ้านจะทำบุญเดือนสิบในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ และส่งตายายในวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 สำหรับชุมชนท่าปูนจะทำก่อนจากวัดทั่วไปคือรับตายายในวันขึ้น 13 ค่ำเดือนสิบ และส่งในวันแรม 13 ค่ำเดือน 10 โดยยึดถือกันมาเสมอจนปัจจุบัน เพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และยังเป็นการเสริมสิริมงคลให้กับตนเองอีกด้วย จากเดิมมีบุคคลมาร่วมงานประเพณีกันอย่างหนาตา แต่ในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจที่รัดตัวส่งผลให้คนมาร่วมกันบ้างแต่ไม่หนาแน่นเหมือนในอดีต ที่ไม่ว่าจะอยู่ภูมิภาคไหนต้องกลับบ้านมาร่วมประเพณีดังกล่าว

- **ประเพณีลอยกระทง** ชาวชุมชนท่าปูนมักจะไปจัดงานดังกล่าวร่วมกันกับหมู่บ้าน ไทรงามบริเวณริมคลองท่าปูนจะมีงานสนุกรื่นเริงมีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน เช่น แข่งเรือยาว วิ่งกระสอบหนังตะลุง มีการละเล่นดนตรีตลอดคืน มาจนถึงปัจจุบัน

- **ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่** สำหรับผู้ปลูกสร้างบ้านใหม่ จะมีการบอกบัตรเชิญเพื่อนฝูงญาติพี่น้องและเพื่อนในหมู่บ้านมาร่วมอวยพร นิมนต์พระมาบิณฑบาตรรับอาหารเช้า ทำพิธีทางศาสนาเพื่อเป็นสิริมงคลกับผู้เป็นเจ้าของบ้าน

- **ประเพณีทำขวัญนาค** (ฉลองนาคใหม่) นิยมกระทำกันเมื่อมีลูกหลานผู้ชายถึงวัยบรรพเรียนศึกษาธรรมะส่วนมากจะมีในช่วงเทศกาลก่อนวันเข้าพรรษา เพราะจะได้จำพรรษาด้วย มีการเชิญหมอขวัญ มาทำขวัญให้เจ้านาค ได้รู้ถึงบุญคุณพ่อแม่ และผู้มีพระคุณที่ได้เลี้ยงดูมาจนเติบโตใหญ่ และมี

การจัดทำบายศรี มีกลองยาว บรรเลงเพื่อความครื้นเครงเป็นช่วง ๆ ของหมอลำขวัญในระหว่างกล่าวบทสอน
นาคน ส่วนมากจะทำขวัญนาคนก่อนวันบวชจริง

- **ประเพณีสงกรานต์** ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย เริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ถึงวันที่
15 เมษายนของทุกปี วันที่ 13 เป็นวันต้น คือวันมหาสงกรานต์ วันที่ 14 คือวันกลาง เป็นวันเนา และวันที่ 15
เมษายน คือวันสุดท้าย เรียกว่า วันเถลิงศก

- **มหาสงกรานต์** แปลว่า ก้าวขึ้น หรือย่างขึ้นครั้งใหญ่ หมายถึง สงกรานต์ปี คือ
ปีใหม่อีกอย่างเดียว

- **วันเนา** เป็นวันอยู่เฉย ๆ เป็นวันว่างนอกจากเล่นสนุก เน้า เป็นคำเขมร แปลว่า
อยู่ เป็นวันถัดจากมหาสงกรานต์ มา 1 วัน เป็นวันที่ดวงอาทิตย์เข้าที่เข้าทางในวันวาศี ตั้งต้นใหม่ เรียกร้อย
แล้ว

- **วันเถลิงศก** แปลว่า วันขึ้นศก เป็นวันที่เปลี่ยนจุลศักราชใหม่ การที่เลื่อนวันขึ้น
ศกใหม่ มาเป็นวันที่ 3 ถัดมาจากวันมหาสงกรานต์ ก็เพื่อให้หมดปัญหาว่าการย่างขึ้นสู่จุดเดิม สำหรับปีนั้น
เรียกร้อยดี

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่มักกระทำในช่วงวันสงกรานต์ โดยมากจะเป็นประเพณีรื่นเริงเพื่อต้อนรับ
วันปีใหม่ และใช้น้ำดับร้อนในช่วงเมษายน อีกนัยหนึ่งนับเป็นวันรวมญาติ เพิ่มความผูกพันและสืบสาน
สถาบันครอบครัว ลูกหลานไดรรดน้ำดำหัวและขอพรจากผู้ใหญ่ ทำบุญเลี้ยงพระ เป็นต้น

7) ศาสนา ความเชื่อ และการเคารพนับถือ

ด้านศาสนา ชาวบ้านในชุมชนท่าปูนมีพื้นฐานชุมชนที่ก่อรูปมาจากสังคมพุทธ ทำให้
ผู้คนในชุมชนท่าปูนผูกพันและให้ความสำคัญกับวัดกันมาก ชาวบ้านจะเข้าวัดฟังธรรมทุกวันพระ 8 ค่ำ และ
15 ค่ำ ซึ่งนับได้ว่า “วัด” ใช้เป็นศูนย์กลางของคนในชุมชนและยังเป็นที่พึ่งทางใจให้กับคนในชุมชนได้เป็น
อย่างดี แต่ปัจจุบันกลับพบว่า ผู้คนไม่ค่อยเห็นความสำคัญของศาสนา เข้าวัดกันน้อยลง สาเหตุส่วน
หนึ่งเกิดจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น เช่น โทรทัศน์ เครื่องเสียง ฯลฯ กอปรกับเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ ทำ
ให้คนในชุมชนต้องแข่งขันกันสูงจนไม่มีเวลาเข้าวัดเท่าที่ควร จึงมีเพียงคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนส่วนหนึ่ง ที่
ยังคงผูกพันและยึดเหนี่ยวกับศาสนาเข้าวัดทำบุญอยู่เป็นประจำ

ด้านความเชื่อ ในอดีตคนในชุมชนท่าปูนจะมีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ เช่น พระภูมิเจ้า
ที่ เจ้าห้วย เจ้าหนอง เจ้าคลอง เจ้าบึง ผีปอบ ผีปง ครุหมอบต่าง ๆ และลางร้ายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านคน
ชุมชนจึงต้องมีการเซ่นไหว้บวงสรวงความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นกันสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อของคนในชุมชนท่าปูน ที่ยังคงสืบทอดต่อกันมา ได้แก่

- **พระภูมิเจ้าที่** มักกระทำกันในเดือน 4 (มีนาคม) คนในชุมชนท่าปูนทุกหลังคาเรือน
จะต้องมีศาลพระภูมิ เพราะทุกคนเชื่อว่าพระภูมิเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คุ่มครองบ้านเรือน จะมีการเซ่นไหว้พระภูมิ

ปีละครั้งหรืออาจจะมากกว่า 1 ครั้ง ส่วนมากจะเชิญหมอมุมิ มาทำพิธีในช่วงเดือนสี่ เดือนหก เดือนเก้า หรือก่อนมีงานพิธีต่างๆ โดยมีเครื่องคว หวาน ไก่ หัวหมู เป็นเครื่องบูชา การทำภูมิจะทำการทุกครัวเรือน ลักษณะต่างคนต่างทำ โดยใช้หมอมุมิ ได้แก่ นายพวง ชูคง, นายลิขิต ดิษยนาม, นายเทวี เชื้อเอี่ยม เป็นต้น

- **เจ้าที่** คนในชุมชนทำบุญมีความเชื่อเรื่องเจ้าที่เจ้าทาง เจ้าห้วย เจ้าหนอง เจ้าคลอง และเจ้าบึง ความเชื่อนี้มีมาแต่อดีต ความเชื่อในส่วนนี้จะมาจากผู้ประกอบอาชีพเกษตร ที่ต่างเชื่อกันว่าถ้าจะประกอบอาชีพไม่ว่าทำสวน ทำนา ทำไร่ ประมง จะต้องไหว้เจ้าที่ก่อนที่จะทำการถากถางพื้นที่ เพาะปลูก เพื่อให้ผลผลิตออกมาสมบูรณ์พูนผลไม่ได้รับความเสียหายเชื่อว่าเจ้าที่จะเป็นผู้คุ้มครองดูแล ผู้เข้าไปทำการเพาะปลูกจะไม่มีเคราะห์ภัยตามมา ซึ่งปัจจุบันก็ยังมิเสื่อม ส่วนการทำประมง จะทำการไหว้แม่ย่านางเรือ ไหว้ทะเล ตอนที่เอาเรือลงน้ำ กิจกรรมไหว้เจ้าที่ผู้ประกอบอาชีพจะกระทำกันเองและมีการให้ครูหมอมารวยบ้าง

- **ครูหมอ** คนในชุมชนทำบุญมีความเชื่อว่า อาชีพบางอาชีพจะมีครูหมอซึ่งจะช่วยคุ้มครองดูแลให้ผู้ประกอบอาชีพนั้น มีความเจริญในหน้าที่การงานไม่มีอุปสรรค เช่น ผู้ประกอบอาชีพช่างตีเหล็ก จะไหว้บูชาครูหมอดีเหล็กทุกปีในวันพฤหัสบดีแรกของเดือน 4 ตัวอย่าง เช่น นายกำหรับ เวชสุวรรณ เป็นช่างตีเหล็ก จะบูชาครูหมอทุกปี ซึ่งจะมีการไหว้ทุกปี ในช่วงวันพฤหัสบดีแรกของเดือนสี่ และยังคงสืบปฏิบัติจนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน

- **ทำขวัญข้าว** ประเพณีทำขวัญข้าวเป็นพิธีสำคัญของชาวนา เมื่อต้นข้าวแตกกอเขียว ออกงามแล้วจึงทำพิธี "ขวัญข้าว" เพื่อเป็นการบูชาเทพธิดาผู้ดูแลต้นข้าว คือ "พระแม่โพสพ" พิธีทำขวัญแม่โพสพหรือขวัญข้าวขวัญควาย ตามความเชื่อว่าแม่โพสพมีพระคุณจึงต้องทำขวัญเป็นการกล่าวขอขมาต่อต้นข้าวทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับข้าว ทั้งการเกิดเองตามธรรมชาติ และจากการที่มนุษย์จะกระทำอะไรก็ตามกับต้นข้าว เช่น เกียวข้าว อีกทั้งเพื่อเป็นการขอบคุณและเอาใจแม่โพสพที่ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ผืนนา และเพื่อขอร้องและเรียกขวัญแม่โพสพ เป็นสิริมงคลลดอันตรายให้มันมียิ่งขึ้น ปกติจะทำการในวันศุกร์ซึ่งถือว่าเป็นวันขวัญข้าว

ประเพณีทำขวัญข้าวกระทำ อยู่ 2 ช่วง คือ ช่วงที่ข้าวตั้งท้อง และช่วงข้าวพร้อมเกี่ยว โดยในแต่ละช่วงจะมีเครื่องเซ่นไม่เหมือนกัน เครื่องเซ่นของการทำขวัญข้าวตอนตั้งท้อง ด้วยความเชื่อที่ว่าแม่โพสพเป็นมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกัน พอข้าวตั้งท้อง จึงเชื่อว่าอยากทานอาหารเหมือนคนท้อง สิ่งที่ขาดไม่ได้ในเครื่องเซ่นช่วงดังกล่าวจึงเป็นของรสเปรี้ยว อ้อย น้ำมะพร้าว นอกเหนือจากหมาก พลุ ธง กระดาษสีต่างๆ ผ้าแดง ผ้าขาว ใส่ลงในชะลอมเล็ก ๆ มีเส้นด้ายสีแดงและสีขาวเพื่อผูกเครื่องเซ่นเข้ากับต้นข้าว ดอกไม้ และด้วยความเชื่อว่าแม่โพสพเป็นผู้หญิง จึงต้องมีน้ำอบ น้ำหอมด้วย โดยคนที่ทำพิธีมักจะเป็นผู้หญิงเจ้าของที่นา แต่พิธีนี้ให้โอกาสผู้ชายทำได้แต่ไม่นิยม หลังจากมัดโยงเครื่องเซ่นกับต้นข้าวด้วยด้ายสีแดงและขาวเข้าด้วยกันแล้ว ผู้ทำพิธีจะพรมน้ำหอมแบ่งว่าต้นข้าว จากนั้นจึงจุดธูปปักลงบนที่นาพร้อม

กล่าวคำขอขมาต่าง ๆ แล้วแต่ที่จะนึกได้ ส่วนมากก็จะเป็นการบอกกล่าวถึงสิ่งที่กำลังจะทำ เช่น ขอให้มียรวงข้าวสวย มีข้าวเยอะ ๆ ให้ผลผลิตสูง ๆ เมื่อพูดทุกอย่างที่อยากพูดจบก็ต้อง กูร้องไห้แม่โพสพรับทราบเจตนาต่าง ๆ

เมื่อข้าวเริ่มตั้งท้องชาวนาจะเอาไม้ไผ่มาสานชะลอมแล้วนำเครื่องแต่งตัวของหญิง เช่น แป้ง น้ำมันใส่ผม น้ำมันไทย หวี กระຈກใส่ในชะลอม พร้อมด้วยขนมหวานสักสองสามอย่าง ส้มเขียวหวาน ส้มโอแกะกลีบ ปักเส้าไม้ไผ่แล้วเอาชะลอมแขวนไว้ในนา เพื่อให้แม่โพสพแต่งตัวและสวยสิ่งของนั้น จะได้ออกรวงได้ดี เขาเรียกว่า **เชลว** หลังจากพิธีทำขวัญข้าวในช่วงข้าวพร้อมเกี่ยว ก็ทำการเก็บเกี่ยวข้าวได้เลย หลังจากนั้นก็เตรียมตัวทำพิธี รับขวัญแม่โพสพ ในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปีต่อไป แม้ว่าการทำนาปัจจุบันจะทำได้ถึงปีละ 3 ครั้งแต่ประเพณียังคงต้องทำตามการปลูกข้าวตามฤดูกาลในอดีตเท่านั้น การทำขวัญข้าว ผู้ชายสามารถทำขวัญข้าวได้ แต่รับขวัญข้าวไม่ได้เด็ดขาด

ฉะนั้น พิธีขวัญข้าวของชาวมุขชนทำบุญจึงเป็นเป็นพิธีที่สอนให้รู้สำนึกในบุญคุณข้าว แฝงด้วยขวัญและกำลังใจในการทำนาและรู้คุณค่าของข้าว มักกระทำในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว เดือน 11 คนในชุมชนมีกิจกรรมผ่านการดำนาข้าว ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่ไม่สามารถกระทำได้เพียงคนเดียว

อย่างไรก็ตาม ด้วยวิถีการทำงานงานของชาวมุขชนทำบุญ ที่มักประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ทำให้มีระบบความเชื่อและความศรัทธาของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติอยู่ควบคู่กันไปในการประกอบอาชีพ โดยมีพิธีกรรมต่าง ๆ ในการทำอาชีพประมงพื้นบ้าน ดังนี้

พิธีไหว้เรือ เป็นพิธีที่กระทำก่อนเอาเรือออกจากฝั่ง มักจะมีการปฏิบัติตลอดทั้งปี มีทั้งเรือชาวประมงขนาดเล็กไปจนถึงเรือประมงพาณิชย์ โดยจะมีของเซ่นไหว้คล้ายทำศาลพระภูมิ เช่น เบ็ด ไก่ ขนมหาง ชนมธง พวงมาลัยดอกไม้ และดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น เพื่อเป็นการสักการะให้การออกเรือเพื่อหาสัตว์น้ำดำเนินไปด้วยความราบรื่น ไม่เกิดอุบัติเหตุ และจับสัตว์น้ำได้ตามความต้องการ โดยจะมีผู้ที่กระทำพิธีอยู่เป็นประจำในชุมชน คือ นายทวี เพชรนวล นายทวี แสงมณี และนายเรียน หนูเที่ยง นอกจากนั้นก็จะสามารถทำกันเองได้ แต่ทว่าในช่วงวันพระจะหยุดทำประมง ถึงกับมีคำกล่าวว่า “แปดคำได้มาก วันพระได้น้อย” เพราะในอดีตชาวประมงเชื่อว่าวันพระจะไม่ออกไปทำมาหากิน หรือเป็นการโปรดสัตว์ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต แต่พบว่าความเชื่อในปัจจุบันมีน้อยลง เพราะเชื่อว่าการจับสัตว์น้ำในวันพระมีคนจับสัตว์น้อยกว่าทุกวัน จะทำให้ตนได้สัตว์น้ำเป็นจำนวนมากขึ้นกว่าทุกวันนี้เอง

พ่อตา-เจ้าที่ เชื่อว่าเรือทุราจะมีพ่อตาเจ้าที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดูแลรักษาที่ต้องเคารพบูชา ซึ่งการเคารพนี้เองจะช่วยเตือนใจในการประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงามบนเรือเพื่อความปลอดภัย ซึ่งมีพ่อตา-เจ้าที่ที่ชาวประมงพื้นบ้านให้ความเคารพนับถือมีดังนี้

1) พ่อตาเกตุ คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนเล่าต่อ ๆ กันมาว่า ในอดีตมีตาแก่ ๆ ร่องเรือออกทะเลและได้รับอุบัติเหตุจนเสียชีวิตและได้สิงสถิตอยู่ที่ “เขาสูง” จากความเชื่อที่เล่าสืบต่อกันมานี้เองทำให้

ชาวประมงเมื่ออยู่กลางทะเลจะต้องบูชาพ่อดาเกิดด้วยเครื่องเซ่นบูชา คือ ยาเซ่น 1 ม้วน กระท่อม 1 คำ เป็นต้น

2) พ่อดาพันธ์ มีของเซ่นบูชา คือ ข้าวต้ม กะทิ 1 หม้อ

3) พ่อดาม่องไล่-แม่ยายรำพึง มีของเซ่นบูชา คือ หมากพลู กล้วยเทียน

จากความเชื่อที่มีต่อพ่อดา-เจ้าที่ของชาวประมงพื้นบ้านนั้น เชื่อกันว่าเป็นการป้องกันภัยจากอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คลื่นลมแรง ฝนตก หาสัตว์น้ำจากการออกทะเลไม่ได้ เป็นต้น ซึ่งมักจะปฏิบัติในช่วงที่อยู่ในทะเล หรือในบางครั้งนอกจากของเซ่นที่ใช้บูชาแล้ว ยังมีการปฏิบัติในลักษณะที่ต้องชักชวนให้พ่อดา-เจ้าที่มาร่วมรับประทานอาหารด้วย หรือถ้าจะมีการบนบานเพื่อให้ประสบความสำเร็จแล้วต้องมีการถวายของตามที่ได้ลั่นวาจาไว้ เพราะเชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติตามคำสัญญาจะได้รับโทษในรูปแบบต่าง ๆ

ทั้งนี้ จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ และทรัพยากรที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ทำให้ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่าง ได้หายไปจากชุมชน เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปและมีความรีบเร่งในการประกอบอาชีพมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ตัวอย่างเช่น

- หนึ่งตะลุง มโนราห์ วงปี่พาทย์ ดนตรีไทย หายไปเนื่องจากในปัจจุบันมีวงดนตรี หรือกิจกรรมรื่นเริงต่างๆที่มีความทันสมัยมากขึ้นกว่าเดิมทำให้ของเหล่านี้ถูกลืมและขาดการสืบทอด
- หมอผูกข้าว ทำขวัญข้าว ขาดการสืบทอดพร้อมๆ กับการทำนาที่หมดไปจากพื้นที่
- ประเพณีสงกรานต์ เมื่อก่อนจะหยุดทำงานและเที่ยวประมาณ 3 วัน ปัจจุบันหยุดงานแค่ 1 วัน

แต่ยังมีความเชื่อบางอย่างที่ มีการสืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนต์คาถา ผีสงนางไม้ ซึ่งเป็นเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ตามหลักทางวิทยาศาสตร์ แต่มักมีเหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้นให้เห็นอยู่เสมอมา ชุมชนจึงไม่กล้าลบหลู่ เช่น พระภูมิเจ้าที่ แม่นางเรือ พ่อดา-เจ้าที่ และการผูกดวงชะตาราศี เป็นต้น

1.3 ทรัพยากรสาธารณะของชุมชน

ในชุมชนคลองท่าปูนนอกจากจะมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์แล้ว ยังมีสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เป็นพื้นที่สาธารณะให้กับคนในชุมชน จากการสำรวจ พบดังนี้

1. ป่าสาธารณะไทรงาม มีพื้นที่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 ต. เลม็ด อ.ไชยา ติดต่อกับหมู่ที่ 1 ต.เขาถ่าน อ.ท่าฉาง และหมู่ที่ 6 ต. เลม็ด อ.ไชยา มีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ เป็นป่าไม้ไทรงามที่ควบคู่ไปกับสวนโมกข์ ซึ่งท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ดูแลและอนุรักษ์ไว้ อีกทั้งพื้นที่แห่งนี้ยังได้รับการบรรจุไว้ในแผนการ

ท้องเที่ยวของตำบลเลม็ด อ.ไชยา เมื่อปี พ.ศ. 2518 ต่อมาได้ถูกทำลายไปบางส่วนโดยการพัฒนาของ อบต.ที่ทำงานขุดลอกคลองทำให้ป่าไทรงามเสียหายไปบางส่วนเมื่อปี พ.ศ. 2545 ที่ผ่านมา

2. โรงเรียนบ่อน้ำร้อน ได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2519 โดยมีพระภิรมณ์ ได้เป็นผู้ก่อตั้ง จนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2526 โรงเรียนได้ถูกยุบตัวลงเนื่องจากไม่มีเด็กนักเรียนเข้ามาศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้ จึงได้ใช้สถานที่ตรงนี้เป็นที่สาธารณะประโยชน์แก่ชุมชน โดยการดูแลของโรงเรียนวัดรัตนาราม (วัดแก้ว) จนถึงปัจจุบัน

3. ศูนย์ปฏิบัติธรรม ตั้งอยู่ในพื้นที่โรงเรียนบ่อน้ำร้อน ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยกำนันวารี บุญกันภัย เป็นผู้ก่อตั้งและมีชาวบ้านพร้อมด้วยพระจากสวนโมกข์จำนวนหนึ่งมาใช้สถานที่แห่งนี้ปฏิบัติ ธรรมทุกวันพระจนถึงปัจจุบันนี้

4. ป้อมตำรวจ ตั้งอยู่ในพื้นที่ริมคลองท่าปูนและติดกับถนนสายพุนพิน-ไชยา (สายล่าง) บริเวณทางแยกเข้าหมู่บ้านได้ก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2535 โดยกำนันวารี บุญกันภัย และชาวบ้าน ร่วมใจกัน บริจาคสิ่งของและช่วยกันก่อสร้างจนถึงปัจจุบันนี้ เพื่อจัดเป็น “สาธารณะสมบัติ” ของคนในชุมชนและ ยังคงมีตำรวจอยู่เป็นชุดตรวจประจำ 3 ทาน

5. ศาลาหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเป็นพื้นที่ของชุมชนบ้านไทรงามได้ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยใช้งบประมาณของสภาตำบลในสมัยนั้นและได้ใช้ประโยชน์ในการจัดการประชุมหมู่บ้าน ใช้ในการจัดการออกมทรัพย์และในประเพณีต่างๆ ของหมู่บ้าน จนถึงปัจจุบัน

6. ศาลาผู้สูงอายุ ได้ก่อตั้งเมื่อปี 2550 โดยใช้งบประมาณของโครงการอยู่ดีมีสุขของรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ อยู่ในพื้นที่เขตชุมชนบ้านหนองกรด มีศาลาผู้สูงอายุ 1 หลัง และใช้เป็นสถานที่ ออกกำลังกายของผู้สูงอายุ

7. ป่าชุมชน ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2545 โดยคนในชุมชน ได้เล็งเห็นว่าป่าอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชน บ้านทองถุ้ง มีเนื้อที่ ประมาณ 7 ไร่ เดิมเป็นพื้นที่นาทุ่ง ต่อมาเมื่อนายทุนเลิกกิจการลง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2543 ทางสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายที่ 13 ได้จัดอบรมชาวบ้าน เรื่องการจัดการทรัพยากร ดังนั้น กลุ่มชาวบ้านที่ทางสถานีพัฒนาฯ จัดอบรมได้เข้าไปฟื้นฟูพื้นที่ และจัดตั้งขึ้นเป็นป่าชุมชน โดยมีนายเสวต จันทะนา ปัจจุบันได้กลายเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น มีต้นโกงกางใบเล็กใบใหญ่ และไม้ผาด ฯลฯ จำนวนมาก

8. ป่าชายเลน เดิมเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก เป็นที่ทำมาหากินของคนในชุมชนคลอง ท่าปูนและชุมชนใกล้เคียง ต่อมาในปีพ.ศ. 2529 สหกรณ์วริชกรรม ได้เข้าทำนาทุ่งในพื้นที่ประมาณ 4,000 กว่าไร่ และได้แบ่งให้ชาวบ้าน คนละ 25-30 ไร่ และให้ทุนชาวบ้านเข้าเลี้ยงกุ้งกุลาดำ แต่เลี้ยงได้ไม่นานนักก็ ประสบสภาวะน้ำเน่าเสีย กุ้งล้มตายเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านต้องหยุดเลี้ยง พักบ่อทิ้งไว้ระยะหนึ่ง เมื่อสภาพพื้นที่บ่อค่อยๆ ดีขึ้น ทำให้ชาวบ้านบางส่วนได้หันมาเลี้ยงกุ้งต่ออีก แต่ส่วนใหญ่ก็ยังเลี้ยงแบบ ปล่อยทิ้งกร้าง และมีบางส่วนที่ผันมาเป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ สำหรับสภาพพื้นที่ป่าชายเลนช่วงที่เลี้ยง

กึ่งถูกทำลายจนเกือบหมด เหลือเพียงพื้นที่ป่าโกงกางด้านหน้าทะเลประมาณ 100 เมตร เมื่อปล่อยพื้นที่นา
กึ่งให้รกร้าง ก็ปล่อยพื้นที่ทิ้งไว้ประมาณ 7-8 ปี ก็เริ่มมีต้นไม้เพิ่มมากขึ้นหลากหลายชนิด โดยพื้นที่นาที่รกร้าง
เหล่านี้ทางชาวบ้านยังไม่ทราบรายละเอียดว่าเป็นพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานใด

9. ทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ทางทิศตะวันออกของพื้นที่ชุมชนตลอดแนวเขต และ
ยังคงเอื้อประโยชน์ให้กับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนหมู่ที่ 7 ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น การประกอบอาชีพ
ประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

1.4 พัฒนาการและสถานการณ์อาชีพประมงคลองท่าปูน

แม้ด้านหนึ่งชุมชนคลองท่าปูนในครั้งอดีตจะมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไว้คอยหล่อ
เลี้ยงผู้คนในชุม แต่เราต้องยอมรับข้อเท็จจริงประการหนึ่งว่าวิวัฒนาการของธรรมชาติเองก็อาจถูกทำลาย
และสร้างใหม่ขึ้นมาได้พร้อม ๆ กัน ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น สามารถพิจารณาได้จากตาราง
ข้างล่างต่อไปนี้

**ตารางแสดงสภาพชุมชนคลองท่าปูนจากอดีตถึงปัจจุบัน
มีเหตุการณ์สำคัญตามลำดับเวลาดังนี้**

ช่วงปีพ.ศ.	พัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
พ.ศ.2520	- นายทุนเริ่มบุกกรุป่าชายเลนเพื่อทำนาเกลือบริเวณอ.ไชยา -อ.ท่าฉาง เนื้อที่ประมาณ 4,500 ไร่ ส่งผลต่อวิถีชีวิต ต่ออาชีพประมงพื้นบ้านที่หากินในป่าชายเลนด้วยการหาปลา หาปูดำ ฯลฯ ต้องออกเรือไปหากินไกลกว่าเดิมนายได้ไม่คุ้มกับรายจ่ายส่งผลให้ในที่สุด หลายครอบครัวต้องละทิ้งอาชีพประมงไปอาชีพอื่นแทน เช่น ทำสวนยาง รับจ้าง เป็นต้น - พื้นที่อ่าวบ้านดอน ยังไม่มีใครจับปูเปี้ยว เพื่อเป็นอาชีพมีการจับเพื่อบริโภค มีนายทุนจากมหาชัย เข้ามาจ้างคนทั้งในและนอกพื้นที่จับปูเปี้ยวขาย เกิดรายได้แก่คนในพื้นที่
พ.ศ. 2528	- สหกรณ์วานิชยกรรมเข้ามาจัดสรรพื้นที่ ให้ชาวบ้าน เพื่อทำเลี้ยงกุ้งตามธรรมชาติ คนละ 30-20ไร่ จำนวนพื้นที่ 4,200 ไร่ ในหมู่บ้าน ม-4.ม 7.เลม็ด จำนวน 141 แปลง
พ.ศ. 2530	- ปูเปี้ยวเริ่มหมดไปพร้อมกับ พื้นที่ป่าชายเลน
พ.ศ. 2531	- เกิดพายุเกย์พัด ทำให้พื้นที่นาเกลือและเครื่องมือหากินของชาวบ้านได้รับเสียหาย
พ.ศ. 2533	- มีการขุดลอกร่องน้ำ ตั้งแต่คลองหัววัว ไปถึงหน้าเกาะเสร็จ ทำให้นาเกลือเสียหายเนื่องจากมีสารพิษจากตะกอนดินเลนใต้น้ำ
พ.ศ. 2534	- สภาพพื้นที่ป่าชายเลนรกร้างและมีพื้นที่ป่าปกคลุมมากขึ้น - หน่วยงานจัดการป่าชายเลน สก. 1. เข้ามาฟื้นฟูป่าชายเลน โดยการยึดพื้นที่กลับจาก

ช่วงปีพ.ศ.	พัฒนาการต่างๆ ที่เกิดขึ้น
	นายทุนเพราะเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ โดยเริ่มจากการปักแนวเขต
พ.ศ. 2539	- ป่าชายเลนได้กลับมาอุดมสมบูรณ์ประมาณ 60 % เนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น และชาวบ้านมีรายได้จากการปลูกปาล์วันละ 130 - 145 บาท
พ.ศ. 2540	- เริ่มมีการทำคอกเลี้ยงหอยแครง ในพื้นที่ อ.ไชยา-อ.ท่าฉาง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 20,000-30,000 ไร่ โดยนายทุนจากต่างประเทศคือประเทศเกาหลี และมาเลเซียรวมทั้งนายทุนภายในประเทศ ซึ่งมาจากจังหวัดเพชรบุรี กรุงเทพฯ ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านมากมาย ได้แก่ 1. ทำให้การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ได้รับความเสียหาย 2. อาชีพประมงชายฝั่งต้อง ยกเลิก เช่น อวนรุน อวนลาก นากุ้ง หอยพง วางลอบปู เป็นต้น 3.ชาวบ้านได้ริเริ่มลอบดักปูแทนเครื่องมือประมงชนิดเก่า
พ.ศ. 2543	- มีการขุดลอกคลองทำปูน ทำให้สัตว์น้ำ เช่น กุ้งต่างๆ ปลาตุ๊ก ปลากระพง เต่า ตะปานน้ำหายไป รวมทั้งทำให้ป่าไทรซึ่งเป็นมรดกของชาวบ้าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวการจัดประเพณี โดนตัดจนเกือบหมด
พ.ศ. 2544	- เริ่มมีการจับสัตว์น้ำแบบผิดกฎหมาย คือ การเปือปลา เปือกุ้ง เนื่องจากพื้นที่ทำกินในทะเลน้อย
พ.ศ. 2545	- องค์การบริหารส่วนตำบลเริ่มก่อตั้งกลุ่มของแต่ละพื้นที่รอบอ่าวบ้านดอนเพื่อต่อสู้กับนายทุน ที่บุกรุกทะเลทำคอกหอย เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ทำมาหากินของชาวบ้าน
พ.ศ.2545	- มีกลุ่มชาวบ้าน จำนวน 4 คนคือ นายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม นายจำเนียร ทับทึง นายปรีชา ศิลปัฐ และนายประเสริฐ พลอยเล็ก ได้ช่วยกันดูแล อนุรักษ์ และทำมาหากินควบคู่ไปด้วย
พ.ศ.2546	- เริ่มขยายกลุ่ม มีสมาชิกเพิ่มเป็นจำนวน 30 คน โดยตั้งชื่อกลุ่มปูเปี้ยว และได้มีเจ้าหน้าที่ของ สกว. เข้ามาพูดคุยกับแกนนำหลัก 4-3 คน แล้วพัฒนาเป็นโครงการวิจัย
พ.ศ.2547	- มีโครงการป่า-ทะเลเพื่อชีวิต โดยได้รับสนับสนุนจาก NGOs เข้ามาสนับสนุนในด้านการดูแลเฝ้าระวัง และจัดกิจกรรมหนุนเสริมในด้านต่าง ๆ
พ.ศ.2550	- กลุ่มชาวบ้านบางส่วนได้กลับมารวมกลุ่มการทำวิจัยอีกครั้ง ในชื่อโครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของชุมชนคลองทำปูนฯ มีสมาชิกจำนวน 18 คน และที่ปรึกษาอีก 5 คน ได้รับงบประมาณสนับสนุนเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2550

จากตารางข้างต้น ทำให้เห็นสถานการณ์อาชีพประมงคลองของคลองท่าปูนในอดีตถึงปัจจุบัน ที่พบว่า ในครั้งอดีตยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติอยู่เป็นจำนวนมาก สังเกตได้จากมีต้นไม้ใหญ่ๆ ขนาด 2-3 คนโอบ ได้แก่ ต้นพลับ หงอนไก่ โกงกาง แสม ลำพู ตะบูนแดง ตะบูนดำ กุ่มหอยปูปลาชุกชุม เครื่องมือที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำ ได้แก่ อวน แห เบ็ด ชาวประมงออกไปหากินไม่ไกลห่างจากชายฝั่ง ประมาณ 40-80 เมตร มีปูดำชุกชุม ปลากระบอก ปลากะพง สามารถหาตกได้ในลำคลอง ทำให้คน สมัยก่อนสามารถเลือกจับแต่ปลาตัวใหญ่ๆ และสามารถหากินได้ตั้งแต่ในลำคลองถึงหน้าทะเล โดยใช้เรือ แฉว เรือพาย ซึ่งถ้าออกทะเลเพียงครั้งวันก็สามารถได้ปลามาถึงประมาณ 20-30 กิโลกรัม หรือแม้แต่ใช้ หร่ำ² เพียงลูกเดียว เมื่อเอาไม้³ ล้อมได้ปลา เป็นต้น

กระทั่งจุดเปลี่ยนที่ทำให้ป่าไม้ชายเลนเริ่มหมดไปจากชุมชน ประมาณปี พ.ศ. 2520 เพราะมีกลุ่ม นายทุนเข้ามาบุกเบิกพื้นที่ทำนาถุ้ง จากประมาณ 10,000 ไร่ ลดลงเหลือเพียง 4,500 ไร่ สัตว์น้ำอย่างกุ่ม หอยปูปลาลดลงอย่างน่าใจหาย เพราะป่าไม้ถูกทำลาย สัตว์น้ำไม่มีที่อยู่อาศัย ชาวบ้านไม่มีแหล่งทำกิน เพราะเขตนาถุ้งถูกหวงห้ามไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปในพื้นที่นาถุ้งได้อย่างเช่นเคย

แต่อย่างไรก็ดี ในปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา จะพบว่าชาวบ้านในชุมชนเริ่มเห็นถึงปัญหาที่ตนเอง กำลังประสบอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของป่าชายเลนถูกทำลาย ทำให้มีชาวบ้านบางส่วนนำโดยนาย ประสิทธิ์ เชื้อเยี่ยม และสมาชิกกว่า 30 ชีวิต ที่สละและอุทิศชีวิตส่วนหนึ่งให้กับการทำงานอนุรักษ์ป่าชาย เลน ซึ่งเป็นอยู่ชั่ววูบที่สำคัญของคนในชุมชนท่าปูน ทำให้เริ่มมีพื้นที่ในการอนุบาลสัตว์น้ำและป่าชายเลน มีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ พร้อมกันนี้ยังทำให้การจับสัตว์น้ำแบบทำลายล้างเริ่มลดน้อยลง ชาวบ้านมี ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน มี การดูแลการใช้ทรัพยากร ป่าชายเลนให้คุ้มค่า ไม่ว่าจะเป็นการจับสัตว์ การนำไม้มาใช้สอย ทำขนา ทำ คอกสัตว์ การตัดจากเพื่อทำใบยาสูบ เย็บจากมุงหลังคา ทำให้วันนี้ชาวบ้านในชุมชนท่าปูนมีรายได้เพิ่ม มากขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการทำอาชีพเสริม เช่น การหาสมุนไพร การทำใบจาก การเย็บจาก การเลี้ยง เป็ด การทำไข่เค็ม เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนท่าปูนที่กำลังประสบกับ ปัญหา “ไม่มีที่ทำกิน” เพราะทะเลที่เคยเป็นอยู่ชั่ววูบของคนในชุมชนแห่งนี้ถูกจับจองเป็นคอกหอย จาก กลุ่มนายทุนและบุคคลในชุมชน และชาวประมงเองก็ต้องพึ่งพาเงินทุนจากนายทุนอยู่ ดังเช่นกรณีการทำ แนวคอกหอยบุกเบิกเข้ามาในที่ทำกินของชาวบ้านทำให้วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวประมงชายฝั่ง ลดน้อยลง

² หร่ำ ไม้ปักทำเป็นคอกลักษณะคล้ายวงกลมอยู่ในทะเล ประมาณ 2-3 เมตรเพื่อให้ปลาได้เข้ามาอาศัยบริเวณที่ทำไว้

³ ไม้ ไม้ไผ่สานด้วยเชือก บักล้อมรอบบริเวณหร่ำ เพื่อกันไม่ให้ปลาออกมานอกกรงไม้ไผ่ และจะได้จับปลาได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยใช้สวิงตก

ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ชาวประมงในชุมชนท่าปูนได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งในการนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากการวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ท้องถิ่น) มาตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ จนกระทั่งจัดทำเป็นรูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์แล้วนั้น ทำให้ทีมวิจัยได้อาศัยทุนความรู้ดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชนและความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากการทำโครงการวิจัย นำมาสร้างองค์ความรู้และสร้างการเคลื่อนไหวให้สามารถสร้างสรรค์วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านที่พึ่งตนเองได้ โดยตระหนักถึงการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในท้องถิ่นและผู้สนใจอื่น ๆ ได้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

ขอบเขตการวิจัย

โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชนคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพทางเลือกให้กับคนในชุมชนคลองท่าปูน 2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 3. เพื่อศึกษาการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้างอย่างยั่งยืน ภายใต้คำถามวิจัยที่วางไว้ว่า “รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและแนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่บ่อกึ่งร้างอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร” โดยการศึกษาในเบื้องต้นจะเริ่มจากการประชุมชี้แจงโครงการ การประชุมที่วิจัยประจำเดือน ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การทำแนวเขตทะเลชุมชน การปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่จำนวน 7 ไร่ ติดตามและเฝ้าระวัง และจัดเวทีเสริมความรู้และร่วมกันสร้างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกต่อการอธิบายจึงจะขอขยายความในส่วนขอบเขตการวิจัยไปตามประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

1) ขอบเขตประชากร

ทีมวิจัยและที่ปรึกษาจำนวน 25 คน ซึ่งมีทีมวิจัยจากชาวบ้านในคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ทีมวิจัย

1. นายชำนาญ	คุ้มรักษ์	หัวหน้าโครงการ
2. น.ส. กรรณิการ์	เชื้อเอี่ยม	ทีมวิจัย
3. นายฤทธิชัย	ทองสาลี	ทีมวิจัย
4. นายโอภาส	คงแ่ง	ทีมวิจัย
5. นายสุรพล	บุญยัง	ทีมวิจัย
6. นายเจริญชัย	เชื้อเอี่ยม	ทีมวิจัย
7. นายวิจิตร	อญ้อย	ทีมวิจัย
8. นายทวี	เพชรนวล	ทีมวิจัย
9. นายนกเล็ก	คงแ่ง	ทีมวิจัย
10. นายไมตรี	เพชรฐ	ทีมวิจัย
11. นางอนงค์	หนูเที่ยง	ทีมวิจัย

12. นายสมบัติ	ส่องแก้ว	ทีมวิจัย
13. นายอุเทน	กิมตัน	ทีมวิจัย
14. นายสมพงษ์	คงแ่ง	ทีมวิจัย
15. นายณพล	ชูศิลป์ทอง	ทีมวิจัย
16. นายอรรถ	ใจกว้าง	ทีมวิจัย
17. นายสำเนา	คุ้มรักษ์	ทีมวิจัย
18. นางปรีดา	คุ้มรักษ์	ทีมวิจัย
19. นายณรงค์ชัย	ชูศิลป์ทอง	ทีมวิจัย

2. ที่ปรึกษาโครงการ

1. นายณรงค์	ทองเกื้อ
2. นายวัชรินทร์	ชัชวาลวงศ์
3. นายสุวัฒน์	เวชเตง
4. ด.ต. ปัญญา	ชุมแดง
5. นายอภิวัฒน์	พัฒนรักษ์
6. ด.ต. ไสธร	ทองสาดี

3. คณะวิทยากรหรือผู้ร่วมในการเสริมความรู้และประสบการณ์

1. อาจารย์ประเสริฐ ทองสาดี	อาจารย์ประจำสาขาไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ จากวิทยาลัยการอาชีพไชยา
2. คุณลิขิต ดิษยนาม	หัวหน้าโครงการอนุรักษ์ข้าวพื้นเมืองและฟื้นฟูการทำนา แบบดั้งเดิมของชุมชนบ้านนาหลวง ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา
3. คุณผดุงพล เอ็งฉ้วน	อดีตนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

4. ผู้สนับสนุนหรือองค์กรสนับสนุน

1. คุณเกรียงศักดิ์ สิ้นธวาชีวะ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเลม็ด
2. คุณณรงค์ ทองเกื้อ	อดีตหัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13
3. คุณวิชญ์ แจ่มใจ	หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 คนปัจจุบัน
4. คุณเสน่ห์ รัตนสำเนียง	เจ้าพนักงานประมงปฏิบัติงาน สำนักงานประมงอำเภอไชยา

2) ขอบเขตพื้นที่

ชุมชนคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3)ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชนคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการทำกิจกรรมในโครงการวิจัยด้วยกัน 6 กิจกรรม ได้แก่ การประชุมชี้แจงโครงการ การประชุมทีมวิจัยประจำเดือน ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การทำแนวเขตทะเลชุมชน การปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่จำนวน 7 ไร่ ติดตามและเฝ้าระวัง และจัดเวทีเสริมความรู้และร่วมกันสร้างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจะขออธิบายโดยแยกส่วนแต่ละกิจกรรมตามประเด็นต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และกลุ่มเป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
1. ประชุมทีมวิจัย	- เพื่อชี้แจงกรอบคิด งานวิจัยและสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละเดือน	- รายงานความคืบหน้าของการทำกิจกรรมและรายงานการใช้จ่ายเงิน - ชี้แจงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำงานเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขร่วมกัน	- สมาชิกทีมวิจัยได้รู้ปัญหา ความก้าวหน้าในการทำงานและการใช้จ่ายเงินของโครงการ - ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน	- ทีมวิจัย - ที่ปรึกษาโครงการ
2. ประชุมชี้แจงโครงการ	- เพื่อชี้แจงกรอบงานวิจัยและประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยให้	- จัดเวทีนำเสนอวัตถุประสงค์ แผนการทำงานของโครงการและกิจกรรมที่จะทำให้ชุมชน	- ชุมชนได้รู้กรอบงานแนวคิดวัตถุประสงค์ของงานวิจัยขึ้นนี้ - เกิดโอกาสในการ	- ทีมวิจัย - ส่วนราชการ - คนในชุมชน - ที่ปรึกษาโครงการ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
	ชุมชนทราบ	ได้ทราบ	มีส่วนร่วมของทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจโครงการ	
3. ศึกษา รวบรวมข้อมูล พื้นฐานของ ชุมชน	- เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในด้านเศรษฐกิจสังคม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และข้อมูลการทำ การประมง รวมทั้งข้อมูลในการทำนา กุ้ง และทะเลชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	- จัดทำแบบสอบถามโดยให้ทีมวิจัยแบ่งกันไปเก็บ และสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยสิ่งที่ต้องการศึกษา ดังนี้ 1. ด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ วัฒนธรรม และ ประเพณี 2. ข้อมูลเกี่ยวกับการทำนา กุ้ง และทะเลชุมชน 3. เก็บข้อมูลเกี่ยวกับทะเล * ชนิดและปริมาณ ทรัพยากรที่มีอยู่/เคยมี มี การเปลี่ยนแปลงอย่างไร - จัดเวทีเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มย่อยหลังจากการ สํารวจแบบสอบถาม - เวทีตรวจสอบและ เพิ่มเติมข้อมูลหลังจาก การทำแบบสอบถามและ พูดคุยกลุ่มย่อย	- ได้รู้ข้อมูลพื้นฐาน ด้านต่างๆ - สามารถนำข้อมูล ไปอ้างอิงในการ ดำเนินการใน กิจกรรมต่อไป - ทำให้ทีมวิจัยได้ รู้จักตัวเองและ ทราบพลวัตรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน - นำไปประยุกต์ใช้ กับกิจกรรมต่างๆ ได้	- ทีมวิจัย - คนในชุมชน
4. การ ปรับปรุงพื้นที่ และ ทำ บ่อ	- เพื่อฟื้นฟูบ่อ กุ้ง ร้างให้กลับสมบูรณ์ และ เป็น แหล่ง	- ปรับปรุงพื้นที่บ่อ กุ้งที่ ทรุดโทรมและเสื่อมสภาพ ให้สามารถใช้งานได้	- เกิดกระบวนการ เรียนรู้จากการ ทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ	- ทีมวิจัย และ ชาวบ้านใน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
ทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ (พื้นที่ 7 ไร่)	ประกอบอาชีพให้คนในชุมชน - เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมาปรับปรุงวิธีการทำางานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูง - เพื่อนำผลการทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกอาชีพเสริมได้	- จัดทำบ่อทดลอง 7 ไร่ โดยในพื้นที่ 1 ไร่ กั้นตาข่ายสูงสำหรับเลี้ยงปลาน้ำจืด ส่วนพื้นที่ที่เหลืออีก 6 ไร่ ใช้วิธีการเลี้ยงสัตว์น้ำแบบธรรมชาติโดยการปล่อยน้ำจากทะเลเข้าสู่บ่อโดยจะมีสัตว์น้ำติดเข้ามาด้วย พร้อมกับปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ เสริมลงไปและทดลองเลี้ยง - ก่อนปล่อยสัตว์น้ำลงสู่บ่อกึ่งทำการตรวจเช็คชนิดพันธุ์และความหลากหลาย - ทุก 3 เดือนเก็บข้อมูลคุณภาพน้ำ การเจริญเติบโต ปัญหา/อุปสรรคสรุปผลการดำเนินการ	ในพื้นที่บ่อกึ่ง - สามารถหาวิธีจัดการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้างได้ - สมาชิกและชาวบ้านในชุมชนสามารถมีรายได้และมีอาชีพโดยใช้บ่อกึ่งร้างที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ - ได้รูปแบบการจัดการการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้าง	ชุมชนที่สนใจ
5. กำหนดพื้นที่ทะเลชุมชนประมาณ 1,200 - 1,500 ไร่	- เพื่อทำแนวเขตในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ - เพื่อเป็นแหล่งทำมาหากินของคนในชุมชน - เพื่อเป็นการเพิ่ม	- ประชุมกำหนดแนวเขตที่ชัดเจน - นำข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมที่ 3 มากำหนดแนวทางในการดำเนินการ เช่น การทำบ้านปลา การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ - จัดทำบ้านปลา (หรี)	- มีแนวเขตพื้นที่ ๆ ชัดเจนในการดูแลและอนุรักษ์ - ชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ - มีปริมาณสัตว์น้ำในทะเลเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนมีแหล่ง	- ทีมวิจัยและชาวบ้านในชุมชนที่สนใจ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
	ปริมาณสัตว์น้ำวัยอ่อนในทะเล	เนื้อที่ 1 ไร่ให้เป็นแหล่งเพาะพักในทะเล - ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงสู่ทะเล - เก็บข้อมูลทรัพยากรและสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งตามฤดูกาล เพื่อทราบชนิดพันธุ์สัตว์และความหลากหลาย	หากินใกล้ ๆ ชุมชน - ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นคนในชุมชนหากินง่ายขึ้น - ได้ปฏิทินฤดูกาลในการประกอบอาชีพ - มีแนวเขตพื้นที่ ๆ ชัดเจนในการดูแลและอนุรักษ์ - ชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ - มีปริมาณสัตว์น้ำในทะเลเพิ่มมากขึ้นคนในชุมชนมีแหล่งหากินใกล้ ๆ ชุมชน - ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นคนในชุมชนหากินง่ายขึ้น - ได้ปฏิทินฤดูกาลในการประกอบอาชีพ	
6. การติดตามและเฝ้าระวัง	- เพื่อสอดส่องดูแลพื้นที่อนุรักษ์ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธีและยั่งยืน - เพื่อป้องกันมิให้มี	- ทำแผนเฝ้าระวังในระดับชุมชนและเครือข่าย - จัดทีมงานออกดำเนินการลาดตระเวนในพื้นที่อนุรักษ์ - ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น	- มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างถูกวิธีและยั่งยืน - ชุมชนสามารถสอดส่องดูแลพื้นที่ใช้ประโยชน์ได้โดย	- ทีมวิจัย - ชาวบ้านในชุมชน - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
	การกระทำผิดกฎหมายที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ในการปราบปรามการกระทำประมงที่ผิดกฎหมายและทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	ตัวเอง- การกระทำที่ผิดกฎหมายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยลง	
7. สร้างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกันและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	- เพื่อปลูกจิตสำนึกและให้ความรู้กับคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - ร่วมกันวางกฎกติกาในการใช้ทรัพยากรในชุมชน	- จัดเวทีเสริมความรู้และร่วมกันกำหนดกติกาในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกันในชุมชน พร้อมกับให้ชุมชนร่วมกันรับรอง	- มีกฎกติกาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้ยั่งยืนร่วมกัน - คนในชุมชนมีจิตสำนึกและห่วงใยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน	- ทีมวิจัย - ชาวบ้านในชุมชน - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
8. การนำเสนอผลงานวิจัยสู่ชุมชน - เวทีนำเสนอผลงานในชุมชน - จัดทำรายงานสรุปผลการวิจัยเป็นรูปเล่ม	- เพื่อนำเสนอผลการทำงานให้ชุมชนได้รับรู้ - เพื่อรายงานผลการดำเนินงานไปยังสำนักงานภาค	- จัดเวทีนำเสนอผลงาน - จัดทำรายงานเป็นรูปเล่ม	- ทีมวิจัยได้นำเสนอผลการทำงานให้ชุมชนได้รับรู้ - ชุมชนได้ทราบผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยและสามารถนำความรู้ที่ได้กลับไปปฏิบัติได้ - ผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่ม	- ทีมวิจัย - ผู้ที่สนใจ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4)ขอบเขตระยะเวลา 18 เดือน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ทีมวิจัยใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยให้ความสำคัญกับการประชุม ระดมความคิดและถอดประสบการณ์ของทีมวิจัย มีส่วนร่วมในการสืบค้นข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็น และถอดประสบการณ์ของทีมวิจัย มีส่วนร่วมในการสืบค้นข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหา แนวทางที่เหมาะสม ตลอดจนฝึกปฏิบัติการ โดยทีมวิจัยจะเป็นผู้ร่วมตั้งโจทย์และจับประเด็นสำคัญๆ สมาชิกในทีมร่วมกันบันทึกและนำเสนอ ร่วมกันประมวลผล วิเคราะห์ และเสนอผลการวิจัย โดยมี แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การประชุมชี้แจงโครงการ

วัตถุประสงค์ เพื่อชี้แจงกรอบงานวิจัย และประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยให้ชุมชนทราบ

วันที่ วันที่ 20 กันยายน 2550 เวลา 14.00 น. ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม

ผู้เข้าร่วมประชุม มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมจำนวน 30 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ประสาน สกว. นายก อบต. สมาชิก อบต. และสมาชิกทีมวิจัยชุมชนคลองท่าปูน ม.7 ต. เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

รายละเอียดการประชุม

นายชำนาญ คุ่มรักษา หัวหน้าโครงการการศึกษาการจัดการทรัพยากรชายฝั่งฯ ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาในชุมชนคลองท่าปูนว่า การประกอบอาชีพของชาวประมงชายฝั่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวประมง ขนาดเล็ก ในทุกพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่ไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก การต่อสู้ดิ้นรนให้รอดพ้นจากความยากจนด้วยวิธีการ “ต่างคน ต่างทำมาหากิน” หากต้องการให้กลับไปเป็นอย่างเช่นในอดีต อย่างน้อยเมื่อประมาณ 30 - 40 ปี ที่ผ่านมา คงเป็นไปได้ยากในขณะที่ปัจจัยการดำรงชีวิตต่างๆ อยู่ในสภาวะวิกฤต ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การลุกขึ้นรวมกลุ่ม ร่วมกันเรียนรู้ เพื่อการแก้ไขปัญหาของตนเอง จึงเป็นทางเลือกที่มีไม่มากนักของชุมชน ด้วยเหตุนี้ทางโครงการเล็งเห็นว่าสภาพชุมชนกำลังประสบปัญหา การทำแนวคอกหอยบุกรุกเข้ามาในที่ทำกินของชาวบ้านทำให้วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวประมง ชายฝั่งลดน้อยลง และนี่เป็นชนวนที่สำคัญในฐานะที่พวกเราเป็น “คนท่าปูน” คนหนึ่งอยู่ร่วมกับทรัพยากร และใช้อย่างไม่ระมัดระวัง วันนีบทลงโทษคงจะทำให้ใครหลาย ๆ คนกำลังประสบปัญหาแหล่งทำกินอย่าง แน่นหนา

อย่างไรก็ตาม เมื่อทีมวิจัยได้ช่วยกันเก็บรวบรวมข้อมูลย้อนหลังไปตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้น ทำให้ พบว่า ด้านสาธารณูปโภคของชุมชน มีความเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก โดยทีมวิจัยได้บันทึก

ข้อมูลย้อนหลังไปเมื่อปี 2500 การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ได้คืบคลานเข้ามาในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น การมีไฟฟ้าใช้ มีน้ำประปา มีการตัดถนน และขยายถนนให้ใหญ่ขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวก ด้านการสัญจรไปมาทั้งภายในชุมชนด้วยกันและนอกชุมชน ทำให้มีการติดต่อสื่อสารที่สะดวก และรวดเร็วขึ้น และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในทางตรงกันข้ามการพัฒนาทางด้านวัตถุมีมากขึ้นในชุมชน แต่ในทางกลับกันความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนลดน้อยลงลงอย่างน่าใจหาย มีลักษณะต่างคนต่างอยู่มากขึ้น และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนก็ลดลงตามไปด้วย เนื่องจากกลุ่มนายทุนเข้ามาในชุมชน

จากนั้น ประมาณปี 2541 - 2544 ถือว่าเป็นช่วงวิกฤติของทรัพยากรป่าชายเลน เนื่องจากช่วงนี้เริ่มมีการทำคอกหอย ในพื้นที่ อ.ไชยา-อ.ท่าฉาง ครอบคลุมพื้นที่ถึง 20,000-30,000 ไร่ โดยมีกลุ่มนายทุนจากต่างประเทศ เข้ามา คือ กลุ่มประเทศเกาหลีและมาเลเซียรวมทั้งนายทุนภายในประเทศ ซึ่งมาจากจังหวัดเพชรบุรี กรุงเทพมหานคร เข้ามาในพื้นที่ ส่งผลให้ชาวบ้านได้รับผลกระทบจาก

1) การเพาะเลี้ยงในพื้นที่บริเวณชายฝั่งได้รับความเสียหาย

2) อาชีพประมงชายฝั่งต้องเลิกทำไป มีการเข้ามาของเครื่องมือประมงชนิดใหม่ เช่น อวนรุน อวนลาก นากุ้ง ลอบวางปู เป็นต้น และ

3) ชาวบ้านได้หันมาใช้ลอบดักปูแทนเครื่องมือประมงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม

ในปี 2543 คลองท่าปูลูที่เคยเป็นเหมือนเส้นเลือดใหญ่ในชุมชนได้ถูกขุดลอกคลองใหม่ ทำให้สัตว์น้ำน้อยใหญ่ เช่น กุ้ง ปลาตุ๊ก ปลากระพง เต่า ตะพาบน้ำ รวมทั้งป่าไทรซึ่งเคยเป็นมรดกขึ้นสำคัญของชาวท่าปูลู ถูกโค่นทิ้งเพื่อให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ความบอบช้ำของชุมชนยังไม่ได้มีแค่นี้ บริเวณพื้นที่ของชุมชนเท่านั้น แต่ทว่าในท้องทะเลเองก็ถูกทำลายไปมีใสน้อยเช่นกัน ประมาณ 2544 ชาวประมงเริ่มหันมาใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบผิดกฎหมาย โดยการอาศัย ยาเบื่อเมาปลา กุ้ง มาใช้ทดแทนเครื่องมือหากินแบบพื้นบ้าน ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ทำกินในทะเลเองก็เหลือน้อยเต็มที

จนกระทั่งเข้าสู่ 2545-ปัจจุบัน ชาวบ้านเริ่มเห็นผลกระทบอันเกิดจากแหล่งทำกินและทรัพยากรธรรมชาติเริ่มหดหายไปจากชุมชน จึงทำให้ชาวบ้านจำนวนหนึ่ง นำโดยนายประสิทธิ์ เชื้อเยี่ยม นายจำเนียร ทับท่ง นายปรีชา ศิลป์ชู และนายประเสริฐ พลอยเล็ก ได้ผันตัวมาเป็นผู้พิทักษ์ดูแลอนุรักษ์แหล่งทำกินของชุมชน และเริ่มทยอยมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 30 คน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มปูเปี้ยว และร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสกว. ในการพัฒนาเป็นโครงการวิจัย ต่อมาในปี 2547 มีองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ NGOs เข้ามาทำโครงการป่า-ทะเลเพื่อชีวิต ได้เข้ามาสนับสนุนในด้านการดูแลเฝ้าระวัง และจัดกิจกรรมหนุนเสริมในด้านต่าง ๆ กระทั่ง 2550 กลุ่มชาวบ้านบางส่วนได้กลับมารวมกลุ่มทำวิจัยอีกครั้ง ภายใต้ชื่อ “โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของชุมชนคลองท่าปูลู” และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสกว. ในการดำเนินโครงการ

โดยมีคำถามวิจัย คือ 1) รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร 2) แนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่บ่อกุ้งร้างอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร

มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพทางเลือกให้กับคนในชุมชนคลองท่าปูน 2) ศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชนมีส่วนร่วม และ 3) ศึกษาแนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้างอย่างยั่งยืน

มีพื้นที่ดำเนินการเป้าหมาย คือ กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนคลองท่าปูน ประกอบด้วยสมาชิกในหมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านไทรงาม ต. เลม็ด อ.ไชยา และหมู่ที่ 1 ต.เขาถ่าน อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี สำหรับการดำเนินงาน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1) ประชุมทีมวิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน และสรุปผลงานในแต่ละเดือน

2) ประชุมชี้แจงโครงการจัดเวทีเสนอตามวัตถุประสงค์ตามแผนการดำเนินงาน สรุปผลของการทำงาน การแบ่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่ สกว. ร่วมกัน และวางแผนการทำงานต่อไปในอนาคต

3) กิจกรรมการกำหนดพื้นที่ทะเลชุมชน เพื่อกำหนดแนวเขตในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัยการใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์เจาะลึก แบ่งเป็น 2 กิจกรรมย่อย คือ การปักแนวเขตทะเลชุมชน และการทำบ้านปลา

4) กิจกรรมการติดตามเฝ้าระวัง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายที่ผิดกฎหมายเข้ามามีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ โดยการจัดทีมงานในการออกลาดตระเวนและร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น เมื่อพบเห็นผู้ที่กระทำความผิดก็มีการเข้าไปตักเตือนพูดคุยในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้ามาประกอบอาชีพในเขตทะเลชุมชน พร้อมทั้งติดป้ายประกาศเขตพื้นที่ทะเลชุมชนให้คนทั้งในและนอกชุมชนได้รับรู้ร่วมกัน

5) กิจกรรมการปรับปรุงพื้นที่ และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ 7 ไร่ เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทีมวิจัยได้ทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการใช้บ่อกึ่งร้างในการเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพเสริมให้กับชาวประมง โดยทีมวิจัยใช้นากุ้งร้างขนาด 7 ไร่ของนายโสภาส คงแ่ง หนึ่งในสมาชิกทีมวิจัยเป็นแปลงทดลอง

6) กิจกรรมการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการรวบรวมข้อมูลการทำประมงของชุมชนชายฝั่ง ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีเพื่อนำมาใช้ประกอบข้อมูลพื้นฐานในการทำข้อมูลการทำประมงในพื้นที่ (การทำนากุ้งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน)

7) กิจกรรมวางกฎกติการ่วมกัน เพื่อร่วมกันวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และ 8) นำเสนอผลงานวิจัยสู่ชุมชน โดยจัดเวทีเสนอผลงานของทีมวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบให้ชุมชนทราบ และจัดทำรายงานสรุปผลการวิจัยเป็นเล่มโดยร่วมกันเขียนรายงาน เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ต่อสกว. โดยมีงบประมาณในการดำเนินการ 294,500 บาท พร้อมแจกแจงรายชื่อทีมวิจัยทั้งหมด

ข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษาโครงการ

-นายวิรัตน์ สาระคง ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ชี้แจงแนะนำเพิ่มเติมในเนื้อหาที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อสร้างความพร้อมที่จะดำเนินงานในกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับคนและมีความพร้อมในการทำงานในอันดับต่อไป

-นายเกรียงศักดิ์ สินธวาชีวะ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเลม็ด ได้กล่าวขอบคุณและชื่นชมต่อกลุ่มชุมชนที่มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ซึ่งเป็นการดีต่อการให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในโอกาสต่อไป

-นายณรงค์ ทองเกื้อ หัวหน้าสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 13 ได้กล่าวถึงการเปิดตัวโครงการในครั้งนี้ว่า นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีที่ชาวชุมชนท่าปูนจะได้ร่วมมือกันปกป้องทรัพยากรของพวกเขาเอง ซึ่งเป็นทรัพยากรสมบัติของปู่ ย่า ตา ยาย ที่ได้รับการสั่งสมสืบทอดต่อกันมา จวบจนกระทั่งถึงชั่วลูกชั่วหลาน และแม้ว่าจะมีบางส่วนถูกทำลายไปพร้อมๆ กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป แต่พวกเราซึ่งถือว่าเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความพร้อม เป็นพลังที่สำคัญที่สามารถร่วมมือกันฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้ง และถึงที่สุดแล้วการกระทำของพวกเราที่กำลังแสดงถึง “ความมีใจรัก” ในทรัพยากรสมบัติที่ล้ำค่านี้ ทางเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาป่าชายเลนฯ ก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ และให้การช่วยเหลือตามกำลังที่มีอยู่ และขอขอบคุณทุกคนที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้เข้ามารับใช้ท่าน

จากการประชุมชี้แจงโครงการทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกทีมวิจัย เจ้าหน้าที่สกว. ชาวบ้านที่สนใจ เจ้าหน้าที่รัฐ (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล) ได้ช่วยกันสรุปสภาพปัญหาของทะเลชายฝั่งที่ชาวชุมชนคลองท่าปูนกำลังประสบปัญหาอยู่ คือ แนวคอกหอยบุกรุกเข้ามาในที่ทำกินของชาวบ้านทำให้วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวประมงชายฝั่งลดน้อย จึงเป็นที่มาของการตั้งคำถามการวิจัย คือ รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร และแนวทางการใช้ประโยชน์จากปอแก้วร้างอย่างยั่งยืนมีลักษณะอย่างไร

หลังจากนั้นจึงได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน เช่น การทำทะเลชุมชน การทำบ้านปลา การเฝ้าระวังโดยเฉพาะเครื่องมือทำลายล้าง เป็นต้น ซึ่งในการประชุมร่วมกันทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับรู้ถึงปัญหา และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการเป็นพลังช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน พร้อม ๆ กับเป็นแกนหนุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการต่อไป

กิจกรรมที่ 2 การประชุมทีมวิจัยประจำเดือน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้แจงและสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในแต่ละเดือน และวางแผนการทำงานต่อในเดือนถัดไปร่วมกัน
2. เพื่อบอกเล่า ปัญหาอุปสรรค และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

สถานที่ ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม

รายละเอียดการประชุม

ภายหลังจากการประชุมชี้แจงโครงการที่มวิจัยได้กำหนดวันประชุมที่มวิจัยประจำเดือน ทุกวันที่ 5 ของเดือน หรือหากในวันดังกล่าวยังไม่พร้อมก็ขอให้เลื่อนการประชุมออกไปก่อน การประชุมที่มวิจัยประจำเดือนแต่ละครั้งที่มวิจัยจะใช้โรงเรียนบ้านไทรงามเป็นที่ประชุม เนื่องจากเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ในการนัดประชุมในแต่ละครั้งจะมีนายชำนาญ คุ้มรักษ์ และนายฤทธิชัย ทองสาดี ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานคอยแจ้งข่าวการประชุมให้สมาชิก และเจ้าหน้าที่ สกว. ทราบ เรื่องวัน- เวลา และสถานที่จัดประชุม โดยการแจ้งทางโทรศัพท์ หรือไปส่งข่าวด้วยตัวเอง ในการเริ่มประชุมที่มวิจัยในแต่ละครั้งจะมีวาระในการประชุมหลัก ๆ กล่าวคือ

1) เรื่องแจ้งเพื่อทราบ เป็นเรื่องทั่วไปที่เกิดขึ้นภายในชุมชน หรือนอกชุมชนนำมาแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกัน

2) รายงานผลการทำงานในรอบเดือนที่ผ่านมา พร้อม ๆ กับความก้าวหน้าในแต่ละกิจกรรมของโครงการ โดยอาศัยการพูดคุยถึงปัญหา-อุปสรรคและแนวทางแก้ไขร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกันในที่มวิจัย

3) วางแผนการทำงานต่อในอนาคตร่วมกัน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน และ

4) สรุปค่าใช้จ่ายในช่วงเดือนที่ผ่านมา

ซึ่งใช้ “เวที” ประชุมในการหาข้อสรุปข้อมูลและวางแผนการทำงานร่วมกันในการเดินกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการประชุมกลุ่มย่อยอีกเพื่อวางแผนการทำงานเป็นรายกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งรายละเอียดการประชุมแต่ละครั้งอยู่ในภาคผนวก

หมายเหตุ รายละเอียดการประชุมอยู่ภาคผนวก ก.

กิจกรรมที่ 3 ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาด้านต่างๆ ของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อนำข้อมูลพื้นฐานมาประยุกต์ใช้กับการทำประมงของชุมชนชายฝั่ง เช่น การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงฤดูกาล และทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรสัตว์น้ำกับเครื่องมือในการประกอบอาชีพของชุมชน เป็นต้น

สถานที่ ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม

รายละเอียดการดำเนินการ

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาด้านต่างๆ ของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วิธีการดำเนินงาน

- 1) ประชุมกำหนดประเด็นเรื่องที่จะศึกษา โดยมีหัวข้อต่างๆ ดังนี้
 - ประวัติความเป็นมาของชุมชน
 - การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภคในชุมชน
 - การเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพ
 - ความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
 - ประเพณีวัฒนธรรม
 - ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - ความเชื่อและการเคารพนับถือ
- 2) แบ่งหน้าที่กันเก็บข้อมูลในประเด็นต่างๆ โดยใช้เวลาดังตั้ง ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2550 ถึงเดือนมีนาคม 2551 ในการเก็บและรวบรวมข้อมูล
- 3) นำข้อมูลที่ได้มาแลกเปลี่ยนพูดคุยให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

จากการรวบรวมข้อมูลทั่วไปของชุมชน ซึ่งการเก็บข้อมูลนั้นส่วนใหญ่มาจากฐานความรู้ และฐานประสบการณ์ของทีมนักวิจัยแต่ละคน เนื่องจากทีมนักวิจัยหลายคนเป็นผู้อาวุโสและอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่เกิด ทำให้สามารถบอกเล่าข้อมูล เหตุการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดี และข้อมูลบางส่วนก็ได้รับการเติมเต็มจากผู้อาวุโสคนอื่นๆ ในพื้นที่ ซึ่งสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของชุมชนคลองท่าปูนมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มทิศใต้มีลักษณะเชิงเขาเล็กน้อย จัดเป็นชุมชนขนาดกลาง ซึ่งชุมชนคลองท่าปูนปัจจุบันมีความเจริญทางด้านวัตถุค่อนข้างสูง เป็นเหมือนศูนย์กลางของเลม็ด อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากมีสถานที่สำคัญต่างๆ ทั้งวัด โรงเรียน สถานที่ราชการตั้งอยู่ในหมู่บ้านค่อนข้างมาก เช่น สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 13 สำนักสงฆ์ธารน้ำร้อน โรงเรียนบ้านไทรงาม เป็นต้น ทำให้ชุมชนคลองท่าปูนกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในหลายๆ ด้านของตำบลเลม็ด

2. การนำข้อมูลพื้นฐานมาประยุกต์ใช้กับการทำประมงของชุมชนชายฝั่ง

วิธีดำเนินการ

- 1) ทีมนักวิจัยใช้ฐานประสบการณ์และความรู้ของตนเองจากการประกอบอาชีพประมงที่ผ่านมา และสอบถามเพิ่มเติมจากผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง
- 2) ใช้เวทีประชุมทีมนักวิจัยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และสรุปข้อมูล

การดำเนินงาน

ทีมวิจัยใช้จัดประชุมทีม ในช่วง

วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551 โดยได้อาศัยการระดมข้อมูลพื้นฐานการศึกษาประวัติความเป็นมา
ด้านต่างๆ ของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มาใช้ประกอบการศึกษาต่อการเกี่ยวกับการทำประมงในพื้นที่ ซึ่ง
ได้อาศัยการสัมภาษณ์เพิ่มเติม หรืออาศัยการสัมภาษณ์ต่อ ๆ กัน (snow ball) จากผู้ที่ประกอบอาชีพ
ประมง เช่น

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2551 ได้ไปพบปะพูดคุยกับกลุ่มชาวบ้าน นำโดยนายสุทิน ทองสาลี
ซึ่งเป็นชาวบ้านที่ประกอบอาชีพชาวประมงชายฝั่งเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว โดยการสืบต่อจากรุ่นพ่อ และ
ยึดอาชีพหาปลาตกทะเลขายมาโดยตลอด จากการสัมภาษณ์พบว่า มีการใช้เครื่องมือดักจับสัตว์น้ำ
โดยเฉพาะ “ไซ” เป็นเครื่องมือหาปลา และยังพบเพิ่มเติมอีกด้วยว่าในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ จะเป็นช่วงที่ปลา
ตกที่ไม่ค่อยโตเท่าที่ควร ทำให้การใช้ไซในการจับเหลือเพียง จำนวน 100 ลูก ส่งผลให้มีรายได้ต่อวัน
500- 1,000 บาท แต่อย่างไรก็ตาม นายสุทินยังได้ฝากทิ้งท้ายถึงการได้มาของปลาว่า จะต้องอาศัยความ
ชำนาญ และรู้วิธีการในการวางไซประกอบด้วย เพราะสามารถวางไซได้ตลอดทั้งปี

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2551 ได้ไปสอบถามนายธูป อยู่แสง ซึ่งเป็นชาวประมงพื้นบ้านที่
ประกอบอาชีพการจับปูทะเล ซึ่งได้ความว่าการแพร่ขยายพันธุ์ของปูทะเลจะมีปูขนาดเล็ก เริ่มมีมากใน
เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ การใช้ลอบปูซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมเพราะจะได้ปูตัวเล็กไปด้วย หากเป็นไปได้
การใช้ตะขอกเกี่ยว เป็นการใช้ที่ดีมากกว่าเพราะจะได้แต่ตัวโต ส่วนตัวที่ยังเล็กอยู่ก็จะได้ปล่อยให้ได้
ขนาดก่อนแล้วค่อยจับ แต่ทว่าการใช้ตะขอกเกี่ยวอาจมีข้อจำกัดในด้านของเวลา เพราะหากหาปูทุกวันจะมี
รายได้ 500- 1,000 บาท แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยความชำนาญในเรื่องนี้ประกอบด้วย หรือการหาปูทะเลโดย
ใช้เครื่องมือแบบดั้งเดิม คือ แร้ว ก็จะทำให้ได้ปูทะเลตัวโตเช่นกัน สำหรับปลากระบอกนั้น มักมีชุกชุมในช่วง
เดือนมีนาคม - เมษายน ชาวประมงจะใช้เครื่องมืออย่างอวนตีในการจับ หลังจากนั้นก็นำข้อมูลมาเสนอ
เพิ่มเติมในที่ประชุม 13 มีนาคม 2551

กิจกรรมที่ 4 การทำแนวเขตทะเลชุมชน

- วัตถุประสงค์**
- 1.เพื่อกำหนดแนวเขตในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.เพื่อเป็นแหล่งทำมาหากินของคนในชุมชน
 - 3.เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำวัยอ่อนในทะเล

สถานที่ ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม

รายละเอียดการประชุม

ในการประชุมมีทีมวิจัยในโครงการอื่น ๆ ของอ่าวบ้านดอนเข้าร่วมประชุมวางแผนการเตรียม
งานร่วมกัน โดยมีข้อสรุปในการทำแนวเขตทะเลชุมชน ดังนี้

- 1)กำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชนโดยใช้หลักไม้ปักเป็นแนว

2) สมาชิกทีมวิจัยลงมติด่วนร่วมกันถึงการเตรียมสืบทอด 3 สี ได้แก่ สีแดง ขาว และน้ำเงิน เป็นลักษณะของการนำสีของ “ธงชาติ” มาใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงทรัพย์สินส่วนรวมของสาธารณะ

3) นำไม้ที่ทาสีแล้วไปปักเป็นแนวเขตซึ่งมีระยะห่าง 40 เมตร/ต้น

4) หลังจากปักไม้เป็นแนวเขตทะเลชุมชนเสร็จทีมวิจัยก็ช่วยกันทำบ้านปลา

5) ตัดไม้ไผ่เพื่อปักเป็นหลักแนวเขตทำบ้านและตัดกิ่งไม้ นำไปปักในบริเวณแนวเขตบ้านปลา

ทั้งหมด 3 หลัง และ

6) จัดทำป้ายปิดประกาศเป็นแนวเขตทะเลชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ไม่หวังดีรุกล้ำเข้ามาในเขตทะเลชุมชน

จากการทำงานที่ผ่านมาตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 นั้น นับเป็นเวลา 3 เดือนในการปฏิบัติงานของทีมวิจัย ซึ่งพอที่จะสรุปการทำงานเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงกิจกรรมในการทำงานของทีมวิจัย

ในรอบเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ
7-8 ธันวาคม 2550	สมาชิกทีมวิจัย จำนวน 4 คน ได้ลงพื้นที่ที่มีการเตรียมไม้หลักไว้แล้วช่วยกันทาสีบริเวณปลายไม้หลักเป็นลักษณะของสีธงชาติไทย ได้จำนวน 50 หลัก
10 ธันวาคม 2550	สมาชิกทีมวิจัย จำนวน 6 คน ได้ลงพื้นที่ ในบริเวณที่กำหนดเป็นแนวเขตทะเลชุมชน และได้นำไม้ไปปักหลักจำนวน 20 ต้น ซึ่งทางสมาชิกได้ร่วมกันปักได้จำนวน 15 ต้น ซึ่งเป็นการปักโดยวิธีการใช้แรงงานคนในการร่วมกันทำให้เสียเวลา และยากลำบากในการปักไม้หลัก
11 ธันวาคม 2550	สมาชิกได้ลงพื้นที่จำนวน 6 คน โดยใช้เรือบรรทุกไม้ จำนวน 20 หลัก นำไปปักในบริเวณแนวเขตต่อจากวันที่ 10 ธันวาคม ในครั้งนี้ได้ใช้เครื่องฉีดเลนให้ตรงกับหลักที่จะปักทำให้สะดวกและง่ายต่อการปักหลักมากขึ้น ซึ่งครั้งนี้ปักหลักได้จำนวน 20 หลัก
12 ธันวาคม 2550	สมาชิกได้ลงพื้นที่จำนวน 6 คน และได้นำหลักไปปักแนวเขตทะเลชุมชน สำหรับวันนี้สมาชิกได้ลงพื้นที่ในช่วงเวลาเที่ยง เนื่องจากน้ำแห้ง เรือที่บรรทุกไม้ไม่สามารถออกไปได้จึงต้องรอให้น้ำขึ้นก่อน และได้นำไม้ไปปักจำนวน 20 หลัก
13 ธันวาคม 2550	สมาชิก จำนวน 6 คน ได้นำเรือบรรทุกไม้หลักจำนวน 20 หลัก เพื่อนำไปปักแนวเขตทะเลชุมชนต่อจากเมื่อวาน สำหรับวันนี้ไม่สามารถปักหลักได้ตาม

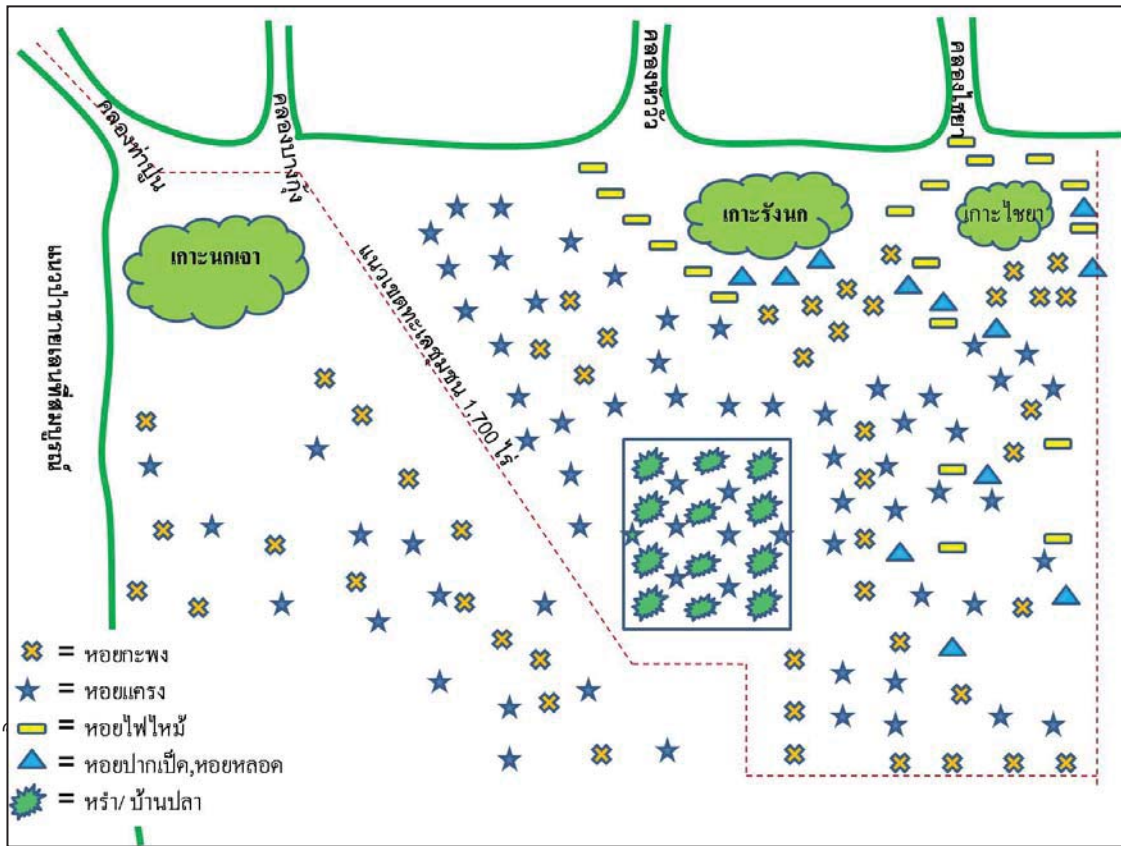
วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ
	จำนวน สาเหตุเนื่องจากเรือเกิดล่ม ทำให้ปักไม้ได้เพียง 5 หลัก ส่วนที่เหลือนำกลับมาไว้ริมฝั่งคลอง
17 ธันวาคม 2550	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้นำเรือบรรทุกไม้หลักจำนวน 20 หลัก ไปปักบริเวณแนวเขตทะเลชุมชน ซึ่งวันนี้สามารถปักได้จำนวน 20 หลัก
19 ธันวาคม 2550	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้นำเรือบรรทุกไม้หลักจำนวน 20 หลัก ปรากฏว่าวันนี้มีคลื่นลมแรง ทำให้เรือออกนอกทะเลไปด้วยความยากลำบาก แต่ก็พยายามปักหลักได้ 10 หลัก
10 มกราคม 2551	มีสมาชิกจำนวน 6 คน ได้นำไม้ไผ่สำหรับทำบ้านปลาบรรทุกเรือ จำนวน 101 หลัก ออกไปปักหลักแนวเขตทะเลชุมชนต่อจากเดือนที่แล้วมา ทำให้การปักไม้หลัก เป็นแนวเขตทะเลชุมชนสำเร็จ
15 มกราคม 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้ลงพื้นที่ริมฝั่งคลองไปตัดไม้กิ่งไม้เพื่อนำไปปักหลักบ้านพักปลา โดยได้ตัดแต่งกิ่งไม้และจัดเก็บบริเวณริมฝั่งคลองไปด้วย
16 มกราคม 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้ลงพื้นที่ไปตัดแต่งกิ่งไม้เก็บไว้ใช้ในการทำบ้านปลา
17-18 มกราคม 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้ลงพื้นที่บริเวณริมฝั่งคลองตัดแต่งกิ่งไม้พร้อมที่จะนำไปทำบ้านปลา
20 มกราคม 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้ลงพื้นที่นำเสาหลักไม้ไผ่บรรทุกเรือนำไปปักในแนวเขตบริเวณบ้านพักปลา (หริ่ง) จำนวน 40 หลัก และสมาชิกช่วยกันปักจนสำเร็จ
21 มกราคม 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้ลงพื้นที่และนำเรือบรรทุกไม้ไผ่ จำนวน 40 หลัก ไปปักต่อแนวเขตบ้านปลา ต่อจากเมื่อวันที่ 20 มกราคม และได้ปักแล้วเสร็จสมบูรณ์
27 มกราคม 2551	สมาชิก จำนวน 6 คน ได้ลงพื้นที่นำเอากิ่งไม้และต้นไม้ที่ตัดโดยใช้เรือลากออกไปจนถึงบริเวณที่จะปักกิ่งไม้ทำบ้านปลา ซึ่งวันนี้ได้สร้างบ้านปลาได้ 2 หลัง
12 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้ลงในพื้นที่ได้นำเรือไปชักลากกิ่งไม้และต้นไม้ที่เตรียมไว้ก่อนหน้านี้ แล้วนำลงปักเป็นบ้านปลาได้จำนวน 7 หลัง
13 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ลงพื้นที่นำไม้กิ่งไม้ใช้เรือลากไปปักเป็นบ้านปลาได้จำนวน 3 หลัง
15 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกจำนวน 5 คน ได้ลงพื้นที่ตัดแต่งกิ่งไม้และต้นไม้ เพื่อเตรียมไปใช้ในบ้านปลา

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ
16 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้ลงพื้นที่ไปตัดแต่งกิ่งไม้และต้นไม้ใช้ประโยชน์ในการทำบ้านปลา (หรีบ)
20 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้นำเรือไปลากกิ่งไม้ต้นไม้ที่ตัดเตรียมไว้แล้วจำนวนหนึ่งนำไปปักในบริเวณบ้านปลาได้จำนวน 6 หลัง
22 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้นำเรือไปลากกิ่งไม้และต้นไม้ นำไปปักในบริเวณบ้านปลาได้จำนวน 6 หลัง
23 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกจำนวน 6 คน ได้นำเรือไปลากกิ่งไม้ ไปปักทำบ้านปลาได้จำนวน 5 หลัง
25 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกจำนวน 5 คน ได้ออกไปปิดป้ายแนวเขตทะเลชุมชน

จากตารางการทำงานของทีมวิจัยที่ผ่านมาทำให้พบว่า ในช่วงระยะแรก (ธันวาคม) ของการทำงานต้องมีการจัดเฝ้าระวังมากเป็นพิเศษ เพราะมักจะพบผู้ลักลอบจากพื้นที่ต่างถิ่นเข้ามาอยู่เป็นประจำ แต่ระยะหลังกลับพบว่า ชาวบ้านในชุมชนเริ่มให้หันมาให้ความร่วมมือในการมาแจ้งข่าวสาร เช่น กรณีที่พบเจอบุคคลภายนอกลักลอบเข้ามาในพื้นที่ ชาวบ้านจะช่วยเฝ้าระวัง และให้ความร่วมมือในการแจ้งข่าวสารจากการทำประมงผิดกฎหมาย (อาทิ ใช้วิทยุสื่อสารโทรมาแจ้ง แจ้งข่าวสารด้วยตนเอง เป็นต้น) ทั้งนี้ จากการจดบันทึกของทีมวิจัยในช่วงการทำงานตั้งแต่เดือนธันวาคม 2550 - กุมภาพันธ์ 2551 นั้นเริ่มมีสัญญาณที่ดีในการทำบ้านปลาและเริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรม พิจารณาได้จากชาวบ้านคนอื่น ๆ ในชุมชนเริ่มสนใจและให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังมากขึ้น

จากการการทำงานทำให้ได้แนวเขตทะเลชุมชนที่ชัดเจน มีเนื้อที่ 1,700 ไร่ ตั้งแต่ปากคลองท่าปูน ถึงคลองไชยา สำหรับการเข้าไปประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และป้องกันการขยายตัวของคอกหอยแครงเข้ามาบริเวณชายฝั่ง จัดแบ่งพื้นที่ในแนวเขตทะเลชุมชนเพื่อทำบ้านปลา จำนวน 30 ไร่ เพื่อสร้างบ้านปลาจำนวน 35 จุด สำหรับเป็นแหล่งอาศัยหลบภัยของสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปู ปลา หอยแครง หอยไฟไหม้ หอยปากเปิด หอยกะพง ปลากะบอก ปลาดุก ปลาช่อน เป็นต้น (จากการสังเกตของสมาชิกทีมวิจัย) ซึ่งเป็นเหมือนเขตอนุรักษ์ภายในทะเลชุมชน เนื่องจากสามารถป้องกันเครื่องมือประมงจำพวกอวนเข้าไปหากินในพื้นที่ได้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 3 ต่อไปนี้

แผนที่แสดงแนวเขตทะเลชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ของชุมชนคลองท่าปูน



ทั้งนี้เนื่องจากเรือร่นเข้ามาในพื้นที่ได้น้อยลง เพราะมีการติดป้ายประชาสัมพันธ์รอบแนวเขตทะเลชุมชนไว้สำหรับชาวประมงพื้นบ้านได้ใช้ในการประกอบอาชีพ พร้อมกันนี้ยังทำให้บริเวณป่าชายเลนมีต้นไม้ขึ้นหนาตาอีกด้วย ซึ่งผลที่ได้รับเป็นลูกโซ่อันเกิดจากการไม่ถูกทำลายโดยเรือร่น จากที่กล่าวมาแล้วนั้น นี่อาจเป็นสัญญาณบ่งบอกได้ถึงการอาศัยกระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยเฉพาะการทำแนวเขตทะเลชุมชน เพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรทั้งในฝั่งและนอกฝั่งทะเลให้พลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์กลับมาคืนสู่คนในชุมชนท่าปูนอีกครั้ง

มีการจัดทำแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล ข้อมูลที่นำมาใช้เป็นตัวชี้วัดในแบบสอบถาม ได้จัดแบ่งออกเป็น 3 ตอน สำหรับนำมาใช้วิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม มี 9 ตัวชี้วัด คือ

1. ชื่อ-ที่อยู่
2. อายุ
3. เพศ
4. การอาศัยในชุมชนนานเท่าไร
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
6. การประกอบอาชีพ
7. จำนวนคนทำประมงในครัวเรือน
8. จำนวนรายได้ของครัวเรือน
9. จำนวนรายได้ของครัวเรือน

5. การศึกษา

ตอนที่ 2 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในทะเลและพื้นที่ป่าชายเลนมี 12 ตัวชี้วัด คือ

1. การประกอบอาชีพในพื้นที่
2. การใช้ประโยชน์อย่างไร
3. สถานที่จำหน่าย
4. ระยะเวลาในการจับสัตว์น้ำ จำนวนเดือนๆ ละกี่วัน
5. ระยะเวลาการออกจับสัตว์น้ำในช่วงกลางวันกลางคืน
6. สัตว์น้ำที่หาได้ในทะเล
7. สัตว์น้ำที่หาได้ในชายฝั่ง
8. ปริมาณที่จับสัตว์น้ำได้ต่อครั้ง
9. การใช้ชนิดของเครื่องมือ
10. การใช้ขนาดของเรือ
11. การใช้น้ำมันเชื้อเพลิงต่อครั้ง
12. การใช้เหยื่อในการจับสัตว์น้ำ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทะเลชุมชนมี 8 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. การทราบข่าวการจัดทะเลชุมชน
2. การทำทะเลชุมชนดีหรือไม่
3. การใช้กฎระเบียบชุมชนดีหรือไม่
4. การใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย
5. การกำหนดเครื่องมือ
6. จำนวนชนิดสัตว์วัยอ่อนในพื้นที่ทะเลชุมชน
7. การกำหนดเครื่องมือตามฤดูกาล
8. ความอุดมสมบูรณ์ในอนาคต

ทั้งนี้ ได้จัดแบ่งให้สมาชิกที่มีวิสัยจำนวน 4 คน มีหน้าที่ในการสำรวจข้อมูลชุมชนบริเวณชายฝั่ง จำนวน 30 ชุด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักเป็นชาวประมงพื้นบ้านในบริเวณใกล้เคียง ที่หากินจากการจับสัตว์น้ำ และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้และประสบการณ์จากอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม

ผลจากการรวบรวมข้อมูล ของผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทะเลชุมชนพื้นที่ชุมชนคลองท่าปูน แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน) N = 29	ร้อยละ
เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล		
1. หมู่ที่ 1 ตำบลเลม็ด	1	3.45
2. หมู่ที่ 2 ตำบลเลม็ด	1	3.45
3. หมู่ที่ 4 ตำบลเลม็ด	8	27.59
4. หมู่ที่ 7 ตำบลเลม็ด	18	62.07
5. หมู่ที่ 5 ตำบลพุมเรียง	1	3.45
เพศ		
1. ชาย	25	86.21
2. หญิง	4	13.79
การตั้งถิ่นฐาน		
1. คนในพื้นที่	15	51.72
2. คนย้ายเข้า	10	34.48
3. ไม่ให้ข้อมูล	4	13.79
อายุ		0.00
1. ช่วงอายุ 25-30 ปี	3	10.34
2. ช่วงอายุ 31- 40 ปี	5	17.24
3. ช่วงอายุ 41- 50 ปี	9	31.03
4. ช่วงอายุ 51-60 ปี	5	17.24
5. ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป	5	17.24
ระดับการศึกษา		
1. ประถมศึกษาปีที่ 4	12	41.38
2. ประถมศึกษาปีที่ 6	9	31.03
3. มัธยมศึกษาปีที่ 3	3	10.34
4. มัธยมศึกษาปีที่ 6	3	10.34

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน) N = 29	ร้อยละ
5. ปวช.	1	3.45
อาชีพหลัก		
1. ประมง	29	100.00
อาชีพรอง		
1. รับจ้าง	9	31.03
2. ทำสวน	3	10.34
3. ทำนา	2	6.90
4. ค้าขาย	1	3.45
5. เลี้ยงสัตว์	1	3.45
6. ไม่มี	13	44.83
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	96	
มีผู้ทำอาชีพประมงในครัวเรือนรวม	45	
รายได้เฉลี่ย/เดือนของครัวเรือน		
1. น้อยกว่า 5,000 บาท	9	31.03
2. 5,000 – 10,000 บาท	20	68.97

จากตาราง การเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 29 คน ซึ่งมาจากตัวแทนชาวประมง หมู่ 1, 2, 4 และ หมู่ 7 ตำบลเลม็ด รวม 28 คน ส่วนอีก 1 คน มาจากหมู่ 5 ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยแบ่งเป็นเพศชาย 25 คน และเพศหญิง 4 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นคนที่คุ้นเคยกับอาชีพประมงในพื้นที่ จำนวน 15 คน และอีกส่วนหนึ่งได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ช่วง ปี พ.ศ. 2515-2538 จำนวน 11 คน สำหรับช่วงอายุที่ได้ทำการศึกษาตั้งแต่ 25- 60 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ที่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 29 คน มีสมาชิกในครัวเรือนรวมกัน 96 คน และยังมีสมาชิกในครอบครัวรวมกันอีก 16 คน ที่ประกอบอาชีพประมงเหมือนกัน นอกจากอาชีพประมงที่เป็นอาชีพหลักแล้ว ยังพบว่า มีอาชีพรอง ได้แก่ รับจ้าง จำนวน 9 คน ทำสวน 3 คน ทำนา 2 คน ค้าขาย 1 คน และเลี้ยงสัตว์อีก 1 คน โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของครอบครัว พบว่ามี 20 ครัวเรือนที่มีรายได้ประมาณเดือนละ 5,000-10,000 บาท ส่วนอีก 9 ครัวเรือนมีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพื้นที่ทะเลชายฝั่งและทรัพยากรป่าชายเลน

ในการออกไปประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่จะหากินทั้งในบริเวณชายฝั่งและป่าชายเลน พบว่า มีเพียง 4 ครอบครัว ที่ออกหากินบริเวณชายฝั่งเพียงอย่างเดียว และอีก 1 คนที่หากินบริเวณป่าชายเลนอย่างเดียวเช่นกัน สำหรับช่วงเวลาออกไปหากินนั้น พบว่า สามารถออกหากินได้ตลอดทั้งปีและในแต่ละเดือนก็จะหาได้ประมาณ 20 วัน โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ จะออกหากินในช่วงเวลากลางวัน แต่โดยมากมักจะขึ้นอยู่กับสภาพน้ำ และลม โดยใช้เรือหางยาวขนาดตั้งแต่ 2 – 6 วา บางคนก็ใช้เรือพายออกหากินในพื้นที่ชายฝั่ง สัตว์น้ำที่หามาได้จะใช้บริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ถ้าได้สัตว์น้ำจำนวนมากก็จะนำไปขายในตลาดสดและแพในหมู่บ้าน

อย่างไรก็ตาม ยังพบเพิ่มเติมอีกว่าสัตว์น้ำที่หาได้ในพื้นที่ บริเวณทะเลชายฝั่ง ได้แก่ ปลา (ปลาดุกทะเล) ปู และหอย (ส่วนใหญ่จะเป็นหอยแครง) และสัตว์อื่นๆ ที่หาได้ เช่น ปูเปี้ยว กุ้ง และกุ้งกะปิ เป็นต้น โดยใช้อุปกรณ์ในการดักจับ เช่น ไซ ตะขอ แห เสียม ฌมวก และอวน เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

ตอนที่ 3 ความเห็นเกี่ยวกับการทำทะเลชุมชน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มักจะมีความรู้เรื่องการทำทะเลชุมชนจากเครือข่ายทีวีจอย และชุมชนที่ทำงานด้านการอนุรักษ์ในพื้นที่ และส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการทำทะเลชุมชน พร้อมทั้งยังเห็นด้วยกับการกำหนดการใช้เครื่องมือในพื้นที่ทะเลชุมชน เพราะการทำทะเลชุมชนจะมีอาณาเขตที่แน่นอนในการประกอบอาชีพ มีกฎ กติกาในการเข้าไปใช้ประโยชน์ ทำให้การเข้าไปประกอบอาชีพได้อย่างเป็นระเบียบภายใต้กฎกติกาเดียวกัน และงดใช้เครื่องมือบางชนิดที่ทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อนในพื้นที่ทะเลชุมชน ไม่ใช้เครื่องมือทำลายล้าง เช่น ลอบตาถี ระเบิด ยาเบื่อ และอวนรุน เป็นต้น และไม่จับสัตว์น้ำวัยอ่อนเพื่อที่จะได้มีสัตว์น้ำวัยอ่อน ทั้ง กุ้ง หอย ปู และปลาไว้สำหรับหากินกันได้อย่างยั่งยืน

พร้อมกันนี้ เมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามว่าหากจะฟื้นฟูให้พื้นที่ทะเลชายฝั่งเกิดความอุดมสมบูรณ์ขึ้นจะต้องทำอย่างไรบ้าง ก็พบว่ามีความคิดหลากหลาย และแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้พอที่จะสรุปความได้ก็คือ การดูแลพื้นที่ทะเลชายฝั่งต้องอาศัยการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษาทรัพยากรอันทรงคุณค่าคืนแก่ชาวชุมชนคลองท่าปูนโดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน และคนที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านในทะเลเป็นหลัก โดยยึดหลักความมุ่งมั่นที่จะทำงานอย่างจริงจัง มีการกำหนดเครื่องมือในการใช้และกำหนดระยะเวลาในการจับสัตว์น้ำ มีการเลือกขนาดสัตว์น้ำที่สามารถจับได้ถ้าเป็นตัวขนาดเล็กก็ปล่อยคืนสู่ท้องทะเลไป ช่วยกันดูแลป้องกันไม่ให้เรือที่กระทำผิดกฎหมายหรือใช้เครื่องมือทำลายล้างเข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนได้ทำมาหากินยั่งยืนต่อไป และร่วมมือกับกลุ่มอนุรักษ์ประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการเข้ามาช่วยดูแล พร้อม ๆ กับร่วมมือกับผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านในการปลูกป่าเพิ่มและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงสู่ทะเล

กิจกรรมที่ 5 การปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่จำนวน 7 ไร่

วัตถุประสงค์ เพื่อฟื้นฟูบ่อกุ้งร้างให้กลับสู่สภาพสมบูรณ์และเป็นแหล่งประกอบอาชีพให้คนในชุมชน

สถานที่ ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม

รายละเอียดการประชุม

จากการประชุมพูดคุยเพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยผลจากที่ประชุมตกลงใช้พื้นที่ของนายโสภาส คงแจ้ง หนึ่งในสมาชิกทีมวิจัยเป็นพื้นที่ดำเนินการ โดยเริ่มจากการปรับปรุงพื้นที่บ่อที่ทรุดโทรม พื้นที่ 7 ไร่ ด้วยการถากถางวัชพืชในบริเวณบ่อกุ้งร้างเก่า ขุดดินป้องกันน้ำให้กักเก็บน้ำได้ เสริมสภาพให้ใช้งานได้ เพื่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ ต่อด้วยจัดเตรียมอุปกรณ์ อวนและไม้ เพื่อใช้ในการปิดกั้นประตูน้ำ หลังจากนั้นใช้อวนล้อมเป็นคอก ขนาด 7 ไร่แบ่งเป็นสามคอกย่อย สำหรับเลี้ยงปลาดำ สามขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ส่วนพื้นที่รอบนอกคอกปูใช้สำหรับเลี้ยงปลากระพง และสัตว์น้ำที่เข้ามาตามธรรมชาติ

ทั้งนี้ ทีมวิจัยได้จัดบันทึกการทำกิจกรรมในการปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ ตั้งแต่ช่วงเดือน มกราคม – มีนาคม 2551พอที่จะสรุปกิจกรรมได้ดังต่อไปนี้

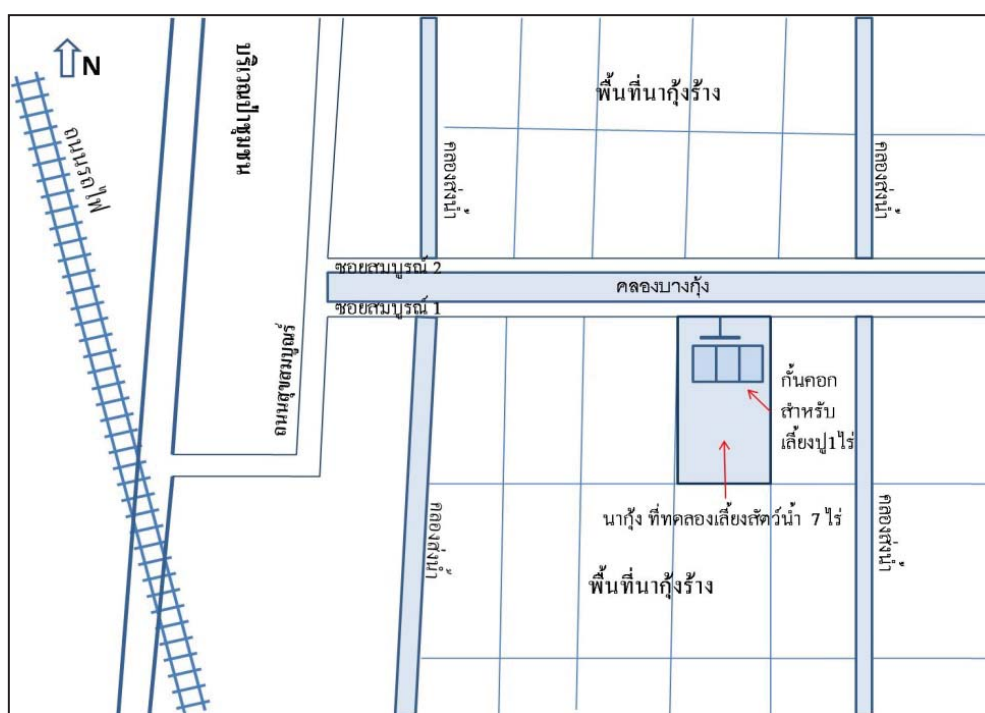
ตารางแสดงรายละเอียดการดำเนินงานในการปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ
26 มกราคม 2551	เดินทางไปซื้ออุปกรณ์เพื่อทำคอกเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้ง
28-29 มกราคม 2551	สมาชิกกลุ่มจำนวน 5 คน ถมประตูบ่อกุ้ง
7 -9 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกกลุ่มจำนวน 5 คน ได้ออกไปดายหญ้า ถางวัชพืช ในบริเวณบ่อนากุ้งร้าง และขุดดินตกแต่งรอบคันนา
10 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกกลุ่มจำนวน 5 คน ร่วมขุดดินถมบริเวณคันนาปากประตูน้ำ
11 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกกลุ่มจำนวน 5 คน ได้ลงไปเก็บเศษหญ้าและทำความสะอาดคันนา
14 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกกลุ่มจำนวน 5 คน ได้ร่วมกันขุดดินตกแต่งบริเวณคันนาและประตูปิดน้ำ
16 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกกลุ่มจำนวน 5 คน ได้ถางไม้ริมคันนา
17 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกกลุ่มจำนวน 5 คน ได้ลงไปขุดดินเสริมคันนาให้สูง ประมาณ 1.5 เมตร เพื่อกักเก็บน้ำได้
19, 27 และ 28 กุมภาพันธ์ 2551	สมาชิกกลุ่มจำนวน 5 คน ได้ลงไปขุดดินเสริมคันนาต่อจนสำเร็จ
3-4 มีนาคม 2551	นำอวนมากันคอกปู

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ
6 มีนาคม 2551	ทำสะพานลงไปคอกปู

มีวิธีการจัดการบ่อเลี้ยงดังต่อไปนี้ เริ่มจากการผันน้ำเข้าบ่อ ในวันที่ 20 มิถุนายน 2551 มีการปล่อยปูอ่อนและปูเล็ก ที่สมาชิกหามาได้ ตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน 2551 และทยอยปล่อยมาเรื่อยๆ ครั้งละประมาณ 10 - 20 ตัว นอกจากนี้ยังได้ปล่อยปลากะพง จำนวน 1,500 ตัวลงในบ่อ เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2551 ทั้งนี้ ทีมวิจัยได้จำลองพื้นที่ในการทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ 7 ไร่ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพแสดงบริเวณพื้นที่ที่ได้ทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ 7 ไร่



จากแผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นถึงบริเวณพื้นที่ที่ได้ทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำของทีมวิจัย จากการเฝ้าติดตามการทำงานมาโดยตลอด จึงได้หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไปให้อาหารโดยให้วัน-เว้นวัน พร้อมทั้งได้แบ่งลูกปูในคอก ออกเป็น 3 คอก คอกละ 50 ตัว และปล่อยปลากะพงให้อยู่บริเวณรอบนอกคอกปู พร้อม ๆ กับทดลองจับปูในคอกมาเพื่อดูขนาด ปรากฏว่าปูได้มีการลอกคราบในคอกและมีขนาดลำตัวใหญ่ขึ้น คือ จากเดิม 10-12 ตัวต่อกิโลกรัม เป็น 3-5 ตัวต่อกิโลกรัม อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจยังพบด้วยว่าจำนวนปูลดปริมาณลง ทั้งนี้ ทีมวิจัยจึงได้ตั้งข้อสังเกตร่วมกันโดยนัดประชุมหารือถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ได้ข้อสรุปว่าถ้าในทีมวิจัยยังสำรวจจำนวนปูด้วยลอบอยู่จะทำให้ไม่สามารถรู้จำนวนปูที่แท้จริงได้ จึงได้มีข้อตกลงร่วมกันต่อว่าควรจะเปิดน้ำออกจากบ่อ ให้น้ำในคอกปูแห้ง แต่ยังคงมีน้ำสำหรับ

ให้ปลากะพงอยู่ ผลปรากฏว่าในคอกมีปูเหลือประมาณสิบกว่าตัว โดยที่พบว่ามีการจับปูอยู่ประมาณ 12-15 ตัวต่อคอก และพบลอบที่มีคนแอบเอามาตักไว้ตักค้างอยู่ในคอก และบริเวณรอบนอกคอกจำนวนอีก 3 ลูก จึงตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่าการหายไปของปูนั้น น่าจะมาจากการถูกขโมย และบางส่วนอาจกัดกินกันเอง ขณะที่ลอกคราบ หลังจากนั้นได้ปล่อยน้ำเข้า และปล่อยปูลงคอกเช่นเดิม

ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ได้เกิดอุทกภัยน้ำท่วมอย่างหนัก ทำให้บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำถูกน้ำท่วมไปด้วย โดยน้ำสูงกว่าคันทากุ้ง ประมาณ 70-80 เซนติเมตร ส่งผลให้คันทากุ้ง เนื่องจากฝนตก และน้ำท่วมอย่างรวดเร็ว จึงได้ทดลองใช้เบ็ดไปตกบริเวณบ่อ ปรากฏว่าได้ปลากะพงจำนวน 7 ตัว น้ำหนักประมาณ 4-5 ขีดต่อตัว จึงได้นำไปปล่อยไว้ในคอกปู ต่อมาอีก 2 วัน ระดับน้ำก็เริ่มลดและแห้งจนหมดบ่อ เมื่อทีมวิจัยลงไปดูปรากฏว่า เห็นรอยเท้าคน ทั้งในคอกปูและนอกคอกจำนวนมาก พบว่าไม่มีปูและปลาเหลืออยู่เลย

ต่อมาเดือน มีนาคม พ.ศ. 2552 ภายหลังจากที่เลยน้ำฝนไปแล้ว ได้ทำการถมคันทากุ้งและบ่อ กุ้งอีกครั้งหนึ่ง โดยหาไม้กระดานมาทำประตูใหม่ ปิดน้ำไว้ 10 วันก็ได้ปล่อยปูลงไปอีกครั้ง ซึ่งได้ทำการปล่อย 2 บ่อ คือ บ่อแรกปล่อยปู 15 ตัว และบ่อที่ 2 ปล่อยปูจำนวน 20 ตัว หลังจากนั้นประมาณ 5 วัน ก็มีขโมยไปเปิดน้ำออกจากบ่อ และใช้มีดกรีดเนื้อจนเพื่อเข้าไปเอาปูในคอก ทีมชุดเฝ้าระวังได้อาศัยการไปอยู่บริเวณคอกปูบ่อยครั้งขึ้น แต่ก็ยังไม่พบผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด จึงคาดการณ์ได้ว่าคนที่เข้ามาขโมยปู น่าจะเป็นคนแถวนี้ที่รู้ความเคลื่อนไหวของทีมวิจัย ซึ่งนี่ดูเหมือนจะเป็นปัญหาหนักที่ยากจะแก้ไขได้ หากไม่ได้อยู่ในพื้นที่แปลงทดลองทุกวัน เว้นแต่ว่าชาวบ้านจะรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เลี้ยงอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันจะได้ช่วยกันเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องดูแลให้สอดคล้องกับระดับน้ำทะเลสูงและน้ำป่าที่ไหลหลากลงมา ซึ่งต้องเปิดประตูน้ำให้เข้าออกเพื่อกันคันทากุ้งพังทลาย รอจนกว่าระดับน้ำจะลดปริมาณลงประมาณช่วงเดือน มกราคม ถึงกุมภาพันธ์จึงจะดำเนินการได้

กิจกรรมที่ 6 ติดตามและเฝ้าระวัง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสอดส่องดูแลพื้นที่อนุรักษ์ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธีและยั่งยืน
2. เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำผิดกฎหมายที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ในการรณรงค์สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

วิธีการดำเนินงาน

1. ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทีมวิจัยในพื้นที่อำเภอไชยา ท่าฉาง เพื่อหารูปแบบและแนวทางในการเฝ้าระวังร่วมกัน และสร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ
2. ปฏิบัติตามแผนเฝ้าระวังที่วางไว้

3. บันทึกสิ่งที่พบเป็นจากการเฝ้าระวัง และเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่

รายละเอียดการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยได้ประชุมร่วมกับเครือข่ายทีมวิจัย ชุดการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนและองค์กรภาคี เพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อจัดทีมงานออกทำการลาดตระเวนในพื้นที่อนุรักษ์ร่วมกันหน่วยงานท้องถิ่นในการป้องกันปราบปรามการทำประมงที่ผิดกฎหมายและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และจัดทำป้ายปิดประกาศในบริเวณบ้านปลาและทะเลชุมชน เช่น ข้อความ “แปลงวิจัยพันธุ์สัตว์น้ำ” เป็นต้น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ทั้งในและนอกชุมชนได้รับรู้ว่าเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธีและยั่งยืน

ซึ่งในที่ประชุมนายชำนาญ คุ้มรักษ์ หัวหน้าทีมวิจัยได้กล่าวให้ความเข้าใจถึงการเข้าร่วมเวทีประมวลสถานการณ์อ่าวร่วมกับเครือข่ายทีมวิจัยในชุดโครงการ “การจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนและองค์กรภาคี” เมื่อช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมา จากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเวทีประชุม ได้แสดงทัศนคติในครั้งนั้นว่า “วันนี้พื้นที่ทะเลชุมชนกว่า 4,500 ไร่อยู่ในอำนาจของหน่วยงานใด” จากคำถามนี้เองที่เป็นเสมือนลูกโซ่ให้ชุมชนคลอ้งทำป่วนได้ระดมสมาชิกกว่า 15 คน ในการขับเคลื่อนการทำงานที่อาศัยท้องทะเลของชุมชนให้กลายมาเป็นของ “ชุมชน” อย่างแท้จริง เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและมีแหล่งรายได้ในการดำรงชีวิต จากความตั้งใจอันแรงกล้านี้เองจึงเป็นชนวนให้มีการนัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ทีมวิจัยในชุดโครงการการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี เจ้าหน้าที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นต้น ในการร่วมกันวางแผนเฝ้าระวังให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการหาแนวทางแก้ไขปัญหามา พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะจากการประชุมในเวทีมาปรับใช้ในการทำงานต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดการประชุมแต่ละครั้ง ดังนี้

ตารางแสดงรายละเอียดการประชุมร่วมกันระหว่างเครือข่ายทีมวิจัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วันที่ และผู้เข้าร่วม	สรุปรายละเอียดจากการประชุม
ครั้งที่ 1 วันที่ 4 ตุลาคม 2550 ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม ผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 30 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยในพื้นที่ อำเภอยะยา และท่าฉาง เจ้าหน้าที่สกว.	ประชุมประมวลสถานการณ์อ่าวเบื้องต้นร่วมกันโดยได้ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1. วิธีการและประเภทของเครื่องมือที่ทำผิดกฎหมายในพื้นที่อ่าวบ้านดอน ทั้งยาเบื่อเมา อวนลากอวนรุน และอวนช้อน ซึ่งเครื่องมือพวกนี้จะทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อนให้ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก 2. สถานการณ์การรับมือกับปัญหาที่ทางศูนย์ได้กระทำอยู่ ส่วนใหญ่จะให้การ ประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุสื่อสาร และวิทยุชุมชน (FM 100.75 MHz) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ให้

วันที่ และผู้เข้าร่วม	สรุปรายละเอียดจากการประชุม
	ทำการจับกุม และตักเตือนผู้กระทำผิด 3. ข้อเสนอแนะและวิธีการป้องกันที่ต้องการให้มีขึ้นในอนาคต - การปลูกฝังจิตสำนึกที่ต่อเนื่อง - ส่งเสริมให้มีแผนการเฝ้าระวังที่จริงจัง - กระตุ้นให้เกิดเครือข่ายเฝ้าระวังเพื่อการแลกเปลี่ยนข่าวสาร - ควรมีการบันทึกข้อมูลการกระทำความผิดเป็นหลักฐาน - ทำการประชาสัมพันธ์แบบเจาะจงพื้นที่ (ติดป้าย, มีเวทีประชาคม) - มีการประสานเพื่อให้เกิดงานที่ต่อเนื่องในระดับพื้นที่ต่อพื้นที่ - ให้องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเข้ามาตั้งหน่วยเฝ้าระวังในพื้นที่ - ต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ประมง สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 และทางอำเภอ เข้ามาทำงานและร่วมแก้ไขกับชาวบ้านอย่างจริงจัง - ผลักดันกฎหมายให้มีความเข้มแข็งขึ้น เช่น กรณีเรือเช่า ที่ไม่สามารถเอาผิดกับใครได้ - อยากให้มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังอยู่ในเขตพื้นที่อ่าวบ้านดอน ปัญหาอุปสรรคสำหรับการทำงานที่ผ่านมา - การประสานกับเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร - ชาวบ้านไม่ค่อยมีความศรัทธากับทางกลุ่มอนุรักษ์ เพราะมองว่าไม่สามารถ ช่วยเหลือกรณีที่ถูกเรืออวนลากทำลายเครื่องมือประมงได้ ทำให้ไม่มีการให้ความร่วมมือเท่าที่ควร - กรณีที่เรือกระทำผิดเป็นเรือเช่าจะไม่สามารถเอาความผิดกับผู้กระทำผิดได้ - ความล่าช้าระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบและพื้นที่ที่มีการกระทำความผิด จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนการเฝ้าระวัง และกำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชน

วันที่ และผู้เข้าร่วม	สรุปรายละเอียดจากการประชุม
ครั้งที่ 2 วันที่ 8 ตุลาคม 2550 ณ สถานีพัฒนาทรัพยากร ป่าชายเลนที่ 13 มีผู้เข้าร่วม ประมาณ 50 คน ประกอบด้วย - คุณศิลาปะชัย เรืองสูง ปลัดอาวุโส อ.ท่าฉาง - คุณณรงค์ ทองเกื้อ หัวหน้าสถานีพัฒนา ทรัพยากรป่าชายเลน ที่ 13 - กำนันประเสริฐ กำนัน ตำบลลิเล็ด - ประมงอำเภอท่าฉาง - คุณเสน่ห์ รัตนสำเนียง ผู้ช่วยประมงอำเภอไชยา - ทีม สกว.สุราษฎร์ธานี 4 คน - เครือข่ายนักวิจัย จาก พื้นที่ในเขตอำเภอไชยา และท่าฉาง (ตะกรบ, พุมเรียง, ปากท่อ, ท่าปูน, ธารน้ำร้อน, ไไร่ปรัง และ ท่าพิกุล)	- กล่าวถึงสถานการณ์อ่าวบ้านดอน โดยหยิบยกกรณีการใช้ยาเบื่อเมา ทำให้สัตว์น้ำขนาดเล็กในป่าล้มตาย เนื่องจากมีการปล่อยยาในช้วงเวลาน้ำขึ้น และยังพบอีกว่าการแก้ไขคงยากเพราะกลุ่มที่ใช้ยาเบื่อมากันเป็นทีม และมีอาวุธติดตัวมา ดังนั้น ทั้ง 7 โครงการต้องมีการเฝ้าระวัง ซึ่งถ้าส่วนราชการเข้ามามีส่วนร่วมมือด้วยกันน่าจะสามารหยุดพฤติกรรมเหล่านี้ได้ - ปัญหาหลักของอ่าวบ้านดอนที่พบ เช่น 1. ปัญหาคอกหอยแครงที่รุกเข้ามาบริเวณชายฝั่ง ทำให้ทีมวิจัยเกิดความลังเลใจต่อสภาพปัญหาที่อาจจะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ในการปักแนวเขตทะเลชุมชน 2. ปัญหาการใช้เครื่องมือทำลายล้าง ซึ่งจากการประเมินสถานการณ์พบว่า พื้นที่ทำกิน มียาเบื่อเมา เรืออวนลาก อวนรุนเข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก และพื้นที่ ต.ตะกรบเป็นจุดเสี่ยงที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดในเรื่องของอวนรุน จากปัญหาสภาพดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดคำถามตามมาว่าจะจัดการเฝ้าระวังอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ และทำอย่างไรให้ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้มากขึ้น ฉะนั้น จึงได้ประชุมร่วมกันถึงการหาข้อสรุปในประเด็นเรื่องการเฝ้าระวังนั้น นอกจากการเฝ้าระวังเครื่องมือทำลายล้างจากภายนอกแล้ว ต้องอาศัยการเฝ้าระวังเครื่องมือทำลายล้างที่อาจมาจากคนในชุมชนด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ อาจต้องอาศัยการปรึกษาเรื่องการข่าวที่จะเข้ามาหนุนช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
ครั้งที่ 3 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2550 ณ สถานีพัฒนาทรัพยากร ป่าชายเลนที่ 13	- การทำงานด้านการเฝ้าระวังของแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่จะมีความเห็นตรงกันว่า <u>การเฝ้าระวังในช่วงน้ำแห้งจะไม่ค่อยพบปัญหา แต่ช่วงน้ำมากต้องอาศัยการออกเฝ้าระวังมากเป็นพิเศษ</u> - บริเวณพื้นที่ ต.ตะกรบเป็นทะเลเปิด ทำให้มีเรืออวนรุนเข้ามาในพื้นที่ไม่เว้นแม้แต่ช่วงหน้ามรสุม ปัญหาที่ตามมาคือไม่มีเรือตรวจการ เจ้าหน้าที่เองก็

วันที่ และผู้เข้าร่วม	สรุปรายละเอียดจากการประชุม
ผู้เข้าร่วม ประมาณ 50 คน ประกอบด้วย - คุณณรงค์ ทองเกื้อ หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 - คุณเสน่ห์ รัตนสำเนียง ผู้ช่วยประมงอำเภอไชยา - ทีม สกว.สุราษฎร์ธานี 4 คน - เครือข่ายนักวิจัย จากพื้นที่ในเขตอำเภอไชยา และท่าฉาง - ผู้สนใจจาก อ.ท่าชนะ	อยู่ห่างไกลจากจุดตรวจ และไม่มีอำนาจมากพอในการตรวจจับ จึงสามารถทำได้แค่การจดบันทึกข้อมูลเพียงอย่างเดียว - พร้อมกันนี้ได้เปิดประเด็นกรณีการทำกรงข้าวต่อจากการประชุมในครั้งที่แล้ว ซึ่งควรเน้นคนกินปลาให้หันมาตระหนักถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการพัฒนาเรื่องการข้าว ระบบการสื่อสาร ให้มีการพัฒนาควบคู่กันไป ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมาหลายครั้งที่สามารถมองเห็นการทำผิดด้วยตาเปล่าได้ แต่พวกเราซึ่งเป็นชาวประมงพื้นบ้านก็ไม่สามารถทำอะไรได้ ฉะนั้นต้องให้การสื่อสารให้ทุกคนร่วมด้วยช่วยกัน ทั้งจากคนที่ทำประมงด้วยกัน และคนกินปลา เช่น 1. การวางระบบการข้าวทำอย่างไรให้รวดเร็ว 2. การจัดการสื่อสารกับพี่น้องชาวประมงในหมู่บ้าน ทำอย่างไรให้ได้เข้ามาร่วมมือร่วมใจกับทีมวิจัย - และ 3. สื่อสารต่อผู้กินปลาอย่างไร - ในด้านการเฝ้าระวังต้องแยกแยะพื้นที่ระหว่างบริเวณชายฝั่ง และพื้นที่ทางทะเล ซึ่งบริเวณพื้นที่ชายฝั่งเราอาจไม่ต้องใช้เรือเข้าไปตรวจจับก็ได้ แต่ให้ขอการสนับสนุนจากกำนัน และผู้ใหญ่บ้านเข้ามาหนุนช่วย ส่วนในด้านพื้นที่ทางทะเลต้องใช้เรือเข้าไปช่วยเพื่อให้สามารถแจ้งไปทางศูนย์ชุมพรได้ โดยนำแบบอย่างมาจาก ตำบลลิเล็ดได้ทำเป็นชุมชนต้นแบบ ซึ่ง อำเภอหลังสวนจะส่งเรือมาประจำที่ลิเล็ดประสานงานผ่านทางชาวประมงพื้นบ้านได้ หากทำกันเองอาจจะเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก และตัวเจ้าหน้าที่เองก็อาจจะไม่ไว้ใจในตัวชาวบ้าน เพราะบางครั้งชาวบ้านเมื่อแจ้งไปแล้วแต่ไม่กล้าเปิดเผยตัว เกรกว่าจะส่งผลกระทบต่ตัวเองในภายหลัง นอกจากนี้ ได้มีการพูดคุยในวงประชุมร่วมกันถึงประเด็นหลัก ๆ อีก 2 ประเด็น คือ 1) แนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทำอย่างไรให้ยั่งยืน มีข้อสรุป ดังนี้ - ปลุกจิตสำนึกของเยาวชนในพื้นที่ให้รู้ถึงสถานการณ์สัตว์น้ำชายฝั่ง - จัดตั้งแนวร่วมเพื่อหาข่าวสารจากแนวร่วม และชาวประมง เช่น ชุมชนชายฝั่ง (คนจับเปี้ยว ลอบในป่าโกงกาง) และชุมชนประมงชายฝั่ง (เรือขนาดเล็กเช่นเรือเฝ้าคอก) - เพิ่มเครื่องมือสื่อสารในกลุ่มของแต่ละพื้นที่

วันที่ และผู้เข้าร่วม	สรุปรายละเอียดจากการประชุม
	- การทำงานต้องรู้จักภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน เช่น คนที่อยู่คอกหอยจะรู้ว่าเรืออวนรุนเข้ามาทางไหน อยู่ตรงไหน รุนอย่างไร และส่งข้อมูลเข้ามา ต้องรู้เขา รู้เรา และรู้แหล่งผู้กระทำผิด ตอนนั้นมืดดำมืดแดงพร้อมขอให้ทุกคนใช้เครื่องมืออย่างมีจิตสำนึก - จัดรูปแบบการทำงานในรูปแบบเครือข่าย ดังนี้ 1.ชาวบ้านพบเห็นการกระทำผิดกฎหมายสามารถแจ้งไปยังศูนย์ข่าว 2.ศูนย์ข่าวแจ้งต่อไปยัง สกว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3.หน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงมาให้ความช่วยเหลือในพื้นที่อย่างทันทั่วทั้งที่ 2) แนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทำอย่างไรให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม - ประชาสัมพันธ์ ปลุกจิตสำนึกให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยการเน้นเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรให้ชาวบ้านได้รับทราบ และเชิญชวนให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ซึ่งใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชน และหอกระจายข่าวของชุมชนเพื่อให้ชุมชนทราบโดยทั่วกัน - สร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชน โดยทำเป็นจดหมายข่าวส่งให้กับทางโรงเรียนและให้เด็กนักเรียนนำส่งไปให้ต่อกับผู้ปกครองที่บ้าน - ประชาสัมพันธ์ในเวทีต่างๆ ให้รู้คุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ - ให้ความสำคัญกับชาวประมง โดยอาศัยการร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ
	สมาชิกทีมวิจัยแต่ละทีมมารายงานความคืบหน้าในการเฝ้าระวังของโครงการของตนเอง เช่น - วันที่ 14 ธ.ค. 50 เวลา 16.00 น. ทีมวิจัยได้รับแจ้งข่าว จากนายวิทยาศักดิ์ศรี ว่ามีชาวบ้านจาก อ.กาญจนดิษฐ์ จำนวน 10-15 คนได้ทำการโค่นต้นตาตุ่ม ในพื้นที่อนุรักษ์บ้านธารน้ำร้อนเพื่อจับตัวหนอนผีเสื้อ โดยใช้รถยนต์เป็นพาหนะ - วันที่ 19 ธ.ค. 50 เวลา 17.00 น. ที่บ้านไร่ปรุง ได้รับแจ้งข่าวจากนายจิรวุฒิ ศรีทอง ว่ามีเรือประมงจากในบาง ขนาดประมาณ 8 เมตร เครื่องยนต์ ฮอนด้า 13 ประมาณ 5 ลำ ใช้ลอบตาถี่ผิดกฎหมาย

วันที่ และผู้เข้าร่วม	สรุปรายละเอียดจากการประชุม
	ประมาณ 5,000 ลูก จับปูดำที่ยังไม่ได้ขนาดในพื้นที่ อ.ท่าช้าง - วันที่ 22 ธ.ค. 50 เวลา 08.00 น. กลุ่มธารน้ำร้อน ได้รับแจ้งข่าวจากสมาชิก MCS ว่าพบปลาภูเขาจำนวนมากในพื้นที่ อ. ท่าช้างล้มตายเป็นจำนวนมาก ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะมาจากปลาไปติดกับดักอวน ส่งผลให้ปลาล้มตายในช่วงก่อนที่ชาวประมงจะไปพบ และน้ำได้ซัดปลาจนหลุดออกจากอวนจนพองลอยอยู่เหนือน้ำ - วันที่ 17 ธ.ค. 50 เวลา 12.00 น. กลุ่มไร่ปรุงได้รับแจ้งจากชาวบ้านในพื้นที่ว่ามีชาวบ้านจากต่างถิ่นจำนวน 5 คนเข้ามาใช้ยาเบื่อเมาในคลองของพื้นที่อนุรักษ์บ้านไร่ปรุง ได้ทำการประสานกับร้านค้าที่ขายยาเบื่อเมาว่าหากพบคนแปลกหน้าเข้ามาขอซื้อยาเบื่อเมามาก ขอลี้ทางร้านค้าอย่าได้ขายให้ เพราะคนที่กระทำผิดเป็นคนพม่าเข้ามาตัดยางในหมู่ 4 บ้านไร่ปรุง และเข้ามาทำลายทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ซึ่งมักจะพบว่ามักจะแสดงพฤติกรรมเช่นนี้ในช่วงที่มีฝนตกเนื่องจากสามารถหยุดตัดยางได้ ทั้งนี้ หากผู้ใดพบเห็นการกระทำผิดกฎหมายสามารถช่วยกันกระจายข่าวสารให้เครือข่ายได้รับทราบ และประชาสัมพันธ์ต่อไปยัง - ประชาสัมพันธ์ต่อในสภากาแฟ - แจ้งข่าวว่าในพื้นที่ที่มีวิทยุชุมชน คลื่น 107.5 MHz ออกอากาศวันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 07.00 – 09.00 น. และฝากให้ทุกทีม เก็บข้อมูลลักษณะของการกระทำผิด อุปกรณ์ที่ใช้ สถานที่กระทำผิด ลักษณะฐานของผู้กระทำผิด และจำนวนผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม ทางทีมวิจัยได้มีการแบ่งหน้าที่สำหรับผู้รับผิดชอบในพื้นที่ต่างๆ ดังนี้ - พื้นที่ เขาถ่าน และธารน้ำร้อน นายจรุง ศรีทอง และนาย จำเนียร รักเขียว มีวิทยุสื่อสารจำนวน 4 ตัว - พื้นที่ เลม็ด นายชำนาญ คุ้มรักษ์ และนายอนันต์ เชื้อเอี่ยม มีวิทยุสื่อสาร 2 ตัว - พื้นที่ ท่าพิบูล นายมณูญ คุ้มรักษ์ และนายสานนท์ ศุขรัตน์ มีวิทยุสื่อสาร 2 ตัว - พื้นที่ ตะกรบ นายวานิตย์ สุขอุบล และนายวิระ นาคบ่อคา มีวิทยุสื่อสาร

วันที่ และผู้เข้าร่วม	สรุปรายละเอียดจากการประชุม
	2 ตัว - ทีมพุ่มเรียง นายจรินทร์ เฉยเซยชม และนายวินัย เนตรวงศ์ มีวิทยุสื่อสาร 2 ตัว ซึ่งเมื่อรวบรวมวิทยุที่ใช้ในการสื่อสารมีทั้งหมด 15 ตัว และจะมีการนัดทดสอบสัญญาณ เวลา 19.00 น. ของทุกวัน ความถี่ช่อง 78 เริ่มทดสอบตั้งแต่วันที่ 25 ธ.ค. 2550
ครั้งที่ 5 วันที่ 3 มกราคม 2551 ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม ต.เลม็ด อ.ไชยา ผู้เข้าร่วมประชุม ประมาณ 20 คน ประกอบด้วย - ทีมวิจัยโครงการประสาน - ทีม สกว.สุราษฎร์ธานี 4 คน - หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่	คุณเสน่ห์ รัตนสำเนียง ผู้ช่วยประมงอำเภอไชยา กล่าวว่า ในเรื่องการประมงและเขตห้ามทำการประมง ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจโดยตรงที่ผ่านมาเครื่องมือการประมงบางชนิดไม่ได้อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายจะจัดการได้ ถ้าไม่ยอมให้เครื่องมือเหล่านี้เข้ามาต้องออกเป็นข้อบัญญัติชุมชนของแต่ละพื้นที่ ถ้าทำผิดก็ระวางโทษเอาไว้ แล้วเชื่อมโยงเข้าหากฎหมายประมง กฎหมายจึงจะเข้ามาคุ้มครองได้ชาวประมงพื้นบ้านได้อย่างแท้จริง หลังจากนั้นประกาศให้ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้รับทราบโดยทั่วกัน ส่วนกรณีเรื่องการสื่อสารเกี่ยวกับเรือลอบที่เข้ามาในวันที่ 25 เดือนธันวาคม 2550 มีข้อขัดข้องหลายประการจึงไม่สามารถออกไปดูได้อย่างทันท่วงที เนื่องจากระบบการสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพ และเรือเองก็ยังขาดความพร้อม แต่ทั้งนี้ จากการเข้าไปดูเหตุการณ์ ปรากฏว่าไม่ใช่เรือลอบอย่างที่เข้าใจกัน แต่เป็นเพียงเรือหาปู ซึ่งไม่เข้าข่ายกระทำความผิดแต่อย่างใด สรุปเรื่องความพร้อมในการเฝ้าระวัง ในการเฝ้าระวังต้องรู้ช่วงจังหวะเวลา รู้สภาพการณ์ที่เหมาะสมสำหรับการหาสัตว์น้ำแต่ละชนิด ว่าแต่ละช่วงมีสัตว์น้ำชนิดใด จึงจะรู้เครื่องมือที่ใช้ เช่น ช่วงน้ำเดินปูจะออกมาหากิน ทำให้มีลอบปูเข้ามาในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรเตรียมความพร้อมในเรื่องการเฝ้าระวังให้ทันท่วงที

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากมีการประชุมร่วมกับเครือข่ายหลายครั้งที่ทีมวิจัยก็ได้ร่วมกันกำหนดทีมงานเฝ้าระวังของกลุ่มวิจัยขึ้น และมีรายนามผู้เฝ้าระวัง ดังนี้

1. นายชำนาญ คุ่มรักษ์
2. นายสมภพ สิ้นชู
3. นายเจริญชัย เชื้อเอียด
4. นายโสภาส คงแ่ง
5. นายวิจิตร อยู่บุญ

6. นายสำเนา คุ่มรักษ์

จากรายนามผู้เฝ้าระวังจะมีการหมุนเวียนสลับกันตามแต่ว่าใครสะดวกและรับอาสาช่วยในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะไม่มีการระบุรายนามแน่ชัดว่าต้องเป็นใคร และมีการกำหนดการเฝ้าระวังอาทิตย์ละ 1 ครั้ง แต่ในบางครั้งอาจจะมีการเฝ้าระวังถึง 2 ครั้งก็มี โดยเฉลี่ยคิดเป็นเดือนละ 4 ครั้ง เช่น ถ้าเป็นช่วงฤดูน้ำหลาก (หรือน้ำมาก) จะทำให้กลุ่มอวนรุน อวนรัง อวนตาถี่ และผู้ที่ใช้ยาเบื่อเมา จะมีถึกว่าระยะน้ำแห้ง แต่ในช่วงน้ำน้อย ต้องมีการจัดเฝ้าระวังในช่วงริมคลองกับบริเวณชายฝั่งให้มากกว่าในช่วงปกติ

ทั้งนี้ เมื่อมีรายนามผู้เฝ้าระวังแล้วนั้น ทางทีมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนงานต่อถึงการเฝ้าระวัง ซึ่งพอจะสรุปความได้ ดังต่อไปนี้

1. จัดโครงการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นคนชุมชนชายฝั่ง
2. การประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำแผ่นพับ แจกจ่ายให้กับคนในชุมชนและคนทั่วไป
3. พุดคุยตักเตือนหาข้อมูลปากต่อปาก
4. ออกลาดตระเวนในทะเลชุมชนป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

จากแผนงานเฝ้าระวังของทีมวิจัยทั้ง 4 ข้อที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม จึงมีรายละเอียดของกิจกรรมในแผนงานเฝ้าระวัง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงรายละเอียดของกิจกรรมในแผนงานเฝ้าระวัง ดังนี้

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	แผนการดำเนินงาน
1.จัดโครงการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นคนชุมชนชายฝั่ง	1. เพื่อทำความเข้าใจในการดูแลและการใช้ทรัพยากร 2. เพื่อการจัดทำเก็บข้อมูลด้านทรัพยากรสัตว์น้ำและป่าไม้ชายเลนร่วมกัน	เป้าหมาย ชาวประมง และชุมชนชายฝั่งรวมทั้งผู้สนใจ จำนวน 50 คน งบประมาณ - ค่าอาหารกลางวัน คนละ 100 บาท* 50 คน 5,000 บาท - ค่าทำเอกสาร 200 บาท - ค่าเดินทาง 3,500 บาท - ค่าจัดเวทีสัมมนา 1,000 บาท รวม 9,700 บาท
2.ออกตรวจเฝ้าระวังสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	1. เพื่อออกสอดส่องดูแล การเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทะเลชุมชน	- ค่าน้ำมันเรือ 500 บาท*4ครั้ง/เดือน *18 เดือน 36,000 บาท - ค่าอาหาร 5 คน* 300 บาท/ครั้ง * 4 ครั้งต่อเดือน* 18 เดือน 21,600 บาท

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	แผนการดำเนินงาน
		รวม 57,600 บาท
3.จัดทำแผนพับประชาสัมพันธ์	1. เพื่อแนะนำ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดการทะเลชุมชนและทรัพยากรชายฝั่งแก่ชาวประมงชายฝั่งและผู้เกี่ยวข้อง	จำนวน 200 แผ่น*10 บาท
4.จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์	1. เพื่อบอกให้ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทะเลชุมชนทราบว่าพื้นที่บริเวณ มีการอนุรักษ์ทรัพยากร และต้องหากินโดยปราศจากเครื่องทำลายล้าง	แผ่นป้ายไม้ จำนวน 3,000 บาท

จากตารางแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมในแผนงานเฝ้าระวังมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การสอดส่องดูแลเฝ้าระวังในการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนในบริเวณชุมชนและบุคคลภายนอกได้เข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน เช่น การจัดทำแผ่นป้ายไม้ที่มีข้อความว่า “แนวเขตทะเลชุมชน” การจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคนชุมชนชายฝั่ง เป็นต้น

ตามแผนงานที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น ผลปรากฏว่าการปฏิบัติงานของทีมวิจัยได้ดำเนินงานตามแผนเฝ้าระวัง โดยได้ออกลาดตระเวน ทั้งยังได้ทำบ้านปลา เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และป้องกันการใช้เครื่องมือแบบผิดกฎหมายในพื้นที่ทะเลชุมชน และในส่วนกิจกรรมที่ยังไม่ได้ดำเนินการมี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนชุมชนชายฝั่ง และการจัดทำแผนพับประชาสัมพันธ์กับชุมชนและบุคคลทั่วไป มีรายละเอียดดังนี้

ตารางแสดงกิจกรรมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการใช้เครื่องมือ แบบผิดกฎหมายในพื้นที่ทะเลชุมชน

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ
22 ต.ค. 2550	เวลา 18.00 น. ได้มีสมาชิกเฝ้าระวัง จำนวน 6 คน ลงพื้นที่ชายฝั่งทะเลชุมชน เพื่อตรวจดูพฤติกรรมของชาวประมงที่มิน่าจะกระทำในลักษณะอาชญากรรมที่ผิดกฎระเบียบของชุมชน แต่ไม่พบผู้กระทำความผิดทั้งในและนอกชุมชนที่เข้ามาในบริเวณทะเลชุมชน

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ
11 พ.ย. 2550	เวลา 15.00 น. ได้มีสมาชิก จำนวน 5 คน ได้ออกเฝ้าระวังลง พื้นที่โดยใช้สถานที่เฝ้าระวังบริเวณบ้านปลาแต่ไม่พบผู้กระทำผิดที่มีคนใช้เครื่องมือที่ทำลายล้างมาหากินในบริเวณทะเลชุมชน
25 ธ.ค. 2550	การออกลาดตระเวนโดยสมาชิกผู้ได้รับมอบหมายและร่วมกับเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ได้พบผู้กระทำผิดกฎหมายชุมชน คือ พบเรือวางลอบปู 3 ลำ และได้เรียกมาสอบถามว่ากล่าวตักเตือนและได้ชี้แจงการจัดทำทะเลชุมชนให้ทราบและได้ทราบว่าเป็นเรือมาจาก อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี และได้นำเข้าที่ประชุมเพื่อหาวิธีแนวทางแก้ไขซึ่งเป็นข้อมูล ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกับทรัพยากรต่อไปได้ และยังพบเรือวางลอบปูของคนในชุมชนเอง และได้ชี้แจงเรื่องการทำงานของกล่มอนุรักษ์ ซึ่งคนในชุมชนเองก็เข้าใจและรับไปปฏิบัติ เจ้าของเรือรับทราบเขาบอกว่าไม่รู้และครั้งต่อไปจะไม่มาอีก และจะช่วยประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนๆ ได้รับรู้ด้วย
15 ก.พ. 2551	เวลา 18.30 น. มีสมาชิกเฝ้าระวังจำนวน 6 คน ออกพื้นที่ แต่ไม่พบผู้กระทำผิดที่มีคนใช้เครื่องมือที่ทำลายล้างมาหากินในบริเวณทะเลชุมชน
14 มี.ค. 2551	เวลา 11.00 น. สมาชิกเฝ้าระวัง จำนวน 5 คน ลงพื้นที่โดยได้รับข่าวจากเพื่อนสมาชิก ว่ามีคนมาจับหอยไปไหม้ในบริเวณทะเลชุมชนแบบล้างผลาญ เจ้าของเรือรับทราบเขาบอกว่าไม่รู้และครั้งต่อไปจะไม่มาอีกและจะช่วยประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนๆ ได้รู้
14 เม.ย. 2551	เวลา 16.00 น. ไม่พบผู้ที่เข้ามาหากินในพื้นที่บริเวณทะเลชุมชน เพียงแต่รับทราบข่าวเรือเล็กของชุมชนถูก ลมพัดล่มและได้ช่วยกันค้นหาจนพบ
20 เม.ย. 2551	เวลา 10.00 น. พบบุคคลที่มาจับหอยไปไหม้ จำนวน 3 คน กำลังดำน้ำโดยใช้เครื่องมือเป็นท่อออกซิเจน ทราบว่าเป็นคนมาจากจังหวัดเพชรบุรี และได้นำอุปกรณ์และเชิญเจ้าหน้าที่สถานีฯ ว่ากล่าวตักเตือนลงบันทึกประจำวันไว้แล้วปล่อยตัวไป

จากตารางแสดงให้เห็นถึงการทำประมงแบบทำลายล้างหลากหลายรูปแบบ เช่น ลอบปู อุปกรณ์ทำลายล้างสัตว์น้ำ (ลักษณะเป็นท่อออกซิเจน) เป็นต้น ซึ่งพบมากในช่วงเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เพราะมีลูกปูเล็กเป็นจำนวนมาก เพื่อจะได้นำไปขายในตลาด อย่างไรก็ตาม บางรายที่กระทำความผิดเมื่อพบเห็นเจ้าหน้าที่หรือทีมวิจัยออกลาดตระเวนถึงกับทิ้งเครื่องมือประมงไปเลยก็มี ส่วนบางรายเมื่อมีการว่ากล่าวตักเตือนก็รับปากว่าจะให้ความร่วมมือ หรือในบางกรณีที่มีการต่อต้านก็ใช้วิธีการว่ากล่าวตักเตือนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการทำงานของทีมวิจัย

กิจกรรมที่ 7 จัดเวทีเสริมความรู้และร่วมกันสร้างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน วัตถุประสงค์

1. เพื่อปลูกจิตสำนึกและให้ความรู้กับคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อร่วมกันจัดทำแผนเฝ้าระวังในระดับชุมชนและเครือข่าย

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม

ผู้เข้าร่วมประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุมกว่า 30 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย ชาวบ้านในพื้นที่และนอกพื้นที่ในใกล้เคียงที่สนใจ เจ้าหน้าที่สกว. ทีมวิจัยในเครือข่าย (อาทิ ทีมวิจัยในโครงการแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อทำการประมงกึ่งเคยและการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล ต.ท่าฉาง, โครงการแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน บ้านธารน้ำร้อน ตำบลเขาถ่าน อำเภотаฉาง และโครงการศึกษาแนวทางการจัดการเลี้ยงสัตว์น้ำพื้นที่บ่อกุ้งร้างในพื้นที่ป่าชายเลน บ้านปากท่อ ต.เลม็ด อ.ไชยา เป็นต้น) และเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 13

รายละเอียด

จากการประชุมร่วมกันถึงการร่างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ผลการจัดประชุมในครั้งนี้มีการซักถามกันถึงประเด็นการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ 1,500 ไร่ เนื่องจากทีมวิจัยและชาวบ้านได้ขบคิดร่วมกันว่าพื้นที่ดังกล่าวมีพื้นที่ที่มีทรัพยากรหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก มีทั้งหอยไฟไม้ หอยแครง หอยรอก เป็นต้น แต่สภาพในปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากการทำลายของเรือคราดหอย จากการร่วมกันระดมสมองทำให้พบว่าปัญหาหลักๆจากการเก็บข้อมูลที่ผ่านมา คือ 1) อวนรุน และ 2) เรือคราดแม่หอยตัวใหญ่

ภายหลังจากที่พบปัญหาร่วมกันแล้วนั้น นายชำนาญ คุ้มรักษ์ ประธานโครงการฯ ได้ขอความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุม และได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อถึงประเด็นปัญหาในพื้นที่ที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. อวนรุนขนาดใหญ่
2. เรือคราดหอย
3. การใช้ยาเบื่อเมา
4. อวนรัง
5. อวนตีในป่าลูกไม้ ทำให้ต้นไม้ป่าชายเลนขนาดเล็กล้มตาย
6. อวนลากที่เข้ามาในช่วงเดือนมกราคม(พร้อมกับกุ้งหัวมัน)

7. ลอบปู และกุ้ง ตาถี่จากนอกพื้นที่ (ในพื้นที่มีน้อย คนละไม่เกิน 50 ลูก แต่นอกพื้นที่มาวางหลายร้อยลูกต่อลำ)
8. ไชจิ้น (นำลวดมาทำเป็นโครงแล้วนำตาข่ายมาหุ้ม คล้ายกับ “ลอบกุ้ง” และสามารถพับได้) มาจากพื้นที่พุมเรียง
9. ขูดหอยแทงฝัง ทำให้ตลิ่งพัง
10. การบุกรุก ตัดไม้ทำลายป่า

ในขณะเดียวกัน สิ่งที่มีผู้เข้าร่วมประชุมได้ขบคิดร่วมกันต่อถึงประเด็นปัญหาในข้างต้นนั้น คือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว ย่อมเป็นหน้าที่ที่ต้องระดมกันในการหาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อ ดังนี้

1. สร้างขนา สำหรับอยู่เฝ้าระวัง
2. ปักหลัก ติดป้ายบอก
3. ประสานไปที่ประมงอำเภอดำเนินการร่วมกับ ประชาชน
4. อวนลาก แก้โดยการว่ากล่าวตักเตือน และแจ้งเจ้าหน้าที่ให้รับทราบ

พร้อมกันนี้ยังได้มีข้อเสนอเพิ่มเติมว่าควรมีการขอความร่วมมือจากตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพินในหน้าเรือ 2002 (เรือปราบปรามใช้คู่กับเรือเฝ้าระวังของชุมชน) มาคอยตรวจสอบการกระทำผิดในพื้นที่ เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ประมงชายฝั่ง พร้อมทั้งนำเรือสปีดโบ๊ท มาเฝ้าดูแลการทิ้งเปลือกหอยในพื้นที่ชายฝั่งอีกด้วย

จากการร่วมประชุมถึงประเด็นปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหามาพร้อม ๆ กันนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้พูดเป็นเสียงเดียวกันว่าปัญหาที่ทางทีมวิจัยกำลังประสบอยู่นั้นเป็นปัญหาที่รุนแรง ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานใหญ่ที่ทุกคนและทุกฝ่ายต้องผลัดกำลังกัน ดังกรณีที่คุณ**วิรัตน์ สารคง** ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า ปัญหาที่ทุกคนกำลังประสบกันในวันนี้ นับเป็นหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องช่วยกันหาข้อสรุปร่วมกันให้ชัดเจน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องตระหนักร่วมกัน เนื่องจากเป็นประเด็นปัญหาที่รุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งทำกินของคนในชุมชน ยกตัวอย่างกรณีตำบลตะกอบ ต้องประสบปัญหาการลากหอยในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทเรียนที่เราจะนำมาเป็นตัวอย่างและหันมาให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจังว่าจะมีการจัดการเครื่องมือในแต่ละอย่างในพื้นที่ให้เข้มข้นอย่างไร อยากให้ทุกคนให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และประสานความร่วมมือกับพื้นที่อื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากถ้าปล่อยละเลยไปปัญหาจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และถึงที่สุดแล้วเราเองก็จะต้องคอยกระตุ้นให้ส่วนราชการได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ **อาจารย์ประเสริฐ ทองสาลี** อาจารย์ประจำสาขาไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ จากวิทยาลัยการอาชีพไชยา ได้กล่าวแสดงความเห็นห่วงในการเฝ้าระวังของทีมวิจัยด้วยว่า ในการให้ความร่วมมือในทุก ๆ เรื่องนั้น ต้องให้ความสำคัญกับ “คน” ที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาดังนี้ด้วย ซึ่งการทำงานมีอัตราเสี่ยงสูง คน

ต้องการทำงานมีมากก็จริงแต่ก็ต้องยอมรับด้วยว่ายังขาดคนหนุนหลังอยู่เช่นเดียวกัน เช่น การมีสิ่งคุ้มครองชีวิต ซึ่งต้องอาศัยการขอความร่วมมือไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดให้เข้ามาช่วยดูแล เพราะในขณะนี้พวกเราชั้นอาสาช่วยดูแลพื้นที่สาธารณะก็ควรได้รับการดูแลเช่นเดียวกัน โดยต้องมีหนังสือแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ และเสนอร่างระเบียบชุมชนในการแก้ไขปัญหาและการควบคุมดูแลส่งไปยังหน่วยราชการควบคู่กันไปด้วย

คุณลิขิต ดิษยนาม หัวหน้าโครงการอนุรักษ์ข้าวพื้นเมืองและฟื้นฟูการทำนาแบบดั้งเดิมของชุมชนบ้านนาหลวง ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา ได้กล่าวเสริมในประเด็นเดียวกันนี้ว่า อยากให้ทุกคนให้ความร่วมมือกัน โดยเฉพาะมุ่งมองวิถีชีวิตตามสภาพความเป็นอยู่จริง และพร้อมที่จะร่วมกันทำงานให้ภาคส่วนอื่น ๆ เห็นคุณค่าของการทำงานด้วยใจของพวกเราตรงนี้ด้วย

หลังจากนั้น **คุณผดุงพล เอ่งฉ้วน** อดีตนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ก็ได้กล่าวทิ้งท้ายว่าการระดมพลังในการวางกฎกติกาที่ได้เสนอผ่านเวทีเพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขจากสมาชิกผู้เกี่ยวข้องนั้น น่าจะมีผู้นำภาครัฐเข้ามาร่วมกับฟังปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับคนในชุมชน เพราะการทำงานร่วมกันจะช่วยให้เราเข้าใจในการทำงานมากขึ้น เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

อย่างไรก็ดี หลังจากมีการร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นข้างต้นแล้ว ทีมวิจัยก็ได้ร่วมกันกำหนดกฎกติกาของกลุ่ม ฯ พร้อมด้วยกันกำหนดวันประชุมใหญ่ของทีมงานวิจัยทุกกลุ่ม ทั้งนี้ จากการระดมพลังทางปัญญาของทีมวิจัยทำให้ได้ กฎ ระเบียบ และกติกาของกลุ่มร่วมกัน ดังนี้

กฎระเบียบชุมชน

1. ห้ามเรืออวนรุน อวนลาก ขนาดใหญ่เข้าในพื้นที่ทะเลชุมชน(ความกว้าง หก ปากอวนไม่เกิน 3 วา)
2. ห้ามเรือคราดหอยทุกชนิดเข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน
3. ห้ามใช้ยาเบื่อทุกชนิดในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน
4. ห้ามอวนรังเข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน
5. ห้ามทำอวนตีในป่าลูกไม้ป่าชายเลน
6. ห้ามลอบตาถี่เข้ามาวางในพื้นที่ทะเลชุมชน กำหนดต้องลอบขนาดตั้งแต่ 2.5 นิ้วขึ้นไป
7. ห้ามวางลอบกึ่งเกิน 100 ลูกต่อล้า
8. ห้ามใช้เงินเข้ามาวางในพื้นที่ทะเลชุมชน
9. ห้ามขุดหอยแทงฝักในพื้นที่ห่างจากตลิ่งน้อยกว่า 6 เมตร
10. การตัดไม้ในป่าชายเลนต้องแจ้งสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ก่อน
11. ห้ามใช้เครื่องทุ่นแรงในการจับหอยไฟไหม้ เช่นถังออกซิเจน
12. การจับปูเตี้ยในป่าชายเลน ห้ามจับปูไข่ฝาด และปูขนาดเล็ก
13. ห้ามจับสัตว์ป่าในเขตป่าชายเลน

ทั้งนี้ กรณีที่พบว่าผู้กระทำผิดกฎ ระเบียบ และกติกาของกลุ่ม แล้วจะมีการระวางโทษตามระดับของ ความผิดที่กระทำ สามารถสรุปความได้ดังนี้

1. ความผิดครั้งที่ 1 ว่ากล่าวตักเตือน
2. ความผิดครั้งที่ 2 เก็บภาพไว้เป็นหลักฐาน
3. ความผิดครั้งที่ 3 ส่งเรื่องดำเนินคดี

จากการร่วมประชุมในกิจกรรมเวทีเสริมความรู้และร่วมกันสร้างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นนั้น สรุปความได้ว่า สภาพปัญหาที่ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนคลองท่าปูน กำลังประสบปัญหาอยู่นั้น ส่วนใหญ่มาจากอุปกรณ์ในการดักจับสัตว์น้ำ เช่น อวนรุน อวนรั้ง เรือคราดหอย ลอบปูและกุ้ง ไซจีน ยาเบื่อเมา ฯลฯ และจากการจัดเวทีประชุมระดมพลังทางปัญญาของทีมวิจัยทำให้ได้ กฎ ระเบียบ และกติกาของกลุ่มร่วมกัน เช่น ห้ามเรือที่เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมายทุกชนิดเข้ามาในเขตพื้นที่ ทะเลชุมชน ตลอดจนมีการระวางโทษจากการกระทำผิดตามจำนวนครั้งอีกด้วย เช่น ความผิดครั้งที่ 1 มีการ ว่ากล่าวตักเตือน ครั้งที่ 2 บันทึกภาพไว้เป็นหลักฐาน และครั้งที่ 3 จะส่งเรื่องดำเนินคดีตามกฎหมาย ทั้งนี้จะ เห็นทีมวิจัยได้อาศัยการบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะการปฏิบัติเพื่อให้ได้กฎหมายใน การทำงานต้องอาศัยพลังจากการทำงานร่วมกัน เพื่อหนุนให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้ตามรูปแบบของ การวิจัยเพื่อชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนดังที่ได้วางไว้

แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

1.การศึกษาเอกสาร

ทีมวิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากศูนย์ราชการต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพของชาว ชุมชนคลองท่าปูนจากสถานีอนามัยตำบลเลม็ด (2549) การแสดงระดับการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนบ้าน ไทงามจากสถานีอนามัยตำบลเลม็ด (2549) เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการอธิบายประวัติศาสตร์ ชุมชนและบริบทที่เกี่ยวข้อง ในช่วงที่มีการศึกษาย้อนข้อมูลไปมากเกินกว่าจะหาข้อมูลได้จากการศึกษา ภาคสนาม รวมทั้งบางส่วนได้ช่วยสนับสนุนข้อมูลจากการประชุมทีมวิจัยให้สมบูรณ์และมีความชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ทีมวิจัยยังใช้ข้อมูลเอกสารที่สนับสนุนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น กฎหมายข่าวสารใน การทำประมงพื้นบ้าน ข่าวประกาศ ฯลฯ มาช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงหรือความเป็นไปของชุมชนใน สภาพสังคมปัจจุบันด้วย

2. การจัดเวทีเสวนากลุ่ม

ในกระบวนการศึกษาข้อมูลได้จัดเวทีเสวนากลุ่ม โดยเชิญตัวแทนชาวบ้านชุมชนประมง พื้นบ้านในบริเวณพื้นที่ชุมชนและใกล้เคียงชุมชนท่าปูน เช่น ผู้อาวุโสในพื้นที่ และเครือข่ายที่เข้าร่วมทำงาน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลเลม็ด ป้าชายเลนที่ 13 เป็นต้น มาร่วมแลกเปลี่ยนประสพการณ์ แสดงความ

คิดเห็นต่อการดำเนินงานและความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการทำงานครั้งต่อไป

3. การทำกิจกรรม

การทดลองปฏิบัติงานจริงในแปลงศึกษาวิจัย เช่น การทำแนวเขตทะเลชุมชน การปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่จำนวน 7 ไร่ งานติดตามและเฝ้าระวัง เป็นต้น แล้วสังเกตความแตกต่างจากความรู้ที่ได้เรียนรู้มาทั้งในด้านวิธีการและผลที่ได้รับ หรือข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานจริง

ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาสรุปผ่านเวทีประชุมที่มววิจัยประจำเดือน และมีการแสดงข้อคิดเห็นเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาบันทึกเพื่อปรับใช้เป็นฐานข้อมูลในการดำเนินการต่อร่วมกันของที่มววิจัยต่อไป

การวิเคราะห์และการประมวลผลข้อมูล

ที่มววิจัยร่วมกันวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลจากการมีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมกันระหว่างชุมชน ที่มววิจัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตั้งแต่ก่อนทำและขณะทำวิจัย ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรชายฝั่ง การปรับเปลี่ยนวิถีคิดและพฤติกรรมในการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง ว่ามีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร พร้อมอธิบายเหตุผลและรูปธรรมที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่มาประกอบ รวมถึงบอกปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องต่อการทำงานในพื้นที่ที่ส่งผลต่อการทำงานวิจัยในพื้นที่ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย และตอบคำถามวิจัยที่ตั้งไว้ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร

บทที่ 4

ผลการวิจัย

หลังจากการศึกษาและทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์เรื่องชุมชนประมงพื้นบ้านในตำบลเลม็ด ตลอดจนถึงการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เก็บรวบรวมข้อมูลสัตว์น้ำในพื้นที่เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการนำไปปรับใช้ประโยชน์ในเรื่องต่างๆ เช่น การทำแนวเขตทะเลชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่ในการทำประมงพื้นบ้าน การติดตามเฝ้าระวังการทำประมงทำลายล้าง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงบ่อกุ้งเดิมที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่อีกครั้ง คือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อเพิ่มรายได้

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนริมคลองท่าปูนเป็นชุมชนที่ถือได้ว่าเก่าแก่ชุมชนหนึ่ง มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาตั้งแต่ยุคประมงพื้นบ้านจนถึงยุคทุนนิยมในปัจจุบัน แต่กว่ากว่าจะมีความสะดวกสบายเช่นปัจจุบันนั้น ได้มีความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยทีมวิจัยได้ช่วยกันเก็บรวบรวมข้อมูลย้อนหลังไปตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้นมา ดังจะกล่าวได้ต่อไปนี้

ด้านสาธารณูปโภคของชุมชน มีความเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก เดิมประมาณปี 2500 ชาวชุมชนคลองท่าปูนมีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างลำบาก ไม่แตกต่างกับชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ต้องใช้ขี้ไต้และน้ำมันก๊าดในการให้แสงสว่าง การเดินทางสัญจรไปมาด้วยเท้า การใช้น้ำบ่อดินในการอุปโภคบริโภค เป็นต้น ต่อมามีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งช่วงปี 2521 ถึงปี 2530 การพัฒนาด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น พร้อมๆ กับการพัฒนาจากภายนอกที่เข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน เริ่มมีไฟฟ้าใช้ มีน้ำประปา มีการตัดถนนและขยายถนนให้ใหญ่ขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก ด้านการสัญจรไปมาทั้งภายในชุมชนด้วยกันและนอกชุมชน ทำให้มีการติดต่อสื่อสารที่สะดวก และรวดเร็วขึ้น และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมๆ กับการเข้ามาของถนน และไฟฟ้า

ในขณะที่การพัฒนาด้านวัตถุเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ชุมชนพยายามทำทุกอย่างเพื่อหาสิ่งอำนวยความสะดวกมาตอบสนองความต้องการของครอบครัวซึ่งมีอย่างไม่รู้จักจบสิ้น อีกมุมหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แย่งลง รวมถึงวิถีชีวิตในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนก็เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับการพัฒนาด้านวัตถุอย่างสิ้นเชิง จากการดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายของชุมชนที่ถูกทำลายด้วย

ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ การประกอบอาชีพโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งสิ่งที่ขาดไม่ได้ในสมัยนั้น คือ การทำนาเพื่อมีข้าวไว้บริโภคตลอดทั้งปี และหากุ้ง หอย ปู ปลา ทั้งจากน้ำจืดและน้ำเค็ม ซึ่งมีมากเกินความต้องการมาเป็นอาหาร เนื่องจากชุมชนอยู่ไม่ห่างไกลจากทะเลที่มีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจะใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านที่ได้คิดค้นขึ้นเองในการจับสัตว์น้ำ เช่น แร้วปู ฟันนังปลา โม่ สวิง เบ็ด เป็นต้น ซึ่งการหากินอยู่บริเวณริมฝั่งก็ได้สัตว์น้ำมากพอต่อความต้องการ และการจับสัตว์น้ำของชุมชนในสมัยนั้นก็จะเลือกเฉพาะตัวโตๆมารับประทาน

ปี 2521- 2530 ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงสูงสุด วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเจริญด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆในพื้นที่ ทั้งในทะเลและในป่าชายเลน กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2528 สหกรณ์วานิชยกรรม ได้เข้ามาทำนากุ้งในพื้นที่ 4,200 ไร่ พร้อมกันนี้ได้จัดแบ่งให้ชาวบ้านคนละ 25-30 ไร่ และสนับสนุนในด้านเงินทุนให้ชาวบ้านเลี้ยงกุ้งกุลาดำ แต่ปรากฏว่าเลี้ยงได้ไม่นานนักก็ประสบภาวะน้ำเน่าเสีย กุ้งล้มตายเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านต้องหยุดเลี้ยง พักบ่อทิ้งไว้ระยะหนึ่ง เมื่อสภาพพื้นที่บ่อค่อยๆ ดีขึ้น ทำให้ชาวบ้านบางส่วนได้หันมาเลี้ยงกุ้งต่ออีก แต่ส่วนใหญ่ก็ยังเลี้ยงแบบปล่อยทิ้งร้าง และมีบางส่วนที่ผันมาเป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ สำหรับสภาพพื้นที่ป่าชายเลนช่วงที่เลี้ยงกุ้งถูกทำลายจนเกือบหมด เหลือเพียงพื้นที่ป่าโกงกางด้านหน้าทะเลประมาณ 100 เมตร เมื่อปล่อยพื้นที่นากุ้งให้กร้าง ก็ปล่อยพื้นที่ทิ้งไว้ประมาณ 7-8 ปี ก็เริ่มมีต้นไม้เพิ่มมากขึ้นหลากหลายชนิด โดยพื้นที่นากุ้งร้างเหล่านี้ทางชาวบ้านยังไม่ทราบรายละเอียดว่าเป็นพื้นที่ที่รับผิดชอบของหน่วยงานใด พร้อมกันนี้ในท้องทะเลก็ประสบกับปัญหาการปักแนวเขตคอกหอยแครง เริ่มมีเครื่องมือประมงทำลายล้าง เช่น อวนรุน อวนลาก ยาเบื่อเมา ในพื้นที่ พื้นที่บนบกเองก็เริ่มมีการเลี้ยงกุ้ง ทำให้ผืนนาที่เคยเต็มไปด้วยรวงข้าวสีทองในฤดูเก็บเกี่ยว กลับกลายเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำ และยังมีการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำนากุ้งกุลาดำมากขึ้นเรื่อยๆ ผลจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำทำให้น้ำเสียถูกปล่อยลงทะเล ซึ่งการทำนากุ้งกุลาดำได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อประมาณ 2530 ซึ่งทำให้อาชีพทำนากลายไปจากพื้นที่ ชุมชนต้องซื้อข้าวสารจากนอกพื้นที่มารับประทานแทน

ประมาณปี 2520-2540 เป็นช่วงที่ชุมชนได้รับผลกระทบสูงสุด เนื่องจากช่วงที่ผ่านมามีการทำลายทรัพยากรอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งในทะเลและป่าชายเลน เมื่อย่างเข้าสู่ ปี 2530 กุ้งเริ่มเป็นโรค ทำให้ผู้เลี้ยงรายย่อย ต้องเลิกเลี้ยงและมีหนี้สินติดตัว จากการลงทุนเลี้ยงกุ้ง ส่วนนายทุนก็ยังเลี้ยงต่ออยู่ได้ แต่โรคระบาดในกุ้งก็เกิดขึ้น และขยายวงกว้างไปเรื่อยๆ จนกระทั่งปี 2533 มีการขุดลอกร่องน้ำ ตั้งแต่คลองหัววัว ไปถึงหน้าเกาะเสร็จ ทำให้นากุ้งได้รับความเสียหาย เนื่องจากมีสารพิษตกตะกอนเกิดดินเลนใต้น้ำมี จนกระทั่ง 2534 ในขณะที่ป่าชายเลนกร้าง และนากุ้งได้รับผลกระทบอย่างแสนสาหัส จนทำให้พื้นที่นาที่เคยมีกุ้งชุกชุมได้กลับกลายเป็นพื้นที่นาทุ่งร้าง และในขณะนั้นได้มีหน่วยงานเข้ามาหนุนเสริม เช่น หน่วยงานจัดการป่าชายเลน สฎ.1. เข้ามาฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน โดยเข้ามายึดพื้นที่กลับจากกลุ่มนายทุน เพราะเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และเริ่มมีการปักแนวเขตอย่างชัดเจน

ต่อมาประมาณปี 2541 – 2544 ถือว่าเป็นช่วงวิกฤติของทรัพยากรป่าชายเลน เนื่องจากช่วงนี้เริ่มมีการทำคอกหอย ในพื้นที่ อ.ไชยา-อ.ท่าฉาง ครอบคลุมพื้นที่ถึง 20,000-30,000 ไร่ โดยมีกลุ่มนายทุนจากต่างประเทศ เข้ามา คือ กลุ่มประเทศเกาหลีและมาเลเซียรวมทั้งนายทุนภายในประเทศ ซึ่งมาจากจังหวัดเพชรบุรี กรุงเทพมหานคร เข้ามาในพื้นที่ ส่งผลให้ชาวบ้านได้รับผลกระทบจาก 1) การเพาะเลี้ยงในพื้นที่บริเวณชายฝั่งได้รับความเสียหาย 2) อาชีพประมงชายฝั่งต้องถูกยกเลิกไป โดยเฉพาะการเข้ามาของเครื่องมือประมงบางชนิด เช่น อวนรุน อวนลาก นากุ้ง ลอบวางปู เป็นต้น และ 3) ชาวบ้านได้หันมาใช้ลอบดักปูแทนเครื่องมือประมงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม มีหน้าซ้ำในปี 2543 คลองท่าปุนที่เคยเป็นเหมือนเส้นเลือดใหญ่ในชุมชนได้ถูกขุดลอกคลองใหม่ ทำให้สัตว์น้ำน้อยใหญ่ เช่น กุ้ง ปลาตุ๊ก ปลากระพง เต่า ตะพาบน้ำ รวมทั้งป่าไทรซึ่งเคยเป็นมรดกชิ้นสำคัญของชาวท่าปุน ถูกโค่นทิ้งเพื่อให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ความบอบช้ำของชุมชนยังไม่ได้มีแค่นี้ในบริเวณพื้นที่ของชุมชนเท่านั้น แต่ทว่าในท้องทะเลเองก็ถูกทำลายไปไม่น้อยเช่นกัน ประมาณ 2544 ชาวประมงเริ่มหันมาใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบผิดกฎหมาย โดยการอาศัย ยาเบื่อเมาปลา กุ้ง มาใช้ทดแทนเครื่องมือหากินแบบพื้นบ้าน ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ทำกินในทะเลเองก็เหลือน้อยเต็มที

จนกระทั่งเข้าสู่ 2545-ปัจจุบัน ชาวบ้านเริ่มเห็นผลกระทบอันเกิดจากแหล่งทำกินและทรัพยากรธรรมชาติเริ่มหดหายไปจากชุมชน จึงทำให้ชาวบ้านจำนวนหนึ่ง นำโดยนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม นายจำเนียร ทับท่ง นายปริชา ศิลป์ชู และนายประเสริฐ พลอยเล็ก ได้ผันตัวมาเป็นผู้พิทักษ์ดูแลอนุรักษ์แหล่งทำกินของชุมชน และเริ่มทยอยมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 30 คน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มปูเปี้ยว และร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสกว. ในการพัฒนาเป็นโครงการวิจัย ต่อมาในปี 2547 มีองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ NGO เข้ามาทำโครงการป่า-ทะเลเพื่อชีวิต ได้เข้ามาสนับสนุนในด้านการดูแลเฝ้าระวัง และจัดกิจกรรมหนุนเสริมในด้านต่าง ๆ กระทั่ง 2550 กลุ่มชาวบ้านบางส่วนได้กลับมารวมกลุ่มทำวิจัยอีกครั้ง ภายใต้ชื่อ “โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของชุมชนคลองท่าปุน” และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสกว. ในการดำเนินโครงการ

จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ และทรัพยากรที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ทำให้ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่าง ได้หายไปจากชุมชน เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปและมีความริบเร่ในการประกอบอาชีพมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ตัวอย่างเช่น

- หนึ่งตะลุง มโนราห์ วงปี่พาทย์ ดนตรีไทย หายไปเนื่องจากในปัจจุบันมีวงดนตรี หรือกิจกรรมรื่นเริงต่างๆที่มีความทันสมัยมากขึ้นกว่าเดิมทำให้ของเหล่านี้ถูกลืมและขาดการสืบทอด
- หมอผูกข้าว ทำขวัญข้าว ขาดการสืบทอดพร้อมๆ กับการทำนาที่หมดไปจากพื้นที่

- ประเพณีสงกรานต์ เมื่อก่อนจะหยุดทำงานและเที่ยวประมาณ 3 วัน ปัจจุบันหยุดงานแค่ 1 วัน

แต่ยังมีความเชื่อบางอย่างที่มีการสืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนต์คาถา ผีสงนางไม้ ซึ่งเป็นเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ตามหลักทางวิทยาศาสตร์ แต่มักมีเหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้นให้เห็นอยู่เสมอมา ชุมชนจึงไม่กล้าลบหลู่ เช่น พระภูมิเจ้าที่ แม่นางเรือ และการผูกดวงชะตาราศี เป็นต้น

ภูมิปัญญาของประมงพื้นบ้าน

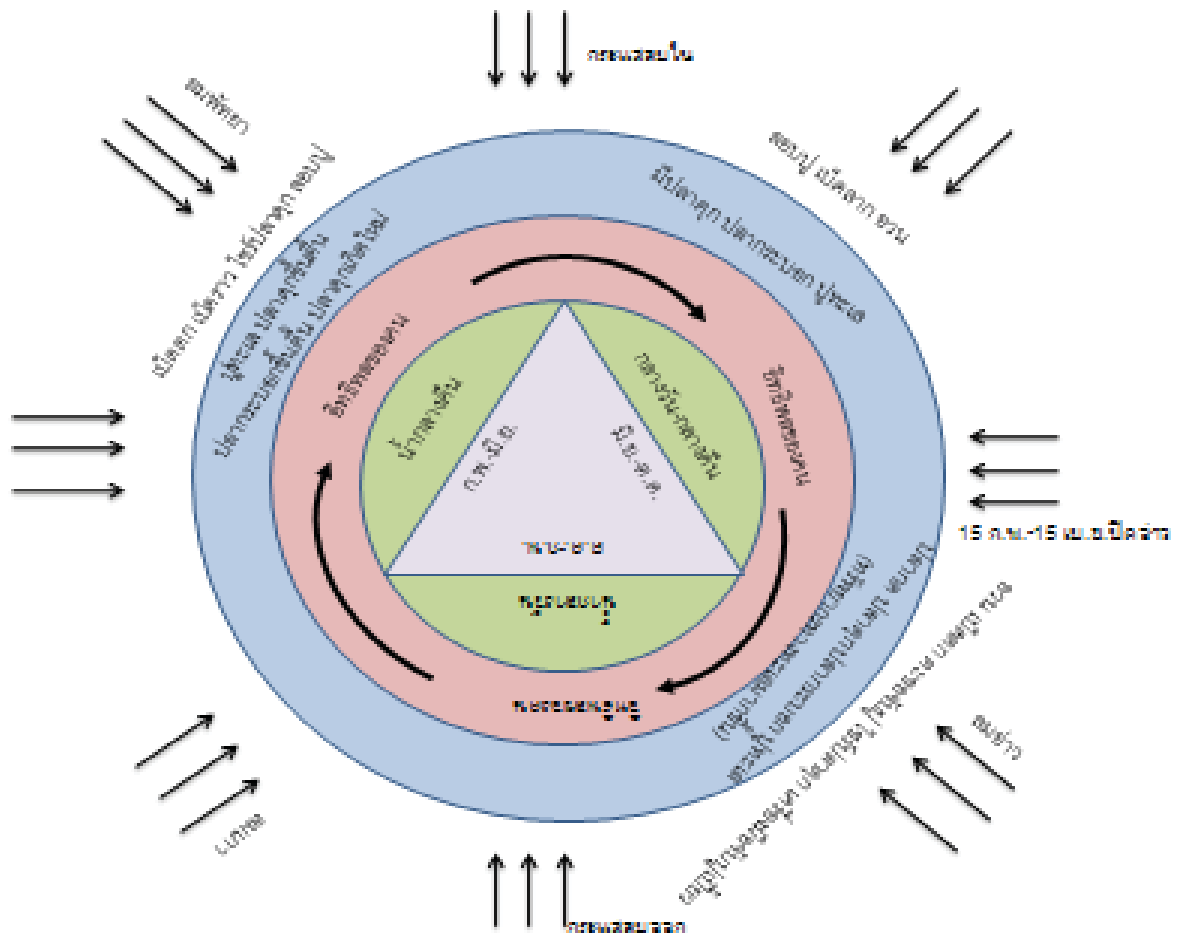
จากการเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งในพื้นที่ของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องทิศทางลม น้ำขึ้น-น้ำลง ทำให้ได้ข้อมูลต่างๆที่น่าสนใจ โดยเฉพาะชนิดและปริมาณสัตว์น้ำ พร้อมทั้งการประยุกต์ภูมิปัญญานำมาทำเครื่องมือในการประมง พอจะสรุปได้ ดังนี้

1.เรื่องทิศทางลมและฤดูกาล ที่สัมพันธ์กับทรัพยากรสัตว์น้ำ

จากการเก็บข้อมูลแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างช่วงเดือน ทิศทางลม กระแสน้ำ ชนิดของสัตว์น้ำและเครื่องมือที่ใช้ว่าในรอบ 1 ปี มีลมพัดมาจากทั้ง 8 ทิศ ลมที่พัดมาจากแต่ละทิศจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น ลมพญา (พัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทิศตะวันตกเฉียงเหนือ) ลมตะวันออกเฉียง (พัดจากทิศตะวันออกเฉียงไปทิศตะวันตก) เป็นต้น ทิศทางลมที่เรียกต่างกันั้นจะมีที่มาจากทิศจากลมที่พัดและพัดในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน แต่ลมที่มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรอย่างเห็นได้ชัด คือ ลมว่าว ลมพญา และลมมรสุมตะวันออกเฉียง ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านแต่ละคนจะรู้ทิศและชื่อเรียกลมที่พัดเข้ามาได้อย่างถูกต้องแทบทุกคน ซึ่งมีรายละเอียดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

- ช่วงลมว่าว พัดจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม เป็นช่วงที่มีระดับน้ำสูงตอนกลางคืน ส่งผลต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ คือ เป็นช่วงที่ปลาดุกตัวใหญ่เริ่มที่จะหมดไป แต่เริ่มมีลูกปูดำ-ขาว ขนาดเริ่มจับได้ และมีปลาดุกขนาดเล็ก ส่วนเครื่องมือประมงพื้นบ้านที่ชาวบ้านใช้ คือ ไซ เบ็ดราว อวนลอยและในระยะนี้จะจับปูและปลาได้มาก เนื่องจากปูมีตัวโต ปลาดุกว่ายขึ้นน้ำตื้น ปลากระบอกว่ายขึ้นน้ำตื้นหรือชาวประมงเรียกว่า “ปลาขึ้นตื้น”
- ช่วงลมพญา พัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน เป็นช่วงที่ระดับน้ำเปลี่ยน คือ น้ำกลางวันและน้ำกลางคืนเท่าๆ กัน (ลักษณะเช่นเป็นลักษณะที่เรียกว่ามีน้ำตาย) และในระยะนี้มีปูดำ ปูทะเลตัวใหญ่ ส่วนใหญ่ที่สังเกตเห็นจะเป็นตัวเมีย มีปลาดุก ปลากระบอก ส่วนช่วงระยะเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน ปลา ปู เริ่มไม่ค่อยชุกชุม เพราะในระยะนี้จะสัมพันธ์ กับช่วงการเปลี่ยนทิศทางลม

- ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ พัดจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ ช่วงระยะเดือนตุลาคม ถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ระดับน้ำมีปริมาณสูง คลื่นลมแรง ซึ่งจะสัมพันธ์กับลมในช่วงนี้เป็นช่วงฤดูที่มีปลาดุก ปลายอดปลาดุกขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นปลาที่เข้ามาจากภายนอกเพื่อหลบมรสุม ชาวบ้านเรียกปลาเหล่านี้ว่า “ปลานอก” ซึ่งในหน้ามรสุมจะมีสัตว์น้ำหลายชนิดชุม เนื่องจากมีสัตว์น้ำจากด้านนอกเข้ามาหลบคลื่นลมในท้องอ่าวด้วย



แผนภาพแสดงระบบนิเวศชายฝั่งอ่าวบ้านดอน การหมุนเวียนของคนกับการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาล สัตว์น้ำเศรษฐกิจของชุมชนและการใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้าน

ความรู้หรือภูมิปัญญาของชาวประมงพื้นบ้านที่ได้รับการสั่งสมสืบต่อกันมาในด้านการดำรงวิถีชีวิตกับทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่หลายด้าน เช่น ฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นช่วงที่ปลาจากท้องทะเลใหญ่เข้ามาในฝั่ง ทำให้ปลาในช่วงฤดูนี้มีขนาดใหญ่ เช่น จำพวกปลาดุก ปลากด ปลากระบอกจะชุกชุม ทำให้ชาวประมงเรียนรู้วิธีการดำรงอยู่ของปลาในแต่ละฤดูและเป็นลูกโซ่ได้ต่อไป ถึงการไม่จับสัตว์น้ำนอกฤดูกาล เพราะจะทำให้ได้ปลาผิดขนาด ดังนั้น ทีมวิจัยจึงได้รวบรวมความสัมพันธ์ระหว่าง สัตว์น้ำเศรษฐกิจของชุมชน ช่วงฤดูกาล และเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง สัตว์น้ำเศรษฐกิจของชุมชน ช่วงฤดูกาล และเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

ทรัพยากร/ สัตว์น้ำเศรษฐกิจ	ลมว่าว (ระดับน้ำสูงช่วงกลางคืน)				ลมพายุ (ระดับน้ำกลางคืน และกลางวันที่ต่างกัน)				ลมมรสุมตะวันตก (ระดับน้ำสูงช่วงกลางวัน)				เครื่องมือ
	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	
ปลาตุกทะเล													เบ็ดปัก, เบ็ดราว, ไซ, กระบอก
ปลากด													เบ็ดปัก, เบ็ดราว, ไซ
ปลากระบอก													อวนลอย, อวนตี, ยอ
ปลากะพง													อวนลอย, เบ็ดราว, เบ็ดตก
ปูทะเล(ปูขาว)													ลอบ, อวนปู
ปูดำ													ลอบปู
ปูม้า													ลอบปู , อวนลอย
ปูเปี้ยว													มือ, ดักกระป๋อง
กุ้งเคย													อวนรุน
หอยแครง													ถีบกระดาน, เรือคราด, จับด้วยมือ
หอยไฟไหม้													เรือคราด, จับด้วยมือ

ทรัพยากร/ สัตว์น้ำเศรษฐกิจ	ลมว่าว (ระดับน้ำสูงช่วงกลางคืน)				ลมพายุ (ระดับน้ำกลางคืน และกลางวันเท่ากัน)				ลมมรสุมตะวันออก (ระดับน้ำสูงช่วงกลางวัน)				เครื่องมือ
	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	
กุ้งแม่น้ำ													ทอดแห,ตกเบ็ด,จับด้วยมือ
กุ้งขาว													อวนรุน,ลอบกุ้ง,ฉมวก,มือ
หอยกะพง													จับด้วยมือ
หอยก้น													จับด้วยมือ
หอยลื้อใบแจรง													จับด้วยมือ
หอยปากเบ็ด													เสียมขุด

สัญลักษณ์



จากตารางแสดงให้เห็นว่าทั้งชนิดและปริมาณทรัพยากรสัตว์น้ำ ทิศทางลม และระดับน้ำในทะเลจะมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเกี่ยวข้องต่อการประกอบอาชีพของชาวประมงพื้นบ้านทำให้เกิดภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลาย ซึ่งผู้ประกอบการอาชีพประมงพื้นบ้านจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับทิศทางลม ระดับน้ำ การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของทรัพยากรชายฝั่งตามฤดูกาล และพฤติกรรมบางอย่างของสัตว์น้ำที่ตนเองหามาได้เป็นอย่างดี จึงจะทำให้ประกอบอาชีพประมงสามารถสร้าง “องค์ความรู้” ความชำนาญในวิชาชีพหาปลาให้กับชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งชาวประมงจะสามารถหากินได้ตลอดทุกช่วงฤดูกาล แต่ต้องมีข้อมูลพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชนิดและปริมาณสัตว์น้ำกับเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือการประกอบอาชีพ กับช่วงฤดูกาล เป็นต้น

ภาพแสดงลักษณะของสัตว์น้ำเศรษฐกิจในบริเวณชุมชนคลองท่าปูน

1. ปลาอุกทะเล



2. ปลากด



3. ปลากระบอก



4. ปลากะพง



5.ปูทะเล (ปูขาว)



6.ปูดำ



7.ปูม้า



8.ปูเปี้ยว (ปูแสม)



9.กุ้งเคย



10.กุ้งขาว



11.กุ้งแม่น้ำ



12.หอยแครง



13. หอยไฟไหม้



14. หอยก้น



15. หอยปากเปิด



16. หอยจู้บแจ่ง



17. หอยกะพง



ทั้งนี้ สามารถสรุปภูมิปัญญาชาวบ้านจากการสั่งสมความรู้ในเรื่องชนิดของสัตว์น้ำในแต่ละช่วงฤดูกาล เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น ดังจะแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงชนิดและช่วงเวลาในการออกจับสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ

สัตว์น้ำ	แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ และช่วงเวลาในการออกจับสัตว์น้ำ
ปลาดุกทะเล	มีตลอดทั้งปีบริเวณเขตทะเลชุมชน และจะเริ่มชุกชุมและตัวโต ขนาด 0.5-1.5 กิโลกรัม ในช่วงเดือน ตุลาคม – มกราคม เพราะเป็นหน้ามรสุม ลมตะวันออก ปลาข้างนอกจะเข้ามาในเขตทะเลชุมชน เครื่องมือที่ชาวประมงพื้นบ้านใช้ในเขตทะเลชุมชน คือ เบ็ดราว, เบ็ดปัก, ไซไม้ไผ่, กระบอไม้ไผ่, เบ็ดตกปลา และอวนลอยปลาดุกทะเลเหยื่อสำหรับเบ็ดปลาดุกทะเล คือ ลูกเปี้ยวลาน, วาย, กุ้ง, เเดือนรัง, หัวมันทะเล และทาก ชาวประมงชุมชนคลองท่าปูมีรายได้ในช่วงฤดูนี้ประมาณ 500-3,000 บาท/ลำ <i>หมายเหตุ: ชาวบ้านจะออกหาปลาตอนหัวน้ำขึ้น และน้ำลง และช่วงน้ำลงเขียว ขึ้นเขียว ประมาณ 1-5 ค่ำ ในช่วงกลางวันมากกว่ากลางคืน</i>
ปลากดทะเล	เป็นสัตว์ที่อยู่ ในเขตทะเลชุมชนน้อยมาก ทำให้ต้องออกไปไกลจากชายฝั่งหลายกิโลเมตรจึงจะเริ่มมี แต่ในช่วงหน้ามรสุม จะมีปลากดทะเลเข้ามาเยอะประมาณ เดือนตุลาคม ถึงมกราคม ยิ่งมรสุมแรง ปลาที่ยิ่งเข้ามามาก ตัวโตตั้งแต่ 0.5 กิโลกรัมขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ คือ เบ็ดราว, เบ็ดปัก และอวนลอย สำหรับเบ็ดส่วนใหญ่จะใช้วายเป็นเหยื่อ นอกจากนี้ก็จะใช้เหยื่อ ปลาหมึก ลูกเปี้ยว ลูกปลาเล็ก และกุ้ง
ปลากระบอก	มีตลอดทั้งปีบริเวณเขตทะเลชุม เครื่องมือที่ชาวประมงพื้นบ้านใช้มีหลายชนิด เช่น อวนตี, อวนล้อม, อวนเข็น, ตักสวิง, อวนลอย และอวนแพลิง (อวนลอยตามหาด ลอยน้ำแห้งเดินหรือใช้กระดานถีบ เป็นการลอยอวนดักน้ำขึ้น ปลาจะขึ้นตื้นมาตามน้ำ รอน้ำขึ้นประมาณ 30 -50 เซนติเมตร จึงนั่งเรือพายไปเก็บอวน เป็นอาชีพที่รายได้ดี ลงทุนน้อย คือลงทุนไม่เกิน 100 บาท/คืนจะได้ประมาณ 300-2,000 บาทต่อคืน จะทำในเวลา กลางคืนช่วงเดือน พฤษภาคม-กันยายน) สำหรับเครื่องมืออื่นๆ ใช้ได้ตลอดทั้งปี
ปลากะพงขาว	มีตลอดทั้งปี แต่จะชุกชุมมากในลำคลอง เช่น คลองท่าปู, คลองหัววัว คลองไชยา ชาวประมงมีวิธีการจับโดย เบ็ดตกด้วยมือ, เบ็ดธง, เบ็ดราว และอวนลอยปลากะพง - การตกเบ็ดปลากะพงต้องตกตอนน้ำขึ้นอ่อนๆ หรือน้ำลงเกือบต่ำสุดจึงจะได้ผลดี เพราะถ้าช่วงที่น้ำขึ้นเขียว ลงเขียว ปลาจะไม่กินเหยื่อและเหยื่อที่ใช้ต้องเป็นเหยื่อสด เช่น กุ้ง และปลากระบอกตัวเป็นๆ - อวนลอยปลากะพงต้องลอยตอนกลางคืนและตอนหัวน้ำขึ้น กลางวัน ต้อง

สัตว์น้ำ	แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ และช่วงเวลาในการออกจับสัตว์น้ำ
	เป็นช่วงที่น้ำขึ้น หรือฤดูน้ำหลากจึงจะได้ผลดี
ปลาทราย	ในเขตทะเลชุมชนมีตลอดทั้งปี เครื่องมือที่ใช้ คือ อวนลอย อวนกระทุ้งน้ำ เบ็ดตกปลาทรายในช่วงเดือน มีนาคม ถึง กันยายน รายได้ของชาวประมงอยู่ที่ประมาณ 300-1,500 บาท/ลำ สำหรับชาวบ้านที่ตกเบ็ดปลาทราย ในคลองไชยา คลองหัววัว และคลองท่าปูน ได้วันละ 2-5 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 60-80 บาท
ปูทะเล	ในเขตทะเลชุมชน ช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม เริ่มมีลูกปูเล็กขนาดกระดองประมาณ 1 เซนติเมตรจำนวนมาก และชาวประมงเริ่มจับปูทะเลตั้งแต่ช่วง เดือน มีนาคม ถึงสิงหาคม ซึ่งปูมีน้ำหนักตั้งแต่ 0.1-0.6 กิโลกรัม/ตัว เครื่องมือที่ใช้ คือ ลอบปู อวนลอย และใช้ไฟส่องจับตอนกลางคืน ใช้กระดานตีหาปูที่ซุกอยู่ตามหาดเลน ตั้งแต่เดือน กันยายน ถึงมกราคม ปูทะเลในเขตทะเลชุมชนมีน้อยลง แต่จะมีนอกเขตทะเลชุมชน ส่วนใหญ่ตัวโตและเป็นปูไข่ น้ำหนักประมาณ 0.5-0.9 กิโลกรัม/ตัว ราคาประมาณ 250-500 บาท ต่อกิโลกรัม
ปูดำ/ปูป่า	ปูดำเป็นปูที่ชอบอาศัยอยู่ในป่าชายเลน บริเวณต้นโกงกาง แสม ลำพู ในบ่อกุ้งร้าง ปูดำชุกชุม เหมาะที่จะทำประมงในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงมกราคม เครื่องมือที่ใช้ คือ ลอบ แร้ว ตะขอเกี่ยวปูในรู ราคาขาย ตั้งแต่ 60-250 บาท/กิโลกรัม มีรายได้ประมาณ 200-1000บาท/คน/วัน ขึ้นอยู่กับช่วงน้ำขึ้นน้ำลง และความเชี่ยวชาญของชาวประมงแต่ละราย หมายเหตุ: ชาวประมงจับปูดำได้เยอะช่วง 1-5 ค่ำ เนื่องจากน้ำทะเลจะขึ้นสูง
ปูเปี้ยว (ปูแสม)	อาศัยอยู่ในป่าชายเลนทั่วไป และจะตัวโตมากถ้าอยู่ในป่าชายเลนที่สมบูรณ์และมักจะจับปูเปี้ยวได้ปริมาณมากในช่วงกลางคืน ประมาณ 10-20 กิโลกรัมต่อคน ราคาอยู่ที่กิโลกรัมละ 40-50 บาท หากจับด้วยมือเปล่า จะมีไฟฉาย ถูสำหรับไว้ใส่ปูเปี้ยวก็ได้
กุ้งเคยสาร ส้มโอ	มีอยู่ตามร่องน้ำและลำคลอง โดยเฉพาะคลองไชยา คลองหัววัว คลองท่าปูน ชาวประมงสามารถหาได้เยอะ ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงมกราคม ซึ่งเป็นช่วงฤดู น้ำหลาก กุ้งเคยสารส้มโอจะมารวมตัวกันเป็นสาย อยู่แถวปากแม่น้ำลำคลอง ชาวประมงใช้เรือรุนเล็ก เครื่องฮอนด้าสูบเดียว รุนตอนหัวค่ำ และใกล้สว่าง(ฟ้าแดง) เพราะจะได้กุ้งเคยมาก เนื่องจากกุ้งจะลอยตัวเป็นกลุ่ม เป็นสาย แต่ละลำจะได้กุ้งสารส้มโอประมาณ 15-60 กิโลกรัม ถ้าแปรรูปเป็นกะปิแล้ว ราคาอยู่ประมาณ กิโลกรัมละ 120-140 บาท ในเขตทะเลชุมชน มีการทำประมงกุ้งเคยสารส้มโอ 8 ลำ เรือเล็ก
กุ้งแม่น้ำ	จะมีชุกชุมเฉพาะในคลองท่าปูน โดยมีตลอดทั้งปี แต่ชาวบ้านจะหาได้เยอะในช่วงฤดูน้ำหลาก ซึ่งกุ้งแม่น้ำจะมากับน้ำด้วย ตั้งแต่เดือน กันยายน ถึง ธันวาคม

สัตว์น้ำ	แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ และช่วงเวลาในการออกจับสัตว์น้ำ
	ชาวบ้านจับโดยการหว่านสา ทอดแห ดักไซ้ไม้ไผ่โดยใช้มะพร้าวเผา เป็นเหยื่อล่อ และตกเบ็ด กุ้ง บางรายก็ใช้น้ำกากดำลงไปมในลำคลองและจับด้วยมือเปล่า จากข้อมูลรายได้ไม่แน่นอนไม่สามารถยึดเป็นอาชีพได้
กุ้งขาว	จะมีตลอดทั้งปีในเขตทะเลชุมชน คลองหัววัว คลองไชยา คลองท่าปูน เครื่องมือที่ใช้ คือ แห, ครอบกุ้ง, ไฟฉายส่องริมหาด ริมตลิ่งแล้วใช้ฉมวกแทง หรือใช้มือจับ การจับกุ้งด้วยมือเปล่า จะอยู่ในช่วงเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน สิงหาคม เนื่องจากเป็นช่วงที่น้ำแห้งตอนกลางวัน ชาวประมงจับกุ้งมือเปล่า ได้ประมาณ วันละ 2-5 กิโลกรัม ราคาประมาณ 60-120 บาท/กิโลกรัม แล้วแต่น้ำหนักของกุ้ง ส่วนเครื่องมืออื่นๆ ใช้ได้ตลอดทั้งปี
หอยแครง	ในเขตทะเลชุมชน จะมีตลอดทั้งปี ชาวประมงนิยมหาหอยแครงโดยการคว่ำด้วยมือเปล่า ตอนนี้น้ำทะเลยังไม่แห้งขุด และใช้กระดานถีบเมื่อน้ำทะเลแห้งขุด ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง เดือนสิงหาคม เนื่องจากน้ำทะเลจะแห้งตอนกลางวัน ชาวประมงจะหาหอยแครงได้ประมาณ 10-40 กิโลกรัม/คน ราคา กิโลกรัมละ 25-35 บาท
หอยไฟไหม้	หอยไฟไหม้ เป็นหอยที่ชอบอยู่แถวดินเลน ปนทราย เช่นบริเวณริมหาด หรือริมเกาะ ในเขตทะเลชุมชนจะมีชุกชุม บริเวณปากคลองไชยา หัววัง ตลอดไปถึงในลำคลอง ชาวประมงหาโดยใช้มือคว่ำ หรือใช้คราดเล็กๆ คราดกับมือ ในช่วงเดือน พฤษภาคม ถึงสิงหาคม เพราะเป็นช่วงที่น้ำแห้งช่วงกลางวัน ซึ่งจะคว่ำได้ ประมาณ 15-40 กิโลกรัม ต่อคน ราคา อยู่ที่ประมาณ 6- 15 บาท/กิโลกรัม
หอยคัน	มีอยู่ทั่วไปบริเวณชายฝั่งคลองท่าปูนบริเวณป่าชายเลน แสม, โกงกาง, ลำพู, ถั่ว, ปรัง และมีชุกชุมในพื้นที่บ่อกุ้งร้าง วิธีการเก็บ คือ - ถ้าเป็นพื้นที่ป่าชายเลนทั่วไป ถ้าตรงไหนมีมาก หอยคันจะไหลมาให้เห็นชัดก็จะได้เลย - ถ้าอาศัยอยู่ตามร่องบาง ร่องคู่น้ำนากุ้งร้าง ก็ต้องใช้ตะขอ มีด ครูดเอา สามารถหาเก็บหอยคันมาเป็นอาหารและขายได้ตลอดทั้งปี ราคาขายอยู่ประมาณตัวละ 1 บาท เก็บได้ประมาณ 100-300 ตัว/คน
หอยจุบแจง	มีอยู่ทั่วไปในป่าชายเลนชุมชนท่าปูน ชาวบ้านนิยมเก็บหอยจุบแจง ในช่วงที่น้ำทะเลขึ้นสูงตอนกลางวันเดือนตุลาคม – มกราคม เนื่องจากน้ำท่วมพื้นหอยจะขึ้นไปเกาะอยู่บนต้นไม้ ทำให้เก็บง่าย โดยเก็บได้ประมาณ วันละ 2-5 กิโลกรัม/คน/วัน ราคาอยู่ที่ กิโลกรัมละ 40-60 บาท
หอย	เป็นหอยที่ชอบอาศัยอยู่บริเวณดอนทราย หรือ ดินเลนปนทราย ในเขตทะเล

สัตว์น้ำ	แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ และช่วงเวลาในการออกจับสัตว์น้ำ
ปากเปิด/ หอยราก	ชุมชน จะมีหูกชุมอยู่บริเวณปากคลองไชยา และปากคลองหัววัว การจับหอย จะใช้วิธีการเอาเสียมขุด ชาวประมงจะจับในช่วงเดือน พฤษภาคม ถึง สิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงที่น้ำเห่ตอนกลางวัน โดยเก็บได้ประมาณ วันละ 3-5 กิโลกรัม/คน ราคา ประมาณ 60-100 บาท/กิโลกรัม
หอยกะพง	หอยกะพงในเขตทะเลชุมชน จะมีอยู่แถวปากคลองไชยา ปากคลองหัววัว หาดไชยา หาดหัววัว ชาวประมงจะจับหอยได้ตลอดทั้งปี โดยใช้วิธีที่ชาวบ้านเรียกว่าถีบหอย โดยใช้เนื้อวนทำเป็นถุงใหญ่ๆ เรียกว่า “เหี้ย” เก็บหอยกะพงทั้งชีเลนใส่เข้าไปแล้วใช้เท้าถีบ จนกว่าชีเลนจะออกหมด เหลือแต่ตัวหอย ชาวบ้านนิยม เอามาเลี้ยงปูในบ่อเป็นอาหารเสริมของกุ้ง และเลี้ยงเปิดไข่ ชาวบ้านบางรายยึดเป็นอาชีพ เลี้ยงครอบครัวยได้ อย่างสบาย เพราะเป็นรายได้ที่ดีมาก และทำได้ตลอดทั้งปี สามารถเก็บได้ ประมาณ 15-20 ถัง/วัน ขายถึงละ 40 บาท

จากตารางแสดงให้เห็นว่า นอกจากช่วงฤดูกาลจะมีผลต่อชนิดและปริมาณทรัพยากรสัตว์น้ำที่เข้ามาในพื้นที่แล้ว ช่วงน้ำขึ้น-น้ำลงในรอบวัน และปริมาณน้ำขึ้นน้ำลงของแต่ละวันในรอบเดือน ยังส่งผลให้มีชนิดและปริมาณทรัพยากรแตกต่างกันอีกด้วย เช่น การหาปลาและปูจะหาในช่วงหัวน้ำ (น้ำเริ่มเปลี่ยนทิศจากน้ำลงเป็นน้ำขึ้น หรือน้ำขึ้นเป็นน้ำลง) ส่วนการหาหอย และกุ้ง จะหาในช่วงที่น้ำน้อย โดยการคว่ำด้วยมือ ทำให้มีการคิดค้นหาเครื่องมือที่สัมพันธ์กับสิ่งเหล่านี้ด้วย พร้อมทั้งนำมาใช้งานในช่วงฤดูกาลที่แตกต่างกันออกไป

นอกจากนี้เครื่องมือแต่ละชนิดจะจำเพาะเจาะจงไว้เฉพาะสัตว์น้ำ โดยจะขอยกตัวอย่างสัตว์น้ำบางชนิด ที่ใช้ควบคู่กับเครื่องมือประมง ดังต่อไปนี้

- ปลาดุกทะเล จะมีทุกเดือน แต่จะมีมากในช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นปลาที่มีขนาดใหญ่ ชาวบ้านเรียกว่า ปลานอกคือปลาที่ไม่ได้อยู่ในอ่าว แต่เข้ามาหลบคลื่นลมในช่วงมรสุม ซึ่งถ้าปีไหนลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาช้า ปลาดุกก็จะเข้ามาในอ่าวช้าตามไปด้วย โดยเครื่องมือที่ชาวประมงใช้ในการจับปลาดุกมีหลายชนิดด้วยกัน เช่น

○ เบ็ดปัก คือ การเอาเบ็ดผูกกับคันไม้ไผ่แล้วนำไปปักในสถานที่ที่ต้องการ(คาดว่าจะมีปลาดุกเข้าไปหากินบริเวณนั้น) จะใช้ในช่วงหน้าลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

○ ข้อดี คือ ปลาดุกที่ได้จะเป็นปลาดุกที่มีขนาดใหญ่เข้ามาจากข้างนอก และไม่ได้อยู่กันเป็นฝูง สามารถเลือกสถานที่ในการปักเบ็ดได้ตามความเหมาะสม

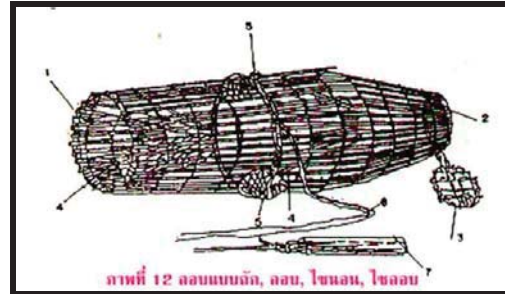
- เบ็ดราว ลักษณะ คือ มีเชือกเส้นหลักอยู่ 1 เส้น ความยาวตามต้องการ จากนั้นเอาเบ็ดหลายตามาผูกห้อยกับเชือกเส้นหลักโดยมีระยะห่างเท่าๆ กัน แล้วเอาปลายทั้งสองข้างของเชือกเส้นหลักไปผูกกับเสาหลัก ให้เบ็ดแต่ละตาห้อยลงในน้ำ การใช้เบ็ด ราวจะทำการทั้งปี
- ข้อดี คือ เหมาะสำหรับในช่วงที่ปลาดุกออกหากินเป็นฝูงจะได้ปลาดุกหลายตัว แต่ส่วนใหญ่เป็นปลาขนาดเล็ก
- ไซ จะจับได้ทั้งปลาเล็ก และปลาใหญ่ใช้ได้ทุกช่วงฤดูกาล แต่ส่วนใหญ่จะได้ปลาขนาดเล็กมากกว่าปลาใหญ่
- กระบอกไม้ไผ่ วางได้น้ำปลาดุกจะเข้าไปอาศัยในกระบอก ส่วนใหญ่เป็นปลาที่มีขนาดใหญ่ สามารถวางทิ้งไว้หลายวันแล้วค่อยไปดูก็ได้
- ปลากะบอก จะมีทุกเดือนแต่จะมีมากในเดือนเมษายนและพฤษภาคม และจะพบปลากะบอกวางไข่ในช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายน เครื่องมือที่ใช้จับปลากะบอก คือ
 - อวนลอย เป็นการวางอวนขวางกระแสน้ำ จะใช้กันมากในช่วงเดือน มีนาคม – กันยายน เนื่องจากน้ำขึ้นเร็วในช่วงกลางคืน เพราะการวางอวนจะต้องอาศัยการขึ้นลงของน้ำช่วยและปลากะบอกจะเข้ามากับกระแสน้ำ
 - อวนตี เป็นการนำอวนไปล้อมและตีให้ปลาดุกใจจะวายน้ำหนีมาติดอวน จะใช้ได้ทั้งปี
- ปูดำ จะหาได้ทุกเดือนแต่จะมีชุกชุมในเดือน กรกฎาคม ถึงกันยายน จะหากินทั้งในน้ำ แลชายฝั่งซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้จับ คือ
 - อวนปู ใช้ดักปูในน้ำ
 - ตะขอ ใช้ขุดรูบริเวณริมตลิ่ง ชายฝั่ง
- หอยแครง หอยไฟไหม้ จะมีทั้งปี แต่สามารถหาได้ในช่วงเดือน เมษายน ถึงเดือนตุลาคม เนื่องจากมีระดับน้ำในทะเลที่ไม่สูงจนเกินไป สามารถหาโดยใช้มือคว่ำ

ภาพตัวอย่างเครื่องมือในการทำประมงชายฝั่ง (ประมงพื้นบ้าน)

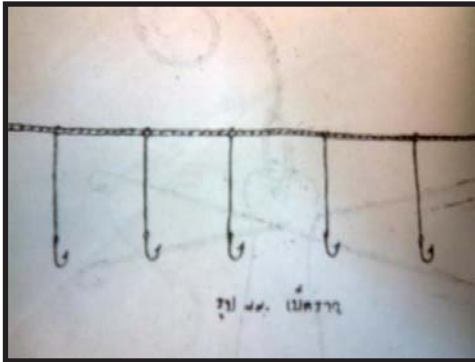
1.จมวก



2.ไซ



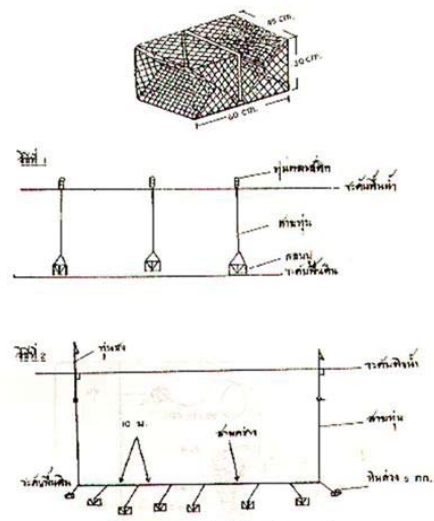
3.เบ็ดราว



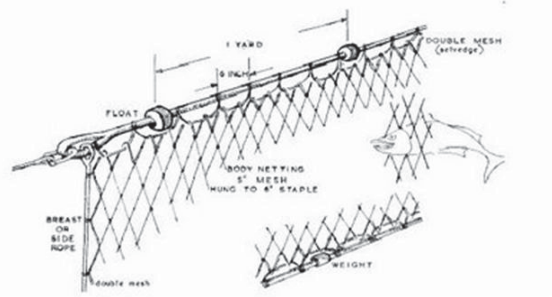
4.ยอ



5.ลอบ (ขนาดจะแตกต่างกันไปตามชนิดของสัตว์น้ำ)



6.อวน (อวนลอย อวนจม ชนิดและขนาดตาจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของชนิดสัตว์น้ำ)



ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ชุมชนนิยมใช้ในการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง และหน้าที่ความรับผิดชอบของทีมวิจัยในแต่ละฝ่ายให้ชัดเจนขึ้น จึงขอสรุปการทำงานในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

ตารางแสดงเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ชุมชนนิยมใช้ในการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง

เครื่องมือที่ใช้	ชนิดทรัพยากรสัตว์น้ำ	รายชื่อผู้ใช้ประโยชน์
อวนปลาทะเล	ปลาทะเล	นายดำ นายจู่ นายขาว นายจรวิตร นายหนึ่ง นายสำเนา นายสมศักดิ์ นายเด่น นายอรรถ นายเสภา นายสุภาภรณ์
เบ็ดราว เบ็ดปัก	ปลาตุก ปลาตด	นายมนูญ นายสำเนา นายสมศักดิ์ นายถวิล นายชำนาญ นายวิจิตร นายจู่ นายโอภาส นายสมพงษ์ นายนกเล็ก นายองอาจ นายไพฑูรย์
ไซปลาตุก	ปลาตุก	นายสุทิน นายสาโรจน์ นายไพฑูรย์ นายโอภาส นายเชียน นายอัฐิ นายประกอบ
ลอบปูทะเล	ปูดำ ปูม้า ปูทะเล	นายมนูญ นายถวิล นายไข่ นายวิจิตร นายโอภาส นายจำเริญ นายสำเนา นายชำนาญ นายวัชรชัย นายนคร
อวนลอย	ปลาทะเล ปลาทู	นายเทียบ นายถวิล นายชำนาญ นายนิก นายแพะ นายต่อ นายสมิง นายอรรถ นายดำ นายเหว่า นายสุภาภรณ์ นายจรวิตร

เครื่องมือที่ใช้	ชนิดทรัพยากรสัตว์น้ำ	รายชื่อผู้ใช้ประโยชน์
ตกปลา	ปลากระบอก ปลากระพง	นายสุวัตร นายสมบุญ นายหืด นายศักดิ์ นายชำนาญ นายโสภา นายวิจิตร นาย สุมิตร นายไก่อ

จากตารางจะสังเกตเห็นว่าชาวประมงแต่ละคนจะใช้เครื่องมือในการประกอบอาชีพหลากหลายชนิดด้วยกัน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ทุกช่วงฤดูกาลและเครื่องมือที่จะใช้ในการจับสัตว์ให้ถูกต้องตามประเภทและฤดูกาลในการจับสัตว์น้ำ เช่น ถูมรสมปลาตุกจะซุกซุม ต้องใช้เบ็ดราว อวนในการจับสัตว์น้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ จากการรวบรวมข้อมูลการแสดงเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ชุมชนนิยมใช้ในการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งจะช่วยให้การสร้างความรอบรู้ “ตัวตน” ของชาวประมงในการดำรงอยู่ร่วมกับสัตว์น้ำอย่างสันติวิธี

การจัดการพื้นที่ชายฝั่งและป่าชายเลน

จากการดำเนินงานของทีมวิจัยได้แบ่งวิธีการจัดการชายฝั่งออกเป็นหลายรูปแบบ มีทั้งการจัดการแก้ไขปัญหาจากต้นเหตุ-ปลายเหตุ เช่น การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนตลอดจนคนภายนอกที่เข้ามาหากินภายในชุมชน มีการจัดทำทะเลชุมชน เพื่าระวังการกระทำผิด ตลอดจนการสร้างรายได้เสริม เป็นต้น ดังนี้

1.สร้างจิตสำนึก

มีการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชน โดยเน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนเนื่องจากเห็นว่าเป็นกลุ่มที่ในอนาคตจะเติบโตมาอยู่ในชุมชน ทั้งยังเป็นปากเสียงในส่วหน่วยย่อยในชุมชนคือครอบครัวได้อย่างดีอีกทางหนึ่ง และมีการประชาสัมพันธ์โดยผ่านกิจกรรมอนุรักษ์ต่างๆ เช่น การทำแนวเขตทะเลชุมชน การเฝ้าระวังประมงทำลายล้าง การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

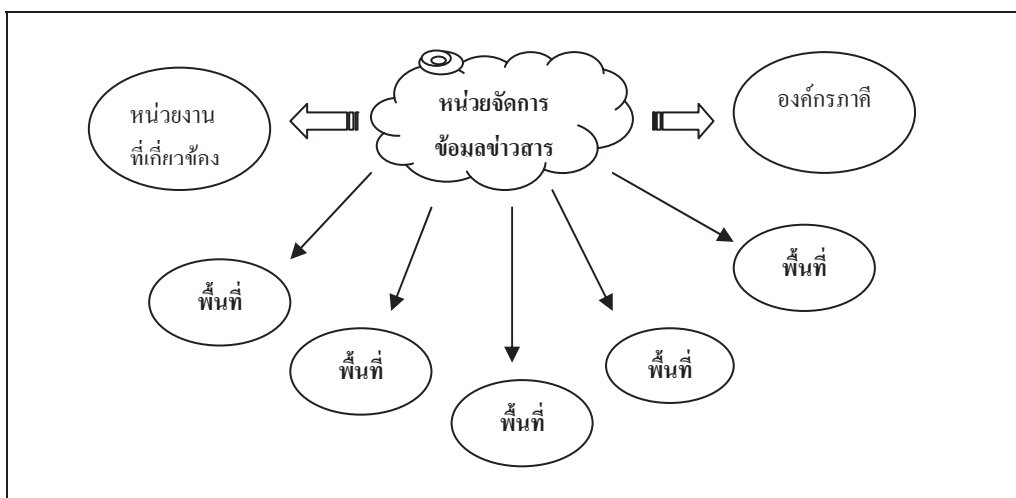
2.การทำแนวเขตทะเลชุมชน

เนื่องจากสถานการณ์การขยายตัวของคอกหอยที่มีมากขึ้นเรื่อยๆจนทำให้พื้นที่ริมชายฝั่งเริ่มจะหายไปนั้น ทางกลุ่มจึงคิดวิธีการที่จะจัดทำแนวเขตทะเลชุมชน เพื่อกันเขตในการอนุรักษ์ พื้นฟู และอนุบาลสัตว์น้ำ ตลอดจนปลูกไม้กออ่อน ป้องกันการรุกรานเข้ามาทำลายพื้นที่ของเรือประมงขนาดใหญ่ จำพวกเรืออวนลาก อวนรุน และเป็นแหล่งในการทำมาหากินของประมงพื้นบ้าน ทั้งในพื้นที่ที่มีการเสริมการทำห่อหรือบ้านปลาเพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำเพิ่มอีกด้วย

แม้ว่ามีการกั้นแนวเขตทะเลแล้วนั้นแต่ยังมีคนลักลอบเข้าไปทำประมงแบบผิดวิธีอยู่เสมอๆ จึงต้องจัดการลาดตระเวนเฝ้าระวังควบคู่อีกทางหนึ่ง หลังจากมีเขตทะเลชุมชนและจัดเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ทำให้มีปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากได้มีการตั้งกฎกติกาในการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เช่น สามารถจับสัตว์น้ำที่มีโตเต็มที่หากตัวเล็กจะต้องปล่อยไป เป็นต้น

3.การเฝ้าระวัง

การเฝ้าระวังมีจุดประสงค์เพื่อเฝ้าระวังการกระทำผิดในการทำประมง เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทั้งป่าชายเลนและสัตว์น้ำ ตลอดจนเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน จากกิจกรรมการผลัดเวรติดตามเฝ้าระวังของทีมีวิจัย พบว่าระยะแรกของกิจกรรมการเฝ้าระวังชาวบ้านขาดความมั่นใจเนื่องจากไม่เห็นทางที่จะช่วยป้องกันได้อย่างไร จึงต้องมีกิจกรรมเสริมในการประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึกกับคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเข้ามามีส่วนสนับสนุนในการจัดการเฝ้าระวังมากขึ้น เช่น เมื่อชาวบ้านพบเห็นการกระทำผิดกฎหมายสามารถแจ้งไปยังศูนย์ข่าวชุมชน ศูนย์ข่าวแจ้งต่อไปยัง สกว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงมาให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ได้ ดังจะสรุปแผนภาพด้านล่าง



จากภาพขั้นตอนการดำเนินงาน คือ หน่วยจัดการข้อมูลข่าวสารจะแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น

ประมงชายฝั่ง - จะเข้ามาช่วยในด้านการประชุมกิจกรรม การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ปรับสภาพบ่อ กุ้งร้าง

หน่วยงานองค์กรเอกชน (NGOs) - เข้ามาช่วยเฝ้าระวัง การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ อาหารวัสดุ-อุปกรณ์ กิจกรรมปลูกป่า การจัดเวที

กรมทรัพยากรชายฝั่ง - เข้ามาช่วยเหลือในด้านเครื่องมือ การเฝ้าระวัง การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เครื่องมือเฝ้าระวัง เช่น เรือ น้ำมัน

โครงการชาวมุสลิม - เข้ามาบักหลัก เครื่องมือสื่อสาร (วิทยุสื่อสาร) ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ

ตลอดจนองค์การภาคีในโครงการประสานทรัพยากรอ่าวบ้านดอนและองค์การภาคีอีก 8 โครงการ เพื่อให้มาหนุนช่วยในการเฝ้าระวังอย่างทั่วถึง

จากการทำกิจกรรมจะพบข้อสังเกตในการเฝ้าระวังที่ต้องช่วยกับปรับปรุงแก้ไขต่อไป คือ

1. ก่อนการเริ่มกิจกรรมจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ ถึงการดำเนินการพร้อมทั้งแจ้งถึงกฎกติกาเพื่อชาวประมงในชุมชนทราบ พร้อมเสริมการปลูกจิตสำนึกโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น ปลูกป่าชายเลน ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น
2. การเฝ้าระวัง จะต้องเพิ่มความถี่ในการลาดตระเวนมากขึ้นในช่วงของน้ำขึ้น เนื่องจากว่าเป็นช่วงที่มีสัตว์น้ำเข้ามาในพื้นที่ชายฝั่งมาก ส่วนในพื้นที่ทะเลเปิดการเฝ้าระวังทำได้ยากมาก
3. การกระทำผิดส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำผิดของคนนอกพื้นที่ เนื่องจากว่าขาดจิตสำนึก เพราะไม่ใช่พื้นที่ของตน เช่น ลูกจ้างตัดยางชาวพม่าเข้ามาจับปลาโดยใช้ยาเบื่อ กลุ่มคนจากพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์เข้ามาโค่นต้นตาตุ่มเพื่อหาหนอนผีเสื้อ เป็นต้น
4. ความเป็นไปได้ในการจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นไปได้ยากมาก เพราะหลังจากมีการแจ้งเตือนให้หน่วยงานผู้มีความรับผิดชอบในการจับกุมแล้วนั้น กว่าหน่วยงานจะมาถึงพื้นที่จะต้องใช้เวลานาน เนื่องจากศูนย์เฝ้าระวังอยู่ในพื้นที่อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ต้องใช้เวลากว่า 1 ชั่วโมงจะมาถึงในพื้นที่ได้ ทีมเฝ้าระวังจึงมีเพียงหน้าที่ในการจดบันทึกเท่านั้น
5. หน่วยงานประมงผู้มีอำนาจเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอดส่องดูแลความเรียบร้อยนั้น ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการลาดตระเวน คือ เรือ
6. มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงสถานการณ์ของการเฝ้าระวังอยู่เสมอ พร้อมทั้งยังมีแนวคิดแนวทางใหม่ๆ ในการจัดการพื้นที่อยู่เสมอๆ เช่น การเสนอแก้กฎหมาย

4.การฟื้นฟูบ่อกุ้งเดิม

เป็นกิจกรรมที่หนุนเสริมในเรื่องอาชีพ เนื่องจากว่าปัจจุบันจำนวนทรัพยากรของสัตว์น้ำมีจำนวนลดน้อยลงอย่างมาก จึงได้มีการทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ คือ ปูทะเลและปลากะพง เพื่อหาแนวทางในการเสริมรายได้ให้แก่ประมงพื้นบ้านต่อไป โดยมีการทดลองเลี้ยงปูทะเลและปลากะพง ในพื้นที่จำนวน 7 ไร่

พบว่า มีการทดลองทำคอกเลี้ยงปูทะเลในบ่อกุ้งร้าง ทั้งนี้เป็นการวางแผนการปรับปรุงพื้นที่นาบ่อร้างเพื่อหนุนเสริมรายได้ให้กับชาวประมงอีกทางหนึ่ง ซึ่งภายหลังจากการดำเนินการไปแล้วนั้นได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ปูมีขนาดใหญ่ขึ้น 2-3 เท่า จากเดิม 10-12 ตัวต่อกิโลกรัม กลายเป็น 3-5 ตัวต่อกิโลกรัม ปลากะพงมีขนาดใหญ่เฉลี่ย 4-5 ขีดต่อตัว ภายในระยะเวลา 4-5 เดือน ผลจากการเลี้ยงเห็นว่าเป็นที่น่าพอใจที่สามารถนำปูทะเลมาเลี้ยงในบ่อกุ้งร้างเป็นผลสำเร็จ แต่เนื่องจากมีเหตุการณ์น้ำท่วมในช่วงปลายปีเกิดขึ้นจึงทำให้ปูและปลาหายไปกระแสน้ำ นอกนั้นยังหายไปกับฝีมือของขโมยซึ่งเข้ามาขโมยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ แม้ว่าจะมีการเฝ้าระวังแล้วแต่ยังเกิดเหตุการณ์ได้จึงคาดการณ์ว่าน่าจะเป็นบุคคลใกล้ชิดที่รู้ความเคลื่อนไหวของทีมวิจัยเป็นอย่างดี

การสร้างแนวทางการฟื้นฟูบ่อกุ้งร้างนี้ ได้รับการตอบรับจากคนในชุมชนเป็นจำนวนมาก จึงนำไปเป็นแบบอย่าง เช่น กรณีของนายอเนก สมนาม สมาชิกในชุมชนคลองท่าปูนได้อาศัยการนำหลักการไปอยู่ในพื้นที่บ่อกุ้งร้าง โดยเชื่อว่าหากปล่อยละเลยไม่ดูแลอาจทำให้ถูกขโมยได้ จึงต้องอาศัยการเฝ้าระวังด้วยตนเอง ซึ่งดูเหมือนว่าหลักการทำงานเช่นนี้จะส่งผลให้ภายหลังจากการเลี้ยงใน 4 เดือน ได้ปูทะเลมีขนาดโตถึง 5 ขีดขึ้นไป ทำให้ขายได้กิโลกรัมละ 60-300 บาทขึ้นอยู่กับขนาดปู (เฉลี่ยตัวละประมาณ 6-7 ขีด) ซึ่งนับว่าเป็นสัญญาณที่ดีในการนำมาปรับใช้กับพื้นที่บ่อกุ้งร้างอื่นๆ ในพื้นที่

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการ “การจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชนคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เกิดขึ้นจากความเดือดร้อนของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนคลองท่าปูนจากการประกอบอาชีพประมงที่นับวันจะมีความฝืดเคือง และมีข้อจำกัดมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพยากรสัตว์น้ำ และป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำที่นับวันลดน้อยลง ซึ่งเกิดจากการแก่งแย่งแข่งขันในการประกอบอาชีพ ทั้งจากคนในและคนนอกพื้นที่ มีการใช้เครื่องมือทำลายล้าง และตัดไม้ทำลายป่าเกิดขึ้น อีกมุมหนึ่งพื้นที่ในการประกอบอาชีพของประมงชายฝั่งก็มีน้อยลง และสาเหตุใหญ่มาจากการครอบครองพื้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเพื่อการประกอบเลี้ยงหอยแครงที่กำลังขยายตัวเข้าใกล้พื้นที่ชายฝั่งมากขึ้นเรื่อย ๆ ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างชุมชนและผู้ที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่โครงการวิจัยก็ได้เกิดขึ้นเพื่อตอบคำถามวิจัยว่า 1. รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร และ 2. แนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่บ่อกุ้งร้างอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพทางเลือกให้กับคนในชุมชนคลองท่าปูน เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเพื่อศึกษาการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้างอย่างยั่งยืน

ผลจากการศึกษางานวิจัย

ทั้งนี้ ทีมวิจัยได้ปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนที่วางไว้ พร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. **กิจกรรมประชุมชี้แจงโครงการ** จัดขึ้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2550 โดยใช้พื้นที่โรงเรียนบ้านไทรงามเป็นที่ประชุม มีผู้เข้าร่วมจำนวน 30 คน ประกอบด้วย นายกอบต.เลม็ด สมาชิกอบต.เลม็ด เจ้าหน้าที่ สกว. ทีมวิจัย และผู้สนใจ ซึ่งการจัดประชุมมีขึ้นเพื่อชี้แจงกรอบงานวิจัย และประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยให้ชุมชนทราบ ทั้งนี้ได้เปิดประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่ทำกินของชาวประมงพื้นบ้านถูกบุกรุก และได้วางแนวทางแก้ไขตามกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำทะเลชุมชน การเฝ้าระวังเครื่องมือทำลายล้าง การทำบ้านปลา เป็นต้น จากการเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ทำให้นักวิชาการ ราชการ ชุมชน และทีมวิจัยเอง ได้ทราบแนวทางการทำงาน และยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมประชุมในการต่อไป

2. **กิจกรรมประชุมประจำเดือน** มีการกำหนดให้วันที่ 5 ของทุกเดือนเป็นวันประชุมร่วมกันเพื่อรับทราบความเคลื่อนไหว สรุปผลของการทำงาน การแบ่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่ สกว. ร่วมกัน และวางแผนการทำงานต่อไปในอนาคต พร้อมกันนี้ยังเป็นการเสริมทักษะในด้านการพูด การเขียน และการแสดงออกในเวทีร่วมกันของทีมวิจัย
3. **กิจกรรมการกำหนดพื้นที่ทะเลชุมชน** เพื่อกำหนดแนวเขตในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัยการใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์เจาะลึก แบ่งเป็น 2 กิจกรรมย่อย คือ การปักแนวเขตทะเลชุมชน และการทำบ้านปลา ซึ่งได้ประชุมร่วมกับทีมวิจัยชุดโครงการ “การจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนและองค์รรภาคี” สำหรับหาข้อสรุปในการนำมาใช้ดำเนินการปักแนวเขตทะเลชุมชนตั้งแต่บริเวณคลองไชยาถึงคลองท่าปูน รวมระยะทาง 1,500 ไร่ โดยปักแนวเขตด้วยไม้ไผ่ทาสีไม้ด้วยสีธงชาติไทย (สีแดง ขาว และน้ำเงิน) เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนทรัพย์สินส่วนรวมของสาธารณะ แล้วนำไม้ไผ่ไปปักให้มีระยะห่าง ประมาณ 40 เมตรตามแนวเขตทะเลชุมชน ส่วนการทำบ้านปลา (ห่อ) ในพื้นที่ทะเลชุมชน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและหลบภัยของสัตว์น้ำวัยอ่อนในทะเล จำนวน 35 หลัง โดยนำไม้ไผ่มาปักเป็นวงกลมและนำกิ่งไม้มาปักสมทบในบ้านปลา พร้อมกับได้ขอความร่วมมือจากชาวประมงในพื้นที่ให้ละเว้นการเข้าไปจับสัตว์น้ำในพื้นที่บ้านปลาแต่สามารถหาสัตว์น้ำในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงได้
4. **กิจกรรมการติดตามเฝ้าระวัง** เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดกฎหมายเข้ามามีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ โดยการจัดทีมงานในการออกลาดตระเวนและร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานภาคีในการร่วมกันทำงาน เช่น สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ประมงอำเภอไชยา และชุมชน เมื่อพบเห็นผู้ที่กระทำความผิดก็มีการเข้าไปตักเตือนพูดคุยในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้ามาประกอบอาชีพในเขตทะเลชุมชน พร้อมทั้งติดป้ายประกาศเขตพื้นที่ทะเลชุมชนให้คนทั้งในและนอกชุมชนได้รับรู้ร่วมกัน นอกจากนี้เมื่อกิจกรรมดำเนินการไปแล้วทีมวิจัยพบว่าชาวประมงพื้นบ้านสามารถหาสัตว์น้ำได้มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์
5. **กิจกรรมการปรับปรุงพื้นที่ และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ 7 ไร่** เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทีมวิจัยได้ทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการใช้บ่อกึ่งร้างในการเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพเสริมให้กับชาวประมง โดยทีมวิจัยใช้น้ำกึ่งร้างขนาด 7 ไร่ ของนายโสภาส คงแ่ง หนึ่งในสมาชิกทีมวิจัยและเริ่มจากปรับปรุงพื้นที่บ่อกึ่งร้าง และต่อด้วยกั้นบ่อขนาด 1 ไร่ ด้วยวนตาถี่สำหรับเลี้ยงปูและปลากะพง จากนั้นได้ผันน้ำเข้าบ่อพร้อมกับปล่อยปูอ่อน และปูเล็กที่ทีมวิจัยจัดเตรียมไว้และทยอยปล่อยเป็นระยะ ครั้งละ 10-20 ตัว ตามที่หาได้ในแต่ละวัน นอกจากนี้ยังได้ปล่อยปลา

กะพงลงในบ่ออนุบาล จำนวน 1,500 ผลจากการดำเนินการถือว่าเป็นไปได้ดี เนื่องจากว่า แนวทางการเลี้ยงปูทะเลและปลากะพงในบ่อกึ่งเดิมนั้นได้ผลเป็นอย่างดี เมื่อเลี้ยงปูได้ 4-5 เดือน น้ำหนักปูจะเพิ่มขึ้น 2-3 เท่า เช่นเดียวกับปลากะพงที่เวลาผ่านไป 4-5 เดือน ปลามีน้ำหนัก 4-5 ขีดต่อตัว แต่การเลี้ยงต้องประสบปัญหาไม่สามารถนำสัตว์ออกขายได้เท่าที่ควรเนื่องจากว่า เกิดจากลักขโมยปูและปลากะพงจากบ่อโดยพบหลักฐานเป็นรอยเท้าและร่องรอยการกรีดตาข่ายเข้าไปในพื้นที่บ่อเลี้ยง ทั้งยังเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมทำให้สัตว์ไหลออกไปกับกระแสน้ำอีกด้วย

6. **กิจกรรมการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการรวบรวมข้อมูลการทำประมงของชุมชนชายฝั่ง** ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีเพื่อนำมาใช้ประกอบข้อมูลพื้นฐานในการทำข้อมูลการทำประมงในพื้นที่ (การทำนา กุ้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth) จากผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในประเด็นต่าง ๆ เช่น ผู้อาวุโสในชุมชน ชาวประมงพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาใช้กำหนดทิศทางการจัดการ ที่สัมพันธ์กับทรัพยากรสัตว์น้ำ ความสัมพันธ์ระหว่าง สัตว์น้ำเศรษฐกิจของชุมชน ช่วงฤดูกาล และเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ซึ่งช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และสามารถนำข้อมูลมาปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการของชุมชนได้ตรงจุดมากขึ้น ถือเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญของอาชีพประมงเป็นอย่างมาก
7. **กิจกรรมวางกฎกติการ่วมกัน** มีผู้เข้าร่วมประชุม 30 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย ชาวบ้านในพื้นที่และนอกพื้นที่ใกล้เคียงที่สนใจ เจ้าหน้าที่สกว. ทีมวิจัยในเครือข่ายอนุรักษ์อ่าวบ้านดอน และภาคี เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 13 และอดีตนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เพื่อร่วมกันวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยกล่าวถึงสภาพปัญหาที่ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนคลองท่าปูนกำลังประสบปัญหาอยู่ พบว่า ส่วนใหญ่มาจากอุปกรณ์ในการดักจับสัตว์น้ำ เช่น อวนรุน อวนรั้ง เรือคราดหอย ลอบปูและกุ้ง ไซจีน ยาเบื่อเมา ฯลฯ จากนั้นก็ได้ร่วมกันวางกฎระเบียบ และกติกาของกลุ่มร่วมกัน เช่น ห้ามเรือที่เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมายทุกชนิดเข้ามาในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน ตลอดจนมีการระดมทุนจากการกระทำผิดตามจำนวนครั้งอีกที่ทำได้ด้วย เช่น ความผิดครั้งที่ 1 มีการว่ากล่าวตักเตือน ครั้งที่ 2 บันทึกภาพไว้เป็นหลักฐาน และครั้งที่ 3 จะส่งเรื่องดำเนินคดีตามกฎหมาย

จากการทำงานร่วมกันนั้น ทีมวิจัยได้บทเรียนการทำงานวิจัยและประสบความสำเร็จในหลาย ๆ ด้านจากการทำงาน ซึ่งนับเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับทีมวิจัยเป็นอย่างมาก พอจะสรุปความได้ดังนี้

1. **ภูมิปัญญาจากการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง** โดยข้อมูลที่ได้ส่วนหนึ่งเกิดจากการระดมข้อมูลพื้นฐานการศึกษาประวัติความเป็นมาด้านต่าง ๆ ของชุมชนตั้งแต่อดีต-ปัจจุบันมาใช้

ประกอบการศึกษาเกี่ยวกับการทำประมงในพื้นที่ และได้อาศัยการสัมภาษณ์เพิ่มเติมหรือ สัมภาษณ์ต่อ ๆ กัน (snowball) จากผู้ที่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง เช่น กรณีของคุณสุทิน ทองสาลี ซึ่งเป็นชาวบ้านที่ประกอบอาชีพชาวประมงชายฝั่งเป็นเวลาหลายสิบปี โดยได้สืบต่อ ภูมิปัญญาจากรุ่นพ่อและยึดอาชีพหาปลาดุกทะเลขายมาโดยตลอด เป็นต้น หลังจากนั้นได้ใช้ เวทีประชุมที่มียุทธศาสตร์ในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม ผลจากการรวบรวมข้อมูลของทีม วิจัยทำให้รายละเอียดของรายงานค่อนข้างสมบูรณ์ ตั้งแต่ทิศทางลมและฤดูกาลที่สัมพันธ์กับ ทรัพยากรสัตว์น้ำ และสัตว์น้ำเศรษฐกิจของชุมชนที่สัมพันธ์กับช่วงฤดูกาลและการใช้เครื่องมือ ประมงพื้นบ้าน ซึ่งจะขอสรุปเพื่อให้เห็นรายละเอียดได้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

1.1 ทิศทางลมและฤดูกาล สัมพันธ์กับทรัพยากรสัตว์น้ำ เป็นการศึกษาระบบนิเวศน์

ชายฝั่งอ่าวบ้านดอน การหมุนเวียนของคนกับการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ ของทิศทางลม กระแสน้ำ ชนิดของสัตว์น้ำ และเครื่องมือที่ใช้ ซึ่งลมจะมีความสัมพันธ์ กับทรัพยากรอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ลมว่าว มักจะเกิดขึ้นในช่วงที่ปลาดุกตัวใหญ่ เริ่มจะหมด แต่เริ่มมีลูกปูดำ-ขาวขนาดเริ่มจับได้ และมีปลาดุกขนาดเล็ก ส่วน เครื่องมือประมงพื้นบ้านที่ชาวบ้านใช้ คือ ไช เบ็ดราว อวนลอยและในระยะนี้จะจับปู และปลาได้มาก เนื่องจากปูมีตัวโต ปลาดุกว่ายขึ้นน้ำตื้น ปลากระบอกว่ายขึ้นน้ำตื้น หรือชาวประมงเรียกว่า “ปลาขึ้นตื้น” ลมพายุ ในระยะนี้จะมีปูดำ ปูทะเลตัวใหญ่ ส่วนใหญ่ที่สังเกตเห็นจะเป็นตัวเมีย มีปลาดุก ปลากระบอก ส่วนช่วงระยะเดือน สิงหาคม ถึงเดือนกันยายน ปลา ปู เริ่มไม่ค่อยชุกชุม เพราะในระยะนี้จะสัมพันธ์ กับ ช่วงการเปลี่ยนทิศทางลม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นช่วงฤดูที่มีปลาดุก ปลากระบอก ขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นปลาที่เข้ามาจากภายนอกเพื่อหลบมรสุม ชาวบ้าน เรียกปลาเหล่านี้ว่า “ปลานอก ” ซึ่งในหน้ามรสุมจะมีสัตว์น้ำหลายชนิดชุกชุม เนื่องจากมีสัตว์น้ำจากด้านนอกเข้ามาหลบคลื่นลมในท้องอ่าวด้วย

1.2 ภูมิปัญญาการใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้าน ที่เกี่ยวเนื่องกับฤดูกาลและสัตว์น้ำ

เศรษฐกิจ ความรู้หรือภูมิปัญญาของชาวประมงพื้นบ้านที่ได้รับการสั่งสมสืบต่อกัน มาในด้านการดำรงวิถีชีวิตกับทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่หลายด้าน เข้าใจธรรมชาติของ ลมและวิธีการดำรงอยู่ของปลาในแต่ละฤดู จึงเป็นผลพลอยได้ถึงการไม่จับสัตว์น้ำ นอกฤดูกาลเพราะจะทำให้ได้ปลาผิดขนาด ดังนั้น ทีมวิจัยจึงได้รวบรวมความสัมพันธ์ ระหว่าง สัตว์น้ำเศรษฐกิจของชุมชน ช่วงฤดูกาล และเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ที่เหมาะสม เช่น ฤดูมรสุมปลาดุกจะชุกชุม จะใช้เบ็ดราวเนื่องด้วยว่ามีปลาจำนวนมากแต่จะได้ปลาขนาดเล็ก ช่วงที่ปลาดุกน้อยจะรึงเบ็ดได้ปลาขนาดใหญ่แต่จำนวน น้อย เป็นต้น ทั้งนี้ จากการรวบรวมข้อมูลการแสดงเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ชุมชนนิยม

ใช้ในการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งจะช่วยในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ “ตัวตน”
ของชาวประมงในการดำรงอยู่ร่วมกับสัตว์น้ำอย่างสันติวิธี

อย่างไรก็ดี การเรียนรู้ภูมิปัญญาจากการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งนั้น ยังเป็นการช่วยหนุน
การทำงานในระบบที่มีให้กับทีมวิจัยอีกด้วย เนื่องจากในระบบการทำงานร่วมกันทำให้รับรู้ความ
เคลื่อนไหวร่วมกันแล้ว ยังทำให้มีความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องของการทำงาน โดยเฉพาะเรื่องการ
ประกอบอาชีพ และยังพบว่าชาวประมงต่างถิ่นใช้เครื่องมือไม่ถูกต้องตามขนาดและมีจำนวนมาก
เนื่องจากมีทุนสูงกว่า เช่น ชาวประมงต่างถิ่นมีจำนวนลอบปู 1,000 ลูก ซึ่งต่างจากในชุมชนจะมี
ลอบปูอยู่เพียง 100 ลูก เป็นต้น

2. การจัดการกับทรัพยากรทางทะเล มีการจัดการหลายรูปแบบ โดยเน้นการทำแนวเขตทะเล
ชุมชนและการทำบ้านปลา พบว่าสามารถที่จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำได้เป็นอย่างดี ซึ่งใน
การทำ “แนวเขตทะเลชุมชน” นั้น จากการทำงานทำให้ได้แนวเขตทะเลชุมชนที่ชัดเจน มีเนื้อที่
1,700 ไร่ ตั้งแต่ปากคลองท่าปูนถึงคลองไชยา สำหรับการเข้าไปประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน
และป้องกันการขยายตัวของคอกหอยแครงเข้ามาบริเวณชายฝั่ง และได้จัดแบ่งพื้นที่ในแนวเขต
ทะเลชุมชนเพื่อทำบ้านปลา จำนวน 30 ไร่ เพื่อสร้างบ้านปลาจำนวน 35 จุด สำหรับเป็น
แหล่งอาศัยและหลบภัยของสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปู ปลา หอยแครง หอยไฟไหม้ หอยปากเปิด
หอยกะพง ปลากะบอก ปลาดุก ปลาชี่เกง เป็นต้น (ข้อมูลจากการสังเกตของสมาชิกทีมวิจัย)
เสมือนเขตอนุรักษ์ภายในทะเลชุมชนอีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากสามารถป้องกันเครื่องมือประมง
จำพวกอวนเข้าไปหากินในพื้นที่ได้

ระยะแรกของการปักเขตทะเลชุมชนต้องมีการจัดเฝ้าระวังมากเป็นพิเศษเพราะ
มักจะพบผู้ลักลอบจากพื้นที่ต่างถิ่นเข้ามาอยู่เป็นประจำ แต่เรืออวนลาก อวนรุนเข้ามาในพื้นที่
ได้น้อยลงเพราะมีการติดป้ายประชาสัมพันธ์รณรงค์รอบแนวเขตทะเลชุมชนไว้สำหรับชาวประมง
พื้นบ้านได้ใช้ในการประกอบอาชีพ พร้อมกันนี้ยังทำให้บริเวณป่าชายเลนมีต้นไม้ขึ้นหนาตาอีก
ด้วย ผลที่ได้รับเป็นลูกโซ่จากป่าลูกไม้อ่อนไม่ถูกทำลายโดยเรืออวนรุน จากที่กล่าวมาแล้วนั้น
นี้อาจเป็นสัญญาณบ่งบอกได้ถึงการอาศัยกระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการ
ทำงาน โดยเฉพาะการทำแนวเขตทะเลชุมชน เพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรทั้งในฝั่งและนอกฝั่ง
ทะเลให้พลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์กลับมาคืนสู่คนในชุมชนท่าปูนอีกครั้ง ในขณะเดียวกันใน
ระยะหลังกลับพบว่า ชาวบ้านในชุมชนเริ่มให้หันมาให้ความร่วมมือในการมาแจ้งข่าวสาร เช่น
กรณีที่พบเจอบุคคลภายนอกลักลอบเข้ามาในพื้นที่ ชาวบ้านจะช่วยเฝ้าระวัง และให้ความ
ร่วมมือในการแจ้งข่าวสารจากการทำประมงผิดกฎหมาย (อาทิ ใช้วิทยุสื่อสารโทรมาแจ้ง
ข่าวสารด้วยตนเอง) ทั้งนี้นับว่าเป็นสัญญาณที่ดีในการทำบ้านปลาและเริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรม

พิจารณาได้จากชาวบ้านคนอื่น ๆ ในชุมชนเริ่มสนใจและให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังมากขึ้น

3. **การจัดการฟื้นฟูบ่อกึ่งร้างและหนุนเสริมการสร้างอาชีพให้คนในชุมชน** จากการศึกษาพบว่า ทีมวิจัยรู้จักการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น ซึ่งต่างจากการทำงานในช่วงก่อนทำวิจัยจะมีลักษณะ “ปล่อยตามธรรมชาติ” ทำให้ไม่มีการวางแผนการทำงาน และขาดการศึกษาข้อมูลในเบื้องต้นสำหรับใช้ประกอบการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้อยู่ในสถานะ “สุ่มเสี่ยง” อันเกิดจากข้อผิดพลาดจากการทำงาน ทั้งนี้ เมื่อทีมวิจัยได้ทดลองปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ และมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็น “ระบบ” ทำให้ลดข้อผิดพลาดจากการทำงานลงไปได้มาก เช่น ในการปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่จำนวน 7 ไร่ โดยใช้พื้นที่ของนายโสภาส คงแ่ง หนึ่งในสมาชิกทีมวิจัยเป็นพื้นที่ดำเนินการ โดยเริ่มจากการปรับปรุงพื้นที่บ่อที่ทรุดโทรม พื้นที่ 7 ไร่ ด้วยการถากถางวัชพืชในบริเวณบ่อกึ่งร้างเก่า ขุดดินป้องกันน้ำให้กักเก็บน้ำได้ เสริมสภาพให้ใช้งานได้ เพื่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ ต่อด้วยจัดเตรียมอุปกรณ์ อวนและไม้ เพื่อใช้ในการปิดกั้นประตูน้ำ หลังจากนั้นใช้อวนล้อมเป็นคอก ขนาด 7 ไร่แบ่งเป็นสามคอกย่อย สำหรับเลี้ยงปูดำ สามขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ส่วนพื้นที่รอบนอกคอกปูใช้สำหรับเลี้ยงปลากะพง และสัตว์น้ำที่เข้ามาตามธรรมชาติ

การวางแผนการปรับปรุงพื้นที่นาบ่อกึ่งร้างเพื่อหนุนเสริมรายได้ให้กับชาวประมงอีกทางหนึ่งนั้น ภายหลังจากการดำเนินการไปแล้วได้รับการตอบรับจากคนในชุมชนเป็นจำนวนมาก ชุมชนได้นำเป็นแบบอย่าง เช่น กรณีของนายอเนก สมนาม สมาชิกในชุมชนคลองท่าปูนได้อาศัยการนำหลักการไปอยู่ในพื้นที่บ่อกึ่งร้าง โดยเชื่อว่าหากปล่อยละเลย ไม่ดูแลอาจทำให้ถูกขโมยได้ จึงต้องอาศัยการเฝ้าระวังด้วยตนเอง ซึ่งดูเหมือนว่าหลักการงานเช่นนี้จะส่งผลให้ภายหลังจากการเลี้ยงใน 4 เดือน ได้ปูทะเลมีขนาดโตถึง 5 ซีดขึ้นไป ทำให้ขายได้กิโลกรัมละ 60-300 บาท ซึ่งนับว่าเป็นสัญญาณที่ดีในการนำมาปรับใช้กับพื้นที่ของตนเอง แต่อีกมุมหนึ่งจะพบว่า การทดลองปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำของทีมวิจัย ชาวบ้านที่สนใจก็สามารถนำไปเป็นต้นแบบในการทดลองทำในแปลงบ่อกึ่งร้างที่รกร้างของตนเองได้เช่นกัน

4. **การป้องกันดูแลพื้นที่อนุรักษ์ การใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธีและยั่งยืน** ทีมวิจัยออกทำการลาดตระเวนในพื้นที่อนุรักษ์ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นในการป้องกันปราบปรามการทำประมงที่ผิดกฎหมายและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และจัดทำป้ายปิดประกาศในบริเวณบ้านปลาและทะเลชุมชน เช่น ข้อความ “แปลงวิจัยพันธุ์สัตว์น้ำ” เป็นต้น เพื่อเป็นการ

ประชาสัมพันธ์ให้ทั้งในและนอกชุมชนได้รับรู้ว่าเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธีและยั่งยืน

5. **สร้างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน** หลังจากร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นการสร้างกฎ ระเบียบ และกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทีมวิจัยก็ได้ร่วมกัน เช่น ห้ามจับสัตว์ป่าในเขตป่าชายเลน ห้ามใช้ยาเบื่อทุกชนิดในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน ห้ามอวนรังเข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน ห้ามทำอวนตีในป่าลูกไม้ป่าชายเลน เป็นต้น จากการร่วมประชุมในกิจกรรมเวทีเสริมความรู้และร่วมกันสร้างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกันทำให้เห็นสภาพปัญหาที่ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนคลองท่าปูนกำลังประสบปัญหาอยู่นั้น ส่วนใหญ่มาจากอุปกรณ์ในการดักจับสัตว์น้ำ เช่น อวนรุน อวนรัง เรือคราดหอย ลอบปูและกุ้ง ไชจีน ยาเบื่อเมา ฯลฯ และจากการจัดเวทีประชุมระดมพลังทางปัญญาของทีมวิจัยทำให้ได้ กฎ ระเบียบ และกติกาของกลุ่มร่วมกัน เช่น ห้ามเรือที่เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมายทุกชนิดเข้ามาในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน ตลอดจนมีการระวางโทษจากการกระทำผิดตามจำนวนครั้งอีกด้วย เช่น ความผิดครั้งที่ 1 มีการว่ากล่าวตักเตือน ครั้งที่ 2 บันทึกภาพไว้เป็นหลักฐาน และครั้งที่ 3 จะส่งเรื่องดำเนินคดีตามกฎหมาย ทั้งนี้จะเห็นทีมวิจัยได้อาศัยการบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะการปฏิบัติเพื่อให้ได้กฎหมายในการทำงานต้องอาศัยพลังจากการทำงานร่วมกัน เพื่อหนุนให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้ตามรูปแบบของการวิจัยเพื่อชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนดังที่ได้วางไว้

6. **ชาวประมงพื้นบ้านที่เข้าร่วมกลุ่มมีรายได้เพิ่มมากขึ้น** จากการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลน โดยพบว่าก่อนการจัดตั้งกลุ่ม ประชาชนในชุมชนมีรายได้จากการทำประมงท้องถื่นเฉลี่ยวันละ 100-200 บาท แต่หลังจากการจัดตั้งกลุ่ม ประชาชนในชุมชนกลับมีรายได้จากการทำประมงท้องถื่น เพิ่มมากขึ้น เฉลี่ย 400-500 บาทต่อวัน ซึ่งเกิดจากสภาพพื้นที่ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น จำนวนทรัพยากรสัตว์น้ำจึงเพิ่ม ปริมาณมากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

ดังนั้น จากโจทย์วิจัยที่วางไว้ว่า แนวทาง“การจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชุมชนคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ควรเป็นอย่างไรนั้น พบว่า จากการมีกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ เช่น การปลูกป่าชายเลน การเฝ้าระวังเรื่องเครื่องมือประมงทำลายล้างที่เข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน และเฝ้าระวังไม่ให้มีการตัดไม้ป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอนุบาลทรัพยากรสัตว์น้ำวัยอ่อน เหล่านี้จะหนุนเสริมกันทำให้ทรัพยากรที่เคยเสื่อมโทรมให้ฟื้นตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ สังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร

พบว่าในพื้นที่มีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น จากชาวประมงทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาหาากินมากขึ้น มีป้าขายเลนงอกใหม่เพิ่มมากขึ้น

ไม่เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงด้านองค์ความรู้ของฐานทรัพยากรเท่านั้น ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัยอีกด้วย ดังผลต่อไปนี้

ด้านการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัยและชุมชน

1. ทีมวิจัยได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มที่มีการคิด วางแผน ดำเนินงานสรุปผลการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ผ่านการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการตัดสินใจร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้เห็นความสำคัญของการจัดบันทึกข้อมูลในการประชุม หรือทำกิจกรรม เพราะเป็นประโยชน์แก่ทีมวิจัยในการนำมาทบทวนตัวเอง ทำให้เกิดความรู้ มีความมั่นใจจากข้อมูลที่ได้ศึกษา ได้แลกเปลี่ยน และการทำงานกิจกรรมร่วมกัน
2. ชุมชนมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพที่ชัดเจนขึ้น ทรัพยากรเพิ่ม ทำให้บางคนที่เคยหันหลังให้กับอาชีพประมงเพื่อไปประกอบอาชีพอย่างอื่น ได้หันกลับมาทำประมงอีกครั้งหนึ่ง
3. การทำงานวิจัยกลายเป็นสื่อกลางที่สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างตัวทีมวิจัย กับชุมชน หรือเครือข่ายทีมวิจัย และเครือข่ายคนทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร รวมถึงระหว่างทีมวิจัยกับหน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาร่วมมือในการทำงานร่วมกับทีมวิจัยมากขึ้น หน่วยงานได้เข้ามาเห็นเข้ามาทำงานร่วมและเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนมากขึ้น
4. การทำงานร่วมกันของชาวบ้านในชุมชน ช่วยให้ชาวบ้านในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคีกันมากขึ้น ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้ระดับหนึ่ง รวมทั้งการที่ชาวชุมชนตระหนักในบทบาทและหน้าที่ในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรมากขึ้น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กันมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. จากการรวมกลุ่มอนุรักษ์นั้น ส่งผลให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น เห็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชนในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต นอกจากนี้การทำงานเป็นกลุ่มยังส่งผลให้คนในชุมชน เริ่มมีการเสนอแนวความคิด และความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น ส่งผลต่อการบริหารจัดการพื้นที่ที่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
6. เมื่อพื้นที่ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรทางธรรมชาติก็อุดมสมบูรณ์ตามไปด้วย ทำให้คนในชุมชนมีความอยู่ดีกินดี ทรัพยากรมีเพียงพอที่จะสามารถรองรับความต้องการของคนในชุมชน เกิดอาชีพที่หลากหลาย เพราะนอกเหนือจากการทำประมงท้องถิ่นแล้ว ในบางโอกาสที่มีนักท่องเที่ยว หรือนักเรียนนักศึกษา ต้องการเข้าศึกษาพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชน ก็

สามารถใช้บริการ เรือของคนในชุมชนในการนำเที่ยวได้ นอกจากนี้เยาวชนในท้องถิ่นยังมี
ส่วนร่วมในการเข้าร่วมกลุ่ม

7. จากการรวมกลุ่มอนุรักษ์นั้น ส่งผลให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม ร่วมในการ
อนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนชุมชนมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกกลุ่ม
นอกจากนี้การทำงานเป็นกลุ่มยังส่งผลให้คนในชุมชน เริ่มมีการเสนอแนวความคิด และแสดง
ความ คิดเห็นของตนเองมากขึ้น สร้างภาวะการณ์เป็นผู้นำเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ และยั่งยืนสูงสุดของชุมชน
8. เกิดองค์การภาคีร่วมในการปฏิบัติงาน เช่น สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ประมง
อำเภอไชยา ชุมชน และทีมวิจัยทำงานร่วมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อช่วยหนุนเสริม การทำงาน
ของทีมวิจัยให้ประสบความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่วางไว้
9. เกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่สมาชิกทีมวิจัย สืบเนื่องได้จากการเข้าร่วมทำกิจกรรม เช่น การ
ร่วมกันปักแนวเขตทะเลชุมชน ทำบ้านปลา บ่อกึ่งร้าง และกิจกรรมเฝ้าระวัง เป็นต้น จากการ
ตรวจเฝ้าระวังทำให้พบว่ามีผู้กระทำความผิดจากการใช้เครื่องมือทำลายล้างลดน้อยลง เช่น
อวนรุน อวนรั้งลดลง และเริ่มหันมาใช้อวนตาห่างเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเริ่ม
กลับคืนความสมดุลอีกครั้ง
10. การนำเสนอข้อมูลจากการจัดเวทีชุมชนที่เกิดขึ้น ช่วยสร้างรูปแบบการทำงานโดยอาศัยหลัก
“การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” ในการร่วมกันแก้ปัญหาชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชนเอง และ
ยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชน นอกชุมชนในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจน
หน่วยงานราชการ (เจ้าหน้าที่ สกว. และเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 13) ได้เข้ามารับรู้
ปัญหา และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
11. สมาชิกทีมวิจัยได้ร่วมกันสร้างกฎกติกาในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน (บริเวณในทะเลและป่าชาย
เลน) เช่น ห้ามอุปกรณ์ในการดักจับสัตว์น้ำที่เข้าข่ายกระทำความผิดกฎการใช้ประโยชน์ร่วมกันทุก
ชนิดเข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อการอยู่ร่วมกันในทีมวิจัย และสมาชิกชุมชน
คลองท่าปูนร่วมใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์และยั่งยืน
12. จากการที่สมาชิกทีมวิจัยได้ร่วมกันวางกฎกติกาในการใช้ทรัพยากรในชุมชนร่วมกันให้ยั่งยืน
นั้น เป็นการช่วยกระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้สมาชิกทีมวิจัยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่ตนเองและชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน
13. ทีมวิจัยรู้จักการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น ซึ่งต่างจากการทำงานในช่วงก่อนทำ
วิจัยจะมีลักษณะ “ปล่อยตามธรรมชาติ” ทำให้ไม่มีการวางแผนการทำงาน และขาด
การศึกษาข้อมูลในเบื้องต้นสำหรับใช้ประกอบการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้อยู่ในสภาวะ
“สุ่มเสี่ยง” อันเกิดจากข้อผิดพลาดจากการทำงาน ทั้งนี้ เมื่อทีมวิจัยได้ทดลองปรับปรุงพื้นที่

และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ และมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็น “ระบบ” ทำให้ลดข้อผิดพลาดจากการทำงานลงไปได้มาก เช่น การเลี้ยงปูในแปลงทดลอง ทำให้ปูมีขนาดโต ทำให้ขายได้ราคาดี เป็นต้น

14. ผลการปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ในระดับหนึ่ง จากการประเมินผลของทีมงานวิจัยอยู่ประมาณ 50% เนื่องจากอยู่ในขั้นเริ่มต้นของการดำเนินงาน ทั้งนี้ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ ชุมชนได้นำเอารูปแบบการทดลองเลี้ยงปูในบ่อกึ่งร้างในพื้นที่ของตนเอง เช่น นายอเนก สมนาม สมาชิกในชุมชนคลองท่าปูนได้นำปูไปปล่อยในบ่อกึ่งร้าง และได้ดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีทำให้ภายในระยะเวลา 4 เดือน ได้ปูทะเลมีขนาดโตถึง 5 ซีดขึ้นไป (เฉลี่ยตัวละประมาณ 6-7 ซีด) ทำให้ขายได้กิโลกรัมละ 60-300 เป็นต้น
15. ชาวบ้านในชุมชนได้เข้ามามีความร่วมมือนำมาใช้ในการปฏิบัติงานกับทีมงานวิจัย เช่น ชาวบ้านเข้าร่วมประชุมทีมงานวิจัย การมีส่วนร่วมในการกันบ่อกึ่งร้าง และช่วยถากถางคันนาเพื่อไว้สำหรับกันเป็นบ่อทดลอง แจ้งข่าวสารของผู้กระทำผิดให้ทีมเฝ้าระวังรับทราบ (อาทิ การแจ้งข่าวทางวิทยุสื่อสาร โทรศัพท์มาแจ้ง หรือบางรายก็มาบอกปากด้วยตนเอง) แม้ด้านหนึ่งชุมชนจะเริ่มตระหนักถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน แต่อีกซีกหนึ่งเราก็จะพบว่าการทดลองปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำของทีมงานวิจัย ชาวบ้านที่สนใจก็สามารถนำไปเป็นต้นแบบในการทดลองทำในแปลงบ่อกึ่งร้างที่รกร้างของตนเองได้เช่นกัน
16. สมาชิกทีมงานวิจัยมีความภาคภูมิใจในการทำงานที่ได้อาศัยความร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนเอง โดยคนในชุมชนเป็นผู้ก่อร่างกันขึ้นมา พร้อมทั้งได้เรียนรู้ร่วมกันในเรื่องของการอนุรักษ์ทะเลซึ่งเป็นมรดกชิ้นสำคัญของคนในชุมชนคลองท่าปูนที่คอยหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตที่ส่งผ่านมาแล้วจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกหวงแหนธรรมชาติที่โอบอุ้มชีวิตของพวกเขาไว้ เพราะการทำงานที่ต้องร่วมฝ่าฟันอุปสรรค และความยากลำบากในการทำงานจะเป็นเชื้อเพลิงที่สำคัญในการปฏิบัติงานของทีมงานต่อไป
17. พื้นที่ทะเลได้ถูกจัดสรรให้เป็นพื้นที่สาธารณะของคนทั้งหมู่บ้าน จากสภาพการดำรงอยู่ในอดีตพบว่า ระบบการจัดการยังขาดการดูแลเอาใจใส่ เช่น การใช้เครื่องมือตามความถนัดส่วนตัว แต่เมื่อเริ่มมีกฎหมายใช้ทำให้มีการจำกัดการใช้เครื่องมือประมง เช่น ลอบปู ต้องใช้ไม่เกิน 100 ลูกต่อลำ การจำกัดเรือประมงกึ่งเคย หรือเรือร่นจำกัดเครื่องได้ไม่เกิน 2 สูบ และไม่ให้อวน ไซ่หน้าอวน เพราะจะไปทำลายต้นไม้เล็ก ๆ และหน้าดิน เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ยังส่งผลเป็นลูกโซ่ให้ทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นในพื้นที่ทะเลชุมชน สังเกตได้จากการที่ชาวประมงหลายคนที่เลิกอาชีพไปแล้ว และหันกลับมาประกอบอาชีพประมงที่บ้านในเขตพื้นที่ทะเลชุมชนอีกครั้ง
18. ทีมงานวิจัยได้เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็น “ทีม” และเข้าใจระบบการทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจในการทำงาน ส่งผลให้การทำงานในระยะช่วงหลังมีความคล่องตัวมากขึ้น

ตามลำดับ ตลอดจนยังเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกเข้าใจ และกล้าแสดงออกมากขึ้น เช่น จากการถ่ายทอดประสบการณ์ของนายชำนาญ คุ้มรักษ์ หัวหน้าโครงการได้กล่าวแสดงทัศนะในการขึ้นเวทีประชุม หรือเวทีสาธารณะอื่น ๆ บ่อยครั้งจะช่วยสร้างทักษะการนำเสนอผลงาน และยังเป็นการส่งเสริมความกล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงานที่ตนเองได้ปฏิบัติมากขึ้นตามลำดับ

ด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน

จากการทำงานที่มิวิจัยได้สำรวจข้อมูล และสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของทรัพยากร พบว่าในพื้นที่มีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นสังเกตได้จาก ชาวประมงทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาหากินมากขึ้น มีป่าชายเลนงอกใหม่เพิ่มมากขึ้น ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้น จาก 100-200 บาท เป็น 400-500 บาท ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรอยู่เสมอ เช่น การปลูกป่าชายเลน การเฝ้าระวังเรื่องเครื่องมือประมงทำลายล้างที่เข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน และเฝ้าระวังไม่ให้มีการตัดไม้ป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอนุบาลทรัพยากรสัตว์น้ำวัยอ่อน ซึ่งเหล่านี้จะหนุนเสริมกันทำให้ทรัพยากรที่เคยเสื่อมโทรมให้ฟื้นตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

1. ปัญหาที่เกิดจากตัวทีมวิจัยเอง เช่น

- ความไม่พร้อมเพียงในการทำกิจกรรมและการประชุมหรือทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นเรื่องที่ประสบอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น สมาชิกบางคนประกอบอาชีพจับหอยกะพงเพื่อเป็นอาหารเปิด ซึ่งจะต้องทำติดต่อกันทุกวัน ถ้าวันไหนหยุดก็จะทำให้เปิดอดอาหารทำให้เปิดให้ไข่นานน้อยลง ทำให้ในช่วงที่มีการนัดประชุมกับเวลางานจึงทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ แต่ก็ยังพบว่าสมาชิกบางรายก็สามารถช่วยในการทำกิจกรรมอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าจะเป็นปัญหาที่ทำให้งานล่าช้ากว่าที่กำหนดไปบ้าง แต่ทีมวิจัยก็พยายามนัดวันทำงานที่ทีมมีเวลาว่างตรงกันมากที่สุด ถ้าสมาชิกมาเกินกว่าครึ่งก็สามารถทำงานต่อไปได้ หรือหากไม่สามารถเข้าร่วมได้หลายคนก็ต้องเลื่อนเวลานัดหมายออกไปก่อน
- ความไม่เข้าใจในงาน และการจดบันทึกข้อมูล ซึ่งมีบางส่วนขาดหายไป ต้องมาทบทวนกันใหม่ว่าที่ผ่านมาได้ทำอะไรไปแล้วบ้าง ทำให้การทำรายงานส่ง สกว. มีความล่าช้า ทั้งที่กิจกรรม ได้ดำเนินการผ่านไปแล้ว
- ในการทำงานเป็นทีม บางครั้งทำให้พบกับความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจกันภายในทีม เช่น บางครั้งในที่ประชุมมีการนำเสนอให้ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำก่อน

ปลูกป่า หรือบางครั้งก็ควรจะทำทะเลชุมชนก่อน เหล่านี้เป็นต้น หากแต่ในแง่กลับทำให้พบว่าความคิดเห็นที่แตกต่างจะนำมาซึ่งทางออกที่หลากหลายในการแก้ปัญหา และทำให้มีการทบทวนการนำเสนอเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดในการทำงานร่วมกัน

- ทีมวิจัยยังมีปัญหาเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลมาประกอบการเขียนรายงาน การจัดบันทึกข้อมูล เนื่องจากทีมวิจัยยังไม่คุ้นชินกับการทำงานแนว “วิจัยชาวบ้าน” ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะประสบการณ์ในการทำงานจึงจะมีความชำนาญมากขึ้น
- สมาชิกทีมวิจัยบางคนยังไม่เข้าใจในเรื่องการมอบหมายงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งส่งผลกระทบให้การทำงานในช่วงแรกค่อนข้างล่าช้า แต่ต่อมาในช่วงระยะหลังระบบการทำงานเริ่มมีความคล่องตัวมากขึ้น ทั้งนี้เพราะทีมวิจัยเริ่มมีการปรับตัวในการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น
- สมาชิกในโครงการวิจัยยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง เนื่องจากมีสมาชิกบางคนเข้าร่วมโครงการในลักษณะ “สัปดาห์พาร์ท” ทำให้ไม่เข้าใจประเด็นและแนวทางการจัดการที่ชัดเจนในการทำงาน

2. ปัญหาที่เกิดจากชุมชน เช่น

- ในการทำงานในช่วงเริ่มต้นโครงการจะมีปัญหาค่อนข้างมาก เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง มีกระแสข่าวออกมาในทิศทางที่ไม่ค่อยสู้ดีนัก ทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว หรือในบางครั้งก็มีความเข้าใจว่าโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นยังเป็นเรื่องของหัวหน้าโครงการ และมักจะมองว่าการทำงานเชิงอนุรักษ์ไม่มีค่าตอบแทนหากทำไปแล้วคงไม่คุ้มกับแรงงานที่สูญเสียไป ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้เกิดความกดดันในการทำงานเล็กน้อย แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้ระยะหนึ่ง ความเข้าใจของชุมชนก็ดีขึ้น และหันมาให้ความร่วมมือในการทำงานต่างๆ ร่วมกับทีมวิจัย ด้วยการแจ้งข่าวสารเผื่อระวัง การมาร่วมประชุม ร่วมทำกิจกรรมกับทีมวิจัย แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนประกอบอาชีพ เป็นต้น
- ผู้นำชุมชน (เช่น ผู้ใหญ่บ้าน) ยังไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานเท่าที่ควร พิจารณาได้จากเมื่อเรียนเชิญให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม มักจะไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก ซึ่งทีมวิจัยเชื่อว่าถ้าผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ แล้วนั้น การดำเนินงานต่างๆ ก็จะสามารถไปได้รวดเร็วมากขึ้น
- ในการทำการวิจัยที่ต้องอาศัยข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนคลองท่าปูนที่ประกอบอาชีพประมงในพื้นที่ เจ้าบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลรายละเอียด

การจับสัตว์น้ำ เพราะส่วนหนึ่งยังไม่คุ้นชินกับการตอบคำถาม เช่น ผู้ตอบคำถามไม่ทราบ ว่าข้อมูลที่ให้ไปนั้นจะนำไปทำอะไร หรือข้อมูลที่ทีมวิจัยนำไปนั้นอาจส่งผลกระทบต่อตนได้ ในภายหลัง เช่น ภาษีเงินได้จากการทำประมง ภาษีเรือ ในการออกใบอนุญาตการใช้ เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความลังเลใจในการให้ข้อมูล

3. ปัญหาอันเกิดจากสภาพแวดล้อม หรือทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ เช่น

- สภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย (เช่น ลมมรสุม ระดับน้ำทะเล) ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมในทะเล ต้องรอช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสมก่อนจึงจะสามารถปฏิบัติงานได้ เช่น ถ้าระดับน้ำในทะเลน้อย หรือช่วงน้ำแห้งจะทำให้ไม่สามารถออกไปทำกิจกรรมในทะเลได้
- ข้อจำกัดทางธรรมชาติ เช่น ถ้าระดับน้ำมีปริมาณมาก ทำให้สมาชิกลงไปปฏิบัติงานในแปลงทดลองเลี้ยงปูได้ไม่เต็มกำลัง จึงต้องใช้ระยะเวลานานในการปฏิบัติงานที่นานกว่าปกติที่กำหนดไว้
- การปล่อยลูกพันธุ์ปูยังมีน้อย เนื่องจากออกหาพันธุ์สัตว์น้ำในธรรมชาติได้ไม่มากนัก ทั้งนี้ อาจจะต้องมีการซื้อปูจากภายนอกเข้ามาหนุนเสริม แต่ทว่าในการนี้มิได้ตั้งงบประมาณเอาไว้ล่วงหน้าส่วนนี้เอาไว้

4. ปัญหาอันเกิดจากวัสดุ-อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

- ด้านวัสดุ-อุปกรณ์ยังขาดความพร้อม และความสมบูรณ์ในการปฏิบัติงาน เช่น เรือที่ชำรุด ทำให้การปฏิบัติงานไม่สามารถออกเฝ้าระวัง หรือออกหาข้อมูลข่าวสารมาแจ้งให้สมาชิก ทีมวิจัยทราบได้
- สภาพอุปกรณ์ในการจับสัตว์น้ำชำรุด เสียหาย เช่น หลักไม้ไผ่ ถูกขโมยเพื่อนำไปทำไซดักปลา และเครื่องมือส่วนใหญ่ทำจากธรรมชาติทำให้มีอายุการใช้งานประมาณ 2 ปี ก็เริ่มต้องซ่อมบำรุง
- การประสานงานยังขาดความชัดเจน เนื่องจากบางครั้งการสื่อสารกันทางจากวิทยุสื่อสาร หรือการจดบันทึกข้อมูลยังไม่เป็นรูปแบบ เช่น ลืมจดบันทึกในขณะเกิดเหตุ ทำให้เมื่อเวลาผ่านไปข้อมูลที่ได้รับความชัดเจนต่อเนื่อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการดำเนินงาน

จากการทำงานที่ผ่านมาภายใต้ “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” นับได้ว่าเป็นการช่วยเพิ่มศักยภาพของระบบการทำงานของชาวบ้าน ทั้งในด้านการทำงานเป็นทีม การนำเสนอข้อมูล การเขียน การนำเสนอต่าง ๆ ให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม ตลอดจนยังเป็นการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน ทำให้มีเครือข่ายในการยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างทำวิจัย ทั้งนี้ผลที่

ได้รับจากการทำงานวิจัยก็ได้ปรากฏเป็นที่ยอมรับต่อบุคคลภายนอกในวงกว้างจึงควรสนับสนุนให้เกิดการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ภาคผนวก ก : รายละเอียดการประชุมทีมวิจัยประจำเดือน

วันที่	รายละเอียด
วันที่ 5 พฤศจิกายน 2550 ณ. โรงเรียนบ้านไทรงาน ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ป่าเปียวย่างยั้งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เวลา 10.00 น.	นายชำนาญ คุ้มรักษ์ หัวหน้าโครงการฯ ได้กล่าวชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในโครงการ ดังนี้ 1. ประชุมทีมวิจัย พร้อมกันนี้ได้นัดหมายให้มีการประชุมประจำเดือน คือ วันที่ 5 ของทุกเดือน เวลา 10.00 น. ณ โรงเรียนบ้านไทรงาน ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ป่าเปียวย่างยั้งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี 2. ประชุมชี้แจงโครงการ 3. ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานชุมชน 4. การปรับปรุงพื้นที่และทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ (พท. 7 ไร่) 5. กำหนดพื้นที่ทะเลชุมชน ประมาณ 1,200-1,500 ไร่ 6. การติดตามและเฝ้าระวัง 7. การนำเสนอผลงานวิจัยสู่ชุมชน และจัดทำรายงานสรุปผลการวิจัยเป็นเล่ม พร้อมกันนี้ นายวิรัตน์ สาระคง ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) ได้ชี้แจงการทำงานของโครงการเฝ้าระวังซึ่งทุกกลุ่มจะต้องมีผู้ประสานงานและผู้ปฏิบัติงานเฝ้าระวังของให้ทางกลุ่มได้ร่วมกันพิจารณาจัดหาบุคคลดังกล่าวตามความเหมาะสม ทีมวิจัยได้พิจารณาและลงมติเห็นชอบร่วมกันว่าให้ 1. นายชำนาญ คุ้มรักษ์ 2. นายสมภพ สินธุ 3. นายเจริญชัย เชื้อเยี่ยม 4. นายโอภาส คงแรง 5. นายวิจิตร อยู่บุญ และ 6. นายสำเนา คุ้มรักษ์ ขณะเดียวกันได้คัดเลือกผู้ที่เหมาะสมในการทำหน้าที่ประสานงาน คือ นายชำนาญ คุ้มรักษ์ และ นายฤทธิชัย ทองสาดี พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลของการเฝ้าระวังเพื่อนำมาสรุปผลเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขประชุมครั้งต่อไปทุกวันที่ 5 ของเดือน คือ วันที่ 5 ธันวาคม 2550

วันที่	รายละเอียด
	หัวหน้าโครงการกล่าวรายงานความคืบหน้าของการทำกิจกรรม และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และสอบถามถึงปัญหา-อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขและได้นัดมอบหมายงานที่จะทำกันต่อไป คือ การกำหนดแนวเขตทะเลชุมชน จัดหาอุปกรณ์ เรือ ไม้หลัก และทาสี ปิดประชุมเวลา 15.00 น.
วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ณ. โรงเรียนบ้านไทรงาน ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ป่าเปียวย่างยั้งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เวลา 10.00 น.	หัวหน้าโครงการฯ กล่าวรายงานความคืบหน้าของกิจกรรมที่สมาชิกทีมวิจัยจำนวน 4 คน ได้ออกไปสำรวจ และกำหนดแนวเขตทะเลชุมชน โดยกำหนดเอาพื้นที่ที่เหมาะสมในกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป คือ อยู่ในช่วงระหว่างคลองท่าปูนเป็นแนวรอบนอกห่างจากชายฝั่ง ประมาณ 1,500 เมตร ยาวประมาณ 2,000 เมตร จนถึงคลองไชยา มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 1,700 ไร่ และสถานที่ที่จะจัดทำบ้านปลา พื้นที่ 30 ไร่ ซึ่งอยู่ในแนวเขตทะเลชุมชนตรงระหว่างปากคลองท่าปูนและคลองหัววัว พร้อมกันนั้นได้จัดหาไม้หลักจำนวน 100 หลัก ซึ่งเป็นไม้มากทั้งหมด โดยจัดจ้างรถบรรทุก จาก ต.ลิเล็ด อ.พุนพิน มาทั้งหมด ซึ่งไม้หลักแต่ละหลักจะต้องทำสีด้วยสีแดงขาว น้ำเงิน เป็นสีธงชาติ สำหรับงานที่ดำเนินการแล้วนั้น ได้สำรวจพื้นที่ในการกำหนดพื้นที่ทะเลชุมชน พื้นที่บ้านปลาได้เตรียมไม้หลัก 100 อัน และจัดซื้อสีทาไม้ ส่วนงานที่จะดำเนินการต่อไป ลงปักหลักแนวเขตทะเลชุมชน ทาสีไม้หลักภารกิจดูแลการเฝ้าระวัง เจ้าหน้าที่ประสานงาน สกว. ได้กล่าวถึงวิธีการและการดูแลเฝ้าระวังทรัพยากรให้เป็นกรณีพิเศษด้วยและให้ทุกกลุ่มจัดทำแผนเฝ้าระวังด้วย หัวหน้าโครงการกล่าวปิดประชุม เวลา 15.30 น.และนัดประชุมครั้งต่อไปวันที่ 4 มกราคม 2551
วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2551 ณ. โรงเรียนบ้านไทรงาน ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ป่าเปียวย่างยั้งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี	หัวหน้าโครงการฯ กล่าวรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงาน โดยพูดถึงการปักหลักแนวเขตทะเลชุมชน มีสมาชิกทีม 4 คน ได้ร่วมกันทาสีไม้หลัก ส่วนสมาชิกทีมอีก 6 คน ได้ลงพื้นที่ปักหลักตามแนวเขตทะเลชุมชนที่ได้กำหนดไว้แล้ว เสร็จประมาณ 90 % ซึ่งมีระยะของหลัก 40 เมตรต่อต้น ทีมเฝ้าระวังได้แจ้งต่อที่ประชุมถึงผลการออกตรวจบริเวณทะเล

วันที่	รายละเอียด
เวลา 10.00 น.	ชุมชนได้พบเรือ 3 ลำ กำลังวางลอบอยู่ในเขตบริเวณทะเลชุมชน จึงได้เข้าไปซักถามพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจแล้ว พร้อมกันนี้ สมาชิกทีมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนเฝ้าระวัง และได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบ ดังนี้ 1. จัดโครงการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นคนชุมชนชายฝั่ง 2. การประชาสัมพันธ์โดยจัดแผ่นพับ แจกจ่ายให้กับคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3. พูดคุยตักเตือนหาข้อมูลปากต่อปาก 4. ออกลาดตระเวนในทะเลชุมชนป้องกันการทำลายทรัพยากร และได้นัดหมายการดำเนินงานในครั้งต่อไป จะเริ่มปรับปรุงบ่อกุ้งร้าง 1 ไร่ สำหรับอนุบาลปูดำและบริเวณข้างนอก 10 ไร่ ดำเนินการปักเสาหลักส่วนที่เหลือ ทำบ้านปลา และจัดทำข้อมูลพื้นฐานชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม และข้อมูลการใช้ประโยชน์ทางทะเล หัวหน้าโครงการกล่าวปิดประชุม เวลา 15.30 น.และนัดประชุมครั้งต่อไปวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551
วันที่ 14 มกราคม 2551 ณ. โรงเรียนบ้านไทรงาม ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ปูเปี้ยวอย่างยั่งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เวลา 9.00 น.	หัวหน้าโครงการฯ ได้กล่าวถึงสิ่งที่สมาชิกในทีมพึงปฏิบัติ คือ ในเรื่องการเขียนงานวิจัยควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะงานเขียนที่เกิดจากหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่ตนเองได้รับมอบหมาย เช่น - เรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ผู้รับผิดชอบ คือ นายประสิทธิ์ เชื้อเยี่ยม และนายลิขิต ดิษยนาม - เรื่องรายงานความคืบหน้าของกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ ผู้รับผิดชอบ คือ ชำนาญ คุ่มรักษ - วิทยากรให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรม ในส่วนนี้ขอให้บุคคลภายนอก เช่น หน่วยราชการ (ประมงอำเภอไชยา นายอำเภอไชยา) เป็นต้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อจะได้ช่วยผลักดันกิจกรรมให้เดินไปข้างหน้าได้ - รายงานผลการเปลี่ยนแปลงของสัตว์น้ำ ผู้รับผิดชอบ คือ นายชำนาญ คุ่มรักษ - แจกแบบสอบถามในเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันของคนในชุมชน ผู้รับผิดชอบ คือ นายฤทธิชัย ทองสาดี อย่างไรก็ตาม ในการเข้าร่วมประชุมแต่ละครั้ง หากมีผู้ใหญ่ในวง

วันที่	รายละเอียด
	ราชการเข้ามาร่วมกิจกรรม ทางทีมวิจัยจะมีการจัดของที่ระลึกเพื่อแสดงน้ำใจเล็กๆ น้อยๆ แก่ท่าน ที่สละเวลามาให้ความรู้และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ซึ่งในการนี้ ได้มีการคำนวณค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการประชุม ประกอบด้วย 1. ของชำร่วย สำหรับนายอำเภอ โดยทำหนังสือแจก สกว. เปียวดอง และกะปิ จำนวน 5 ชุด 2. ประมาณการค่าใช้จ่าย - ค่าประสานงาน + โทรศัพท์ = 1000 บาท - เอกสาร = 1000 บาท - ค่าอาหารเที่ยง 50 คน * 70 บาท = 3500 บาท - ค่าอาหารว่าง 50 คน * 20 บาท = 1000 บาท - ค่าสถานที่ = 500 บาท รวม 7,000 บาท ทั้งนี้ ในทีมวิจัยได้มีการร่วมกันปรึกษากันถึงการเตรียมความพร้อมในเรื่องรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 ซึ่งพบว่าควรมีการเพิ่มเติมเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ - รายงานผลการดำเนินกิจกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ผล ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข) - รายงานผลในเรื่องการดำเนินกิจกรรมเฝ้าระวัง (ทำอะไรบ้าง / วันไหน ผลเป็นอย่างไร เกิดปัญหาอะไรบ้าง สามารถหาแนวทางการแก้ไขอย่างไร) พร้อมกันนี้ ทางทีมวิจัยเองก็ตระหนักดีว่า การทำงานเพียงในทีมวิจัยคงจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเคลื่อนตัวไปอย่างช้า ๆ ดังนั้น จึงได้ใช้กระบวนการสื่อสารในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์เพื่อให้คนทั้งในชุมชนและบุคคลภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการทำวิจัยเพื่อ “ชาวบ้าน” ในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง - ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ โดยร่วมกับประมงอำเภอไชยา ชาวบ้าน และเด็กเยาวชน - ป้ายคำขวัญประชาสัมพันธ์ (บริเวณพุมเรียง วัดแก้ว วัดจาย บาง

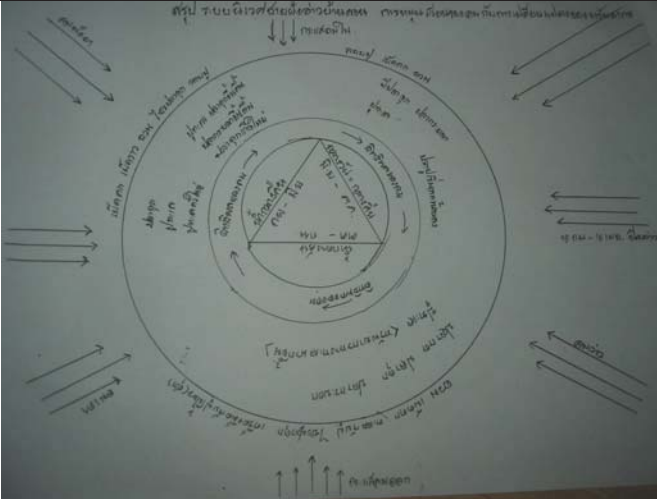
วันที่	รายละเอียด
	น้ำจืด ไทรวงาม) และส่งหนังสือผ่านครูให้เด็กนักเรียนเขียนประชาสัมพันธ์ ในชื่อโครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ ประโยชน์อย่างยั่งยืน ชุมชนคลองท่าปูน หัวหน้าโครงการกล่าวปิดประชุม เวลา 15.30 น.และนัดประชุมครั้งต่อไปวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2552
วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2551 ณ. โรงเรียนบ้านไทรงาม ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ปิ๊เยว อย่างยั่งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เวลา 10.00 น.	ในเวทีประชุมได้มีการพูดกันถึงเรื่อง การหาวิธีจัดการเพื่อรักษาทรัพยากร 1,500 ไร่ เนื่องจากพบว่า ในอดีตพื้นที่ของชุมชนมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ทั้งหอยไฟไหม้ หอยแครง หอยรอก เป็นต้น แต่ทว่าสภาพการณ์ในปัจจุบันทำให้สัตว์น้ำเหล่านั้นลดลง เนื่องจากการทำลายของเรือคราดหอย จากสภาพปัญหาที่ชุมชนกำลังประสบอยู่นั้น ทีมวิจัยได้ร่วมกันระดมพลังทางปัญญา และหาข้อสรุปร่วมกัน คือ 1. เกิดจากอวนรุน 2. เกิดจากเรือคราดแม่หอยตัวใหญ่ในคลอง ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นรายละเอียดแยกย่อยในแต่ละความคิด จึงขอให้ทุกท่านในการช่วยกันแสดงความคิดเห็นเรื่องปัญหาในพื้นที่ ได้ข้อมูลออกมาดังนี้ 1. อวนรุนขนาดใหญ่ 2. เรือคราดหอย 3. การใช้ยาเบื่อเมา 4. อวนรัง 5. อวนตีในป่าลูกไม้ ทำให้ต้นไม้ป่าชายเลนขนาดเล็กตาย 6. อวนลากที่เข้ามาในช่วง มกราคม(พร้อมกับกุ้งหัวมัน) 7. ลอบปู และกุ้ง ตาถี่จากนอกพื้นที่ (ในพื้นที่มีน้อย คนละไม่เกิน 50 ลูก แต่่นอกพื้นที่มาวางหลายร้อยลูกต่อลำ) 8. ไซจีน มาจากพื้นที่พุมเรียง 9. ขุดหอยแทงฝัง ทำให้ตลิ่งพัง 10. การบุกรุก ตัดไม้ทำลายป่า เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาแล้ว สิ่งที่ควรขบคิดกันต่อไป คือ วิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งสามารถสรุปความได้ดังต่อไปนี้ 1. สร้างขนำ สำหรับอยู่เฝ้าระวัง

วันที่	รายละเอียด
	2. ปักหลัก ติดป้ายบอก 3. ประสานไปที่ประมงอำเภอดำเนินการร่วมกับ ประชาชน 4. อวนลาก แก้โดยการว่ากล่าวตักเตือน และแจ้งเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะเข้ามาช่วยสนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมให้ผ่านพ้นไปได้ เพิ่มเติม คือ - เริ่มมีเรือ (เรือ 2002) จากลิเล็ด มาคอยตรวจสอบการกระทำผิดในพื้นที่ เพื่อรักษาทรัพยากรไว้ให้ประมงชายฝั่ง - มีเรือสปีดโบ๊ท มาเฝ้าดูแลการทิ้งเปลือกหอยในพื้นที่ชายฝั่ง จากการร่วมประชุมถึงประเด็นปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาไปพร้อม ๆ กันนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้พูดเป็นเสียงเดียวกันว่าปัญหาที่ทางทีมวิจัยกำลังประสบอยู่นั้นเป็นปัญหาที่รุนแรง ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานใหญ่ที่ทุกคนและทุกฝ่ายต้องผลึกกำลังกัน ดังกรณีที่คุณวิรัตน์ สาระคง ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า ปัญหาที่ทุกคนกำลังประสบกันในวันนี้ นับเป็นหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องช่วยกันหาข้อสรุปร่วมกันให้ชัดเจน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องตระหนักร่วมกัน เนื่องจากเป็นประเด็นปัญหาที่รุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งทำกินของคนในชุมชน ยกตัวอย่างกรณีตำบลตะกอบ ต้องประสบปัญหาการลากหอยในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทเรียนที่เราน่าจะนำมาเป็นตัวอย่างและหันมาให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจังว่าจะมีการจัดการเครื่องมือในแต่ละอย่างในพื้นที่ให้เข้มข้นอย่างไร อยากให้ทุกคนให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และประสานความร่วมมือกับพื้นที่อื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากถ้าปล่อยละเลยไปปัญหาจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และถึงที่สุดแล้วเราเองก็จะต้องคอยกระตุ้นให้ส่วนราชการได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และรับผิดชอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ อาจารย์ประเสริฐ ทองสาลี อาจารย์ประจำสาขาไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ จากวิทยาลัยการอาชีพไชยา ได้กล่าวแสดงความเป็นห่วงในการเฝ้าระวังของทีมวิจัยด้วยว่า ในการให้ความร่วมมือในทุก ๆ เรื่องนั้น ต้องให้ความสำคัญกับ “คน” ที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาตรงนี้ด้วย ซึ่งการทำงานมีอัตราเสี่ยงสูง คนต้องการทำงานมีมากก็จริงแต่ก็ต้องยอมรับด้วยว่ายังขาดคนหนุนหลังอยู่เช่นเดียวกัน เช่น การมีสิ่งคุ้มครองชีวิต ซึ่งต้องอาศัย

วันที่	รายละเอียด
	การขอความร่วมมือไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดให้เข้ามาช่วยดูแล เพราะในขณะที่พวกเราชั้นอาสาช่วยดูแลพื้นที่สาธารณะก็ควรได้รับการดูแลเช่นเดียวกัน โดยต้องมีหนังสือแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ และเสนอร่างระเบียบชุมชนในการแก้ไขปัญหาและการควบคุมดูแลส่งไปยังหน่วยราชการควบคู่กันไปด้วย คุณลิขิต ดิษยนาม หัวหน้าโครงการอนุรักษ์ข้าวพื้นเมืองและพื้นฟูการทำนาแบบดั้งเดิมของชุมชนบ้านนาหลวง ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา ได้กล่าวเสริมในประเด็นเดียวกันนี้ว่า อยากให้ทุกคนให้ความร่วมมือกัน โดยเฉพาะมุ่งมองวิถีชีวิตตามสภาพความเป็นอยู่จริง และพร้อมมาร่วมกันทำงานให้ภาคส่วนอื่น ๆ เห็นคุณค่าของการทำงานด้วยใจของพวกเราตรงนี้ด้วย หลังจากนั้น คุณผดุงพล เอ่งฉ้วน อดีตนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ก็ได้กล่าวทิ้งท้ายว่าการระดมพลังในการวางกฎกติกาที่ได้เสนอผ่านเวทีเพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขจากสมาชิกผู้เกี่ยวข้องนั้น น่าจะมีผู้นำภาครัฐเข้ามาร่วมกับฟังปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหาพร้อมกับคนในชุมชน เพราะการทำงานร่วมกันจะช่วยให้เราเข้าใจเราในการทำงานมากขึ้น เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ อย่างไรก็ดี หลังจากมีการร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นข้างต้นแล้ว ทีมวิจัยก็ได้ร่วมกันกำหนดกฎกติกาของกลุ่ม ฯ พร้อมด้วยกำหนดวันประชุมใหญ่ของทีมวิจัยทุกกลุ่ม ทั้งนี้ จากการระดมพลังทางปัญญาของทีมวิจัยทำให้ได้ กฎ ระเบียบ และกติกาของกลุ่มร่วมกัน ดังนี้ กฎระเบียบชุมชน 1. ห้ามเรืออวนรุน อวนลาก ขนาดใหญ่เข้าในพื้นที่ทะเลชุมชน (ความกว้าง หก ปากอวนไม่เกิน 3 วา) 2. ห้ามเรือคราดหอยทุกชนิดเข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน 3. ห้ามใช้ยาเบื่อทุกชนิดในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน 4. ห้ามอวนรังเข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน 5. ห้ามทำอวนตีในป่าลูกไม้ป่าชายเลน 6. ห้ามลอบตาถี่เข้ามาวางในพื้นที่ทะเลชุมชน กำหนดท้องลอบขนาดตั้งแต่ 2.5 นิ้วขึ้นไป

วันที่	รายละเอียด
	7. ห้ามวางลอบกึ่งเกิน 100 ลูกต่อลำ 8. ห้ามไซจิ้นเข้ามาวางในพื้นที่ทะเลชุมชน 9. ห้ามขุดหอยแทงฝั้งในพื้นที่ห่างจากตลิ่งน้อยกว่า 6 เมตร 10. การตัดไม้ในป่าชายเลนต้องแจ้งสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ก่อน 11. ห้ามใช้เครื่องทุ่นแรงในการจับหอยไฟไหม้ เช่นถังออกซิเจน 12. การจับปูเปี้ยวในป่าชายเลน ห้ามจับปูไข่ปลา และปูขนาดเล็ก 13. ห้ามจับสัตว์ป่าในเขตป่าชายเลน ทั้งนี้ กรณีที่พบว่าผู้กระทำความผิดกฎ ระเบียบ และกติกาของกลุ่ม แล้วจะมีการระวางโทษตามระดับของความผิดที่กระทำ สามารถสรุปความได้ดังนี้ 1. ความผิดครั้งที่ 1 ว่ากล่าวตักเตือน ปล่อยขนาดเล็กคืนสู่ทะเล 2. ความผิดครั้งที่ 2 เก็บภาพไว้เป็นหลักฐาน 3. ความผิดครั้งที่ 3 ส่งเรื่องดำเนินคดี หัวหน้าโครงการกล่าวปิดประชุม เวลา 15.30 น.และนัดประชุมครั้งต่อไปวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552
วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551 ณ. โรงเรียนบ้านไทรงาน ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ปูเปี้ยว อย่างยั่งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เวลา 10.00 น.	หัวหน้าโครงการกล่าวรายงานความก้าวหน้าของการทำงานในกลุ่มวันที่ 10 มกราคม 2551 สมาชิก จำนวน 6 คน ได้ลงปักในการทำแนวเขตทะเลชุมชน ส่วนหลักที่เหลือ 10 เปอร์เซ็นต์ และได้ดำเนินการจนแล้วเสร็จ ส่วนการจัดการปรับปรุงบ่อกึ่งร้างได้จัดให้สมาชิกกลุ่ม จำนวน 5 คน ไปดำเนินการถากถางวัชพืชและปรับปรุงคันนาให้อยู่ในสภาพที่กั้นน้ำได้ และได้ดำเนินการไปแล้วประมาณ 50 % พร้อมกันนี้ได้มีการจัดบันทึกรายละเอียดของความสัมพันธระหว่างน้ำลมและระยะการเจริญเติบโตของพันธุ์สัตว์น้ำ และสมาชิกทีมวิจัย จำนวน 4 คน ได้ออกไปสำรวจภูมิทัศน์ชายฝั่งทะเลค้นคว้าวงจรชีวิตของสัตว์น้ำชายฝั่งถึงการเปลี่ยนแปลงของทิศทางลมและระดับของน้ำทะเล ซึ่งมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำชายฝั่ง สมาชิกทีมวิจัยได้นำข้อมูลจากการที่ได้ลงไปปฏิบัติจริงมาเสนอต่อที่ประชุมถึง ช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงพอที่จะสรุปได้ดังนี้ 1. ช่วงระยะเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม ช่วงกลางวันและกลางคืนในระยะนี้จะมีน้ำมาก กลางคืนมีผลกระทบต่อดัชนีน้ำ คือ

วันที่	รายละเอียด
	เป็นระยะที่ปลาดุกตัวใหญ่เริ่มที่จะหมดไป แต่มีลูกปูดำ-ขาว ขนาดเริ่มจับได้ และมีปลาดุกขนาดเล็ก เครื่องมือประมงพื้นบ้านที่ชาวบ้านใช้ คือไซ และในระยะนี้จะจับปูและปลาได้มาก เนื่องจากปูมีตัวโต ปลาดุกว่ายขึ้นตื้น ปลากะบอกว่ายขึ้นตื้น 2. ช่วงระยะเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน เป็นช่วงเปลี่ยนน้ำ คือเป็นน้ำกลางวันและน้ำกลางคืนเท่าๆ กัน (ลักษณะอย่างนี้เป็นลักษณะที่มีเรียกว่ามีน้ำตาย) และในระยะนี้จะมีปูดำ ปูทะเลตัวใหญ่ ปลาดุก ปลากะบอก 3. ช่วงระยะเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน ปลา ปู เริ่มหมด ในระยะนี้จะสัมพันธ์ กับลม 4. ช่วงระยะเดือนตุลาคม ถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่น้ำใหญ่ มากซึ่งจะสัมพันธ์กับลมในช่วงนี้เป็นช่วงฤดูที่มีปลาดุก ปลากด ปลากะบอกขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันสมาชิกทีมวิจัยได้กล่าวเสริมในประเด็นเดียวกันนี้ว่า ในทุกช่วงฤดูกาล สามารถหากินกับทะเลได้ทุกช่วงฤดูกาล แต่จะต้องศึกษาวิธีการที่จะใช้เครื่องมือเหมาะสมกับทรัพยากรที่ได้มาดังนี้ 1. ปลากะบอก ใช้เครื่องมืออวน 2. ปลาดุกใหญ่ใช้เครื่องมือเบ็ด ปลาดุกเล็กใช้เครื่องมือไซ 3. ปลากดใหญ่ ใช้เครื่องมือเบ็ด 4. ปูดำปูทะเล ใช้เครื่องมือ ลอบ 5. ปูเปี้ยว ใช้เครื่องมือคนจับด้วยมือ ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ที่สัมพันธ์กับสัตว์น้ำแต่ละชนิด และได้สรุปเป็น แผนภาพเพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วันที่	รายละเอียด
	 จากรูปภาพข้างต้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงเดือน -ทิศทางลม- น้ำ ชนิดของสัตว์น้ำและเครื่องมือที่ใช้
วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2551 ณ. โรงเรียนบ้านไทรงาน ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ปูเปี้ยว อย่างยั่งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เวลา 10.00 น.	สมาชิกทีมวิจัยได้ช่วยกันกล่าวรายงานความคืบหน้าของโครงการในเรื่องของการทำบ้านปลา ในช่วงเดือนที่ผ่านมาได้ลงไปได้ดี และนำไปปักในบริเวณเขตทะเลชุมชน เป็นหย่อมๆ ซึ่งเรียกว่า “หว่า” หรือบ้านปลา สมาชิกจะออกไปตามความเหมาะสมของน้ำทะเล เพื่อที่จะได้ดำเนินงานไป ได้ใช้เวลาทั้งหมด 12 วัน มีสมาชิกทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่ม จำนวน 6 คน ซึ่งตามกำหนดจะต้องทำทั้งหมด จำนวน 35 หลัง ในระยะนี้ ดำเนินการไปได้ 29 หลัง เป็นเพราะว่าความเปลี่ยนแปลงของน้ำไม่สามารถที่จะดำเนินงานได้เต็มที่ อย่างไรก็ตาม ทางทีมวิจัยยังได้สำรวจข้อมูลปลาดุก ปู ปลากะบอก จากการไปสอบถามชาวบ้านในชุมชน พบว่า วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2551 ได้ไปพบชาวบ้าน นายสุทิน ทองสาดี ซึ่งเป็นชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงชายฝั่งเป็นเวลาหลายสิบปี แล้ว โดยสืบต่อจากพ่อของเขา โดยยึดอาชีพหาปลาดุกทะเลขายอย่างเดียว สำหรับอาชีพประมง โดยใช้ไซ เป็นเครื่องมือหาปลา ทราบว่าในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ จะเป็นปลาดุกที่ไม่ค่อยโต ซึ่งการใช้ไซ จำนวน 100 ลูก ทำให้มีรายได้ต่อวัน 500- 1,000 บาท แต่นั่นต้องมีความชำนาญ และรู้วิธีการวางไซ ด้วย และการวางไซนั้นทำได้ตลอดปี วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2551 ได้ไปสอบถามนายรูป อยู่แสง ซึ่งเป็นชาวประมงพื้นบ้านที่ประกอบอาชีพการจับปูทะเล ซึ่งได้ความว่าการแพร่ขยายพันธุ์ของปูทะเลจะมีปูขนาดเล็ก เริ่มมีมากในเดือน มกราคม -

วันที่	รายละเอียด
	กุมภาพันธ์ การใช้ลอบปูซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมเพราะจะได้ปูตัวเล็กไปด้วย หากเป็นไปได้ การใช้ตะขอเกี่ยว เป็นการใช้ที่ดีมากเพราะจะได้แต่ตัวโต ตัวเล็กไม่เอา เพราะว่าเสียเวลาในการใช้ตะขอเกี่ยว ทราบว่าหากหาทุกวันจะมีรายได้ 500- 1,000 บาท แต่ต้องมีความชำนาญในเรื่องนี้ด้วย หรือการหาปูทะเลใช้เครื่องมือสมัยก่อนคือใช้แร้ว จะทำให้ได้ปูทะเลตัวโต สำหรับปลากะบอกซึ่งอยู่ในช่วงฤดูกาล มีนาคม - เมษายน จะพบปลากะบอกมาก ชาวประมงจะใช้เครื่องมือประเภทอวนตีในการจับ พร้อมกันนี้ได้นัดหมายการกิจกรรมในการดำเนินงานครั้งต่อไปคือการปรับปรุงบ่อกึ่งร้างในการจัดเตรียมไม้ทำประตูปิดกั้นน้ำและการใช้อวนตาข่ายวางตลอดแนวบ่อ การจัดเก็บข้อมูลได้จัดเก็บไปแล้ว 10 ชุด การจัดเก็บประวัติชุมชน ซึ่งอยู่ในระยะการจัดเก็บ และบันทึกข้อมูลของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่ประสานงาน สกว. ได้เสนอแนะแสดงความคิดเห็นในเรื่องของข้อมูลผู้ทำประมงพื้นบ้านชายฝั่งน้ำที่จะหาเพิ่มเติมให้มากที่สุดเพื่อรายละเอียดและตัวชี้วัดที่มีความแน่นอนมากกว่า ข้อมูลควรเสร็จ 24-25 มีนาคม 2551 เพื่อที่จะนำเสนอในเวทีใหญ่ วันที่ 23 เมษายน 2551 และแจ้งขอเลื่อนกำหนดเป็นเวทีนำเสนอข้อมูลของเครือข่าย วันที่ 22-23 เมษายน 2551 หัวหน้าโครงการกล่าวปิดประชุม เวลา 15.30 น.
10 ธ.ค. พ.ศ. 2552 ณ. โรงเรียนบ้านไทรงาน ที่ทำการกลุ่มอนุรักษ์ปูเปี้ยว อย่างยั่งยืน ม.7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เวลา 10.00 น.	ในที่ประชุมของทีมวิจัยได้นำเสนอกิจกรรมการปรับปรุงพื้นที่บ่อกึ่งร้างโดยมีความคิดเห็นควรเริ่มจากการเอาประตูออกมาก่อน ถ้าจะทำต่อไปต้องไปเฝ้าระวังกลางคืน ซึ่งคนที่นำแนวคิดการเลี้ยงปูดาในบ่อกึ่งร้างไปปฏิบัติตามสามารถทำได้เห็นผล ทั้งนี้ จึงขอฝากช่วยกันเก็บข้อมูล 3 รูปแบบ คือ 1. ค้นนกวาง 2. ก้นคอกแต่มีขโมย 3. คนนำไปทำตามและเฝ้า ทำได้ผล สิ่งที่ทีมวิจัยทุกคนพึงตระหนักต่อก็คือ การจัดการเฝ้าระวังในพื้นที่บ่อกึ่งร้าง เพราะพบว่า เมื่อวันที่ 25 พ.ย. 2552 ที่ผ่านมามีได้รับข่าวจากเรือประมงว่า มีเรือคราดหอยไฟไหม้ บริเวณปากคลองไชยา เมื่อไปดูแต่

วันที่	รายละเอียด
	พบว่าเรือได้ออกไปนอกชุมชนแล้ว 29 พ.ย. 2552 พบเหตุการณ์จากการออกไปเฝ้าระวังบริเวณปากคลองไชยา พบผู้กระทำความผิด เข้ามาในลักษณะ “ฉาบฉวย” เพื่อที่จะหาโอกาสในช่วงที่ไม่มีใครอยู่ เหตุการณ์เช่นนี้ถ้าเทียบกับในอดีตแล้ว มักพากันมาหลายลำเลยทีเดียว แต่ในทางกลับกันขณะนี้เท่าที่ทางวิจัยสังเกตพบบุคคลเหล่านี้จะระมัดระวังตัวกันมากขึ้น ซึ่งคาดการณ์ว่าน่าจะเป็นเรือที่มาจากพื้นที่บริเวณต.พุมเรียง และ ต.โนนบาง เป็นบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับชุมชนของเราเอง หลังจากนั้น ก็ร่วมพูดคุยกันถึงข้อมูลเรื่องการฟื้นตัวของทรัพยากรธรรมชาติว่า จากการทำโครงการที่ผ่านมาเราพบว่าทรัพยากรเริ่มมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นอย่างแท้จริง แต่ทว่ากลุ่ม “คนหากิน” ก็มีจำนวนมากขึ้นตามมาด้วยเช่นเดียวกัน เช่น กรณีชุมชนที่คว่ำหอยขาย ก็จะต้องพากันมาได้มากกว่าเดิม หลังจากคนคว่ำหอยกลับ คนลากก็มาลากต่อ การเฝ้าระวัง หรือห้ามปราม ต้องเอาเรือของสถานีฯ เข้าไปขอความร่วมมือ หากเป็นแค่เรือของชาวบ้านเข้าไปคงเป็นการเสี่ยง เนื่องจากบ่อยครั้งที่มักถูกคำถามตอบกลับมาว่า “ประมงยังไม่ยุ่ง แล้วเราเป็นใครถึงเข้ามายุ่ง” แม้แต่คนที่ทำอาชีพหากินในคลองด้วยกันก็ไม่มีใครเข้าไปยุ่ง เนื่องจากกลัวในเรื่องของความปลอดภัยในการออกหากิน เช่น ช่วงที่ปลาตุ้มมีชุกชุมในอดีตชาวประมงจะวางเบ็ดแค่ประมาณ 50 ตา แต่กลับพบว่าในปัจจุบันวางกันถึง 100 ตาก็มี เมื่อก่อนคลองบางกุ้งมีเรือ 3 ลำหากิน ปัจจุบันมีเรือเข้าไปหากินนับ 10 ลำเห็นจะได้ สภาพปัญหาที่คนในชุมชนคลองท่าปูนกำลังประสบอยู่นั้น คือ พบว่าในปี 2552 ปูทะเลล้มตายเป็นจำนวนมาก คาดว่าน่าจะมาจากการเอาปูจากฝั่งอันดามันมาทำเป็นปูนิ่มฝั่งอ่าวไทย และปล่อยทิ้งในทะเลคาดว่าจะทำให้ปูฝั่งอ่าวไทยติดโรคตามไปด้วย ในขณะที่บ้านปลาเองก็ประสบกับปัญหาบางส่วน เช่น ไม้ผูกทำให้เรืออวนรุนเข้ามาได้ ดังนั้น ทีมวิจัยทุกคนต้องช่วยกันสอดส่องดูแลพื้นที่ตามที่ดินเองได้รับมอบหมาย หัวหน้าโครงการกล่าวปิดประชุม เวลา 15.30 น.

ภาคผนวก ข : ภาพประกอบการทำกิจกรรม

1. ภาพการดำเนินงานประชุม



2. ภาพการดำเนินงานประชุมและกิจกรรมในพื้นที่ทะเลชุมชน



3. ภาพแปลงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้าง



ภาคผนวก ค : ประวัติทีมวิจัย

1. นายชำนาญ คุ่มรักษา

วัน เดือน ปี เกิด : 23 ตุลาคม พ.ศ. 2514

ที่อยู่ปัจจุบัน : 8 หมู่ 7 ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อยอย่างยั่งยืนฯ

- กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อชุมชน

- อาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชน

- เป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านไทรงาม ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

- กรรมการกลุ่มเครดิตยูเนียน

การฝึกอบรม :

- MCS (อาสาสมัครเฝ้าระวังทรัพยากรชายฝั่งฯ จัดโดยโครงการ Charm)

- หมู่บ้านพัฒนาแผนใหม่จัดโดยสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13

- หลักสูตรฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนจัดโดยสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13

- อบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลและชายฝั่ง (ร.ส.ท.ช.)

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการดำเนินงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อยอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่เกิด หาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชนในการพัฒนาต่อไป

คติประจำใจ : ไม่มานั่ง ไม่พองนายน ไม่ขายเพื่อน

2. นางสาวกรรณิการ์ เชื้อเอี่ยม

วัน เดือน ปี เกิด : 2 เมษายน พ.ศ. 2521

ที่อยู่ปัจจุบัน : 73 หมู่ 7 ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : ปริญญาตรี

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อยอย่างยั่งยืนฯ
- กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อชุมชน
- กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- เป็นกรรมการกลุ่มเครดิตยูเนียน
- เป็นพี่เลี้ยงการเข้าค่ายเยาวชนแลกเปลี่ยนกับโครงการป่าและทะเลเพื่อชีวิต

การฝึกอบรม :

- อบรมการจัดทำหลักสูตรสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการทำงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อยอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับตนเอง

คติประจำใจ : ทำวันนี้ให้ดีที่สุด

3. นายฤทธิชัย ทองสาดี

วัน เดือน ปี เกิด : 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2515

ที่อยู่ปัจจุบัน : 5/1 หมู่ 7 ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ 3

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อยอย่างยั่งยืนฯ
- กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อชุมชน
- อาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชน
- เป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านไทรงาม ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

การฝึกอบรม :

- MCS (อาสาสมัครเฝ้าระวังทรัพยากรชายฝั่งฯ จัดโดยโครงการ Charm)
- อบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลและชายฝั่ง (ร.ส.ท.ช.)

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการทำงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเป็ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : ชอบงานวิจัยและอยากเรียนรู้

คติประจำใจ : ทำวันนี้ให้ดีที่สุดเพื่อในอนาคตที่ดีใส่

4. นายโอภาส คงแ่ง

วัน เดือน ปี เกิด : 31 ธันวาคม พ.ศ. 2521

ที่อยู่ปัจจุบัน : 57/1 หมู่ 7 ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเป็ยวอย่างยั่งยืนฯ

- กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อชุมชน

- อาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชน

การฝึกอบรม : -

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการทำงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเป็ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : ชอบในการทำงานวิจัยและได้หาความรู้เพิ่มเติม

คติประจำใจ : คิดก่อนทำเพื่อความผิดพลาดที่น้อยลง

5. นายสุรพล บุญยัง

วัน เดือน ปี เกิด : 17 มิถุนายน พ.ศ. 2508

ที่อยู่ปัจจุบัน : 107/1 หมู่ 4 ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

- ร่วมกับหน่วยงาน รัฐ เอกชน และชาวบ้านพัฒนาและออกตรวจพื้นที่ในชุมชนพร้อมเจ้าหน้าที่ตำรวจ

- อาสาสมัครเฝ้าระวังทรัพยากรชายฝั่งฯ

- ร่วมปลูกป่ากับสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13

การฝึกอบรม :

- MCS (อาสาสมัครเฝ้าระวังทรัพยากรชายฝั่งฯ จัดโดยโครงการ Charm)

- หลักสูตรฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนจัดโดยสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการทำงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เนื่องจากสัตว์น้ำ ป่า ลดน้อยลงต้องเพิ่มปริมาณให้เพียงพอกับประชากร

คติประจำใจ : ชี้อกินไม่หมด คดกินไม่นาน

6. นายเจริญชัย เชื้อเอี่ยม

วัน เดือน ปี เกิด : 23 มิถุนายน พ.ศ. 2523

ที่อยู่ปัจจุบัน : 17 หมู่ 7 ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

- กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อชุมชน

- อาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชน

- เป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านไทรงาม ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

การฝึกอบรม :

- MCS (อาสาสมัครเฝ้าระวังทรัพยากรชายฝั่งฯ จัดโดยโครงการ Charm)

- หลักสูตรฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนจัดโดยสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13

- อบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลและชายฝั่ง (ร.ส.ท.ช.)

- หลักสูตรการเพาะชำกล้าไม้ป่าชายเลน โดยสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13
- ฝึกอบรมสันติราษฎร์
- อบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)
- อบรมเยาวชนด้านยาเสพติดของกรมตำรวจ
- อบรมหลักสูตรป่าชุมชนของกรมป่าไม้

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการทำงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : ได้ความรู้เพิ่มขึ้นทั้งในด้านทรัพยากร ด้านชุมชน ว่าเป็นอย่างไร จะได้เผยแพร่ให้แก่อื่นต่อไป

คติประจำใจ : สร้างคน สร้างงาน สร้างชุมชน เพื่อชุมชน

7. นายวิจิตร อยู่น้ย

วัน เดือน ปี เกิด : พ.ศ. 2498

ที่อยู่ปัจจุบัน : 44/2 หมู่ 1 ตำบลเขาถ่าน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 7

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ต.เขาถ่าน อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

การฝึกอบรม :

- MCS (อาสาสมัครเฝ้าระวังทรัพยากรชายฝั่งฯ จัดโดยโครงการ Charm)
- อบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)
- อาสาสมัครรักษาความสงบหมู่บ้าน (สรบ.)

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการทำงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : จากการศึกษาธรรมชาติของปูเปี้ยวไปอย่างต่อเนื่องและต้องการให้ธรรมชาติกลับคืนให้สมบูรณ์อย่างเดิม

คติประจำใจ :

8. นายทวิ เพชรนวล

วัน เดือน ปี เกิด : มีนาคม พ.ศ. 2492

ที่อยู่ปัจจุบัน : 64/1 หมู่ 1 ตำบลเขาถ่าน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ
- ประธานกลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน
- กิจกรรมปลูกป่าชายเลน

การฝึกอบรม :

- MCS (อาสาสมัครเฝ้าระวังทรัพยากรชายฝั่งฯ จัดโดยโครงการ Charm)
- หมู่บ้านพัฒนาแผนใหม่

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการดำเนินงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : ด้วยใจรัก มีความผูกพันกับธรรมชาติ

คติประจำใจ : ปาคือชีวิต

9. นายนกเล็ก คงแ่ง

วัน เดือน ปี เกิด : 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2503

ที่อยู่ปัจจุบัน : 57 หมู่ 7 ตำบลเขาถ่าน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน : ร่วมกิจกรรมปลูกป่าชายเลน

การฝึกอบรม : -

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : อยากให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาและมีทรัพยากรชายฝั่งที่สมบูรณ์

คติประจำใจ :

10. นายไมตรี เพชรชู

วัน เดือน ปี เกิด : 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2516

ที่อยู่ปัจจุบัน : 23 หมู่ 7 ตำบลเขาถ่าน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อยอย่างยั่งยืนฯ
- อาสาสมัครพิทักษ์ป่า
- ร่วมปลูกป่ากับสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13

การฝึกอบรม :

- อบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลและชายฝั่ง (ร.ส.ท.ช.)
- อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการดำเนินงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อยอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เพื่อเสริมความรู้ให้ตนเอง และช่วยแก้ปัญหาให้กับท้องถิ่น
คดีประจำใจ :

11. นางอนงค์ หนูเที่ยง

วัน เดือน ปี เกิด : 8 ธันวาคม พ.ศ. 2498

ที่อยู่ปัจจุบัน : 81 หมู่ 1 ตำบลเขาถ่าน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- กิจกรรมปลูกป่าชายเลน
- ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอนุรักษ์ปูเปื้อย

การฝึกอบรม :

- หลักสูตรหมู่บ้านพัฒนาแผนใหม่
- หลักสูตรส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับ โครงการ การจัดการ
ทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : มีความสนใจที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
คติประจำใจ : คิดจริง ทำจริง

12. นายสมบัติ ส่องแก้ว

วัน เดือน ปี เกิด : 9 ธันวาคม พ.ศ. 2508

ที่อยู่ปัจจุบัน : 139/1 หมู่ 5 ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : มัธยมศึกษาปีที่ 6

วุฒิการศึกษา : ปวช. (การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ)

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

การฝึกอบรม :

- ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : ร่วมทำกิจกรรมกับ โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชาย
เลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : อยากให้ทรัพยากรมีความสมบูรณ์

คติประจำใจ : -

13. นายอุเทน กินตัน

วัน เดือน ปี เกิด : 21 สิงหาคม พ.ศ. 2521

ที่อยู่ปัจจุบัน : 23 หมู่ 2 ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน : ร่วมกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเพื่อชุมชน

การฝึกอบรม : -

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : ได้รับการแนะนำจากนายฤทธิชัย ทองสาดี และนาย
ชำนาญ คุ้มรักษ์

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : อยากมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อดูแลรักษาทรัพยากรให้มีใช้
อย่างยั่งยืนและยาวนานต่อไป

คติประจำใจ :

14. นายสมพงษ์ คงแ่ง

วัน เดือน ปี เกิด : 28 มิถุนายน พ.ศ. 2499

ที่อยู่ปัจจุบัน : 57/1 หมู่ 7 ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- เป็นสมาชิกทีมวิจัยโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่าง
ยั่งยืนฯ

- ช่วยทำงานพัฒนาในชุมชน หมู่บ้าน โรงเรียน

การฝึกอบรม :

- อบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลและชายฝั่ง (ร.ส.ท.ช.)

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการทำงานวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชาย
เลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : มีประสบการณ์ในด้านนี้อยู่แล้ว

คติประจำใจ :

15. นายนฤมล ชูศิลป์ทอง

วัน เดือน ปี เกิด : 4 ธันวาคม พ.ศ. 2525

ที่อยู่ปัจจุบัน : 2/3 หมู่ 3 ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : โสด

วุฒิการศึกษา : ปวช. (การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ)

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- ร่วมทำกิจกรรมกับโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่าง
ยั่งยืนฯ

การฝึกอบรม : -

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : ตามพี่ชายเข้าไปร่วมทำกิจกรรมกับ โครงการ การจัดการ
ทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : อยากช่วยให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

คติประจำใจ :

16. นายอรรถ ใจกว้าง

วัน เดือน ปี เกิด : 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2485

ที่อยู่ปัจจุบัน : 60 หมู่ 7 ตำบลเขาถ่าน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- ร่วมทำกิจกรรมกับโครงการวิจัย การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่าง
ยั่งยืนฯ

- อดีตกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านไทรงาม ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

- ปลุกป่าร่วมกับชุมชน

- ร่วมกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน

การฝึกอบรม :

- อาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.)

- อบรมหลักสูตรส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการเข้าร่วมทำกิจกรรมโครงการวิจัย การจัดการ
ทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เพราะสนใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งเพื่อให้มี
ทรัพยากรที่สมบูรณ์

คติประจำใจ : -

17. นายสำเนา คัมภีร์

วัน เดือน ปี เกิด : 7 มิถุนายน พ.ศ. 2517

ที่อยู่ปัจจุบัน : 69 หมู่ 1 ตำบลเขาถ่าน อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- ร่วมปลูกป่าชายเลนร่วมกับชุมชนและสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13
- ช่วยทำงานพัฒนาในชุมชน หมู่บ้าน โรงเรียน

การฝึกอบรม : -

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการร่วมทำกิจกรรมกับโครงการวิจัย โครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อนอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : สนใจอยากดูแลทรัพยากรในท้องถิ่น และอยากมีส่วนร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ เพราะส่วนตัวก็ประกอบอาชีพประมงอยู่แล้ว

คติประจำใจ :

18. นางปรีดา คัมภักษ์

วัน เดือน ปี เกิด : 20 มิถุนายน พ.ศ. 2519

ที่อยู่ปัจจุบัน : 69 หมู่ 1 ตำบลเขาถ่าน อำเภอลำปาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- กรรมการสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนปูเปื้อน
- ร่วมกิจกรรมปลูกป่าชายเลนกับชุมชน

การฝึกอบรม :

- การใช้มอเตอร์ไซด์กับบริษัทยามาฮา

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : จากการร่วมทำกิจกรรมกับโครงการวิจัย การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อนอย่างยั่งยืนฯ

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : อยากมีส่วนร่วมกับกลุ่มและชุมชนในการปกป้องทรัพยากรของชุมชนให้มีใช้อย่างยั่งยืนต่อไป

คติประจำใจ : ทำทุกวันให้ดีที่สุด

19. นายณรงค์ชัย ชูศิลป์ทอง

วัน เดือน ปี เกิด : 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2519

ที่อยู่ปัจจุบัน : 87 หมู่ 7 ตำบลเลม็ด อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศาสนา : พุทธ

สถานภาพ : สมรส

วุฒิการศึกษา : ปริญญาตรี (สาขาประมง)

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน :

- ร่วมทำกิจกรรมกับโครงการ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปื้อยอย่างยั่งยืน

การฝึกอบรม : -

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร : นายประสิทธิ์ เชื้อเอียด แนะนำให้เข้าร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มอนุรักษ์ปูเปื้อย

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เห็นว่ามีประโยชน์ต่อชุมชนและหมู่บ้าน

คติประจำใจ : -